

הישיבה המאתיים-ושישים-ואחת של הכנסת השישית

יום שני, ד' אדר תשכ"ח (4 מארס 1968)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

תשכ"ח-1968 - הצעת חבר-הכנסת א. טיאר; 2. חוק לחיקון דיני העונשין (שימוש ברכב בלי רשות) (תיקון), תשכ"ח-1968 - הצעת חבר-הכנסת א. בן-אליעזר.

כן הונחו על שולחן הכנסת: 1. סקירת שר השיכון על פעולות משרדו בשנת הכספים 1967/68; 2. דו"ח על פעולות מחקר בשנת 1967 - מטעם משרד השיכון, היחידה לבקרה ומחקר הבניה; 3. דו"ח על מחקרים לשנת 1967 - מטעם משרד השיכון, מחלקת מחקר כל-כלי-חברתי.

היו"ר ק. לוז: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מ"מ מזכיר הכנסת ח. ליאור: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונח על שולחן הכנסת מטעם הממשלה, לקריאה ראשונה, חוק ההיטל על דירות גדולות (ביטול), תשכ"ח-1968.

לדיון מוקדם הונחו: 1. חוק לחימום בתי-ספר,

ב. שאילתות ותשובות

גנות החברה את המנהלים הכלליים של החברות העיקריות יחד עם מר סודרסקי.

בשלב זה אין כוונת החברה להתערב בפעולות המינהליות היומיומיות של החברות, אולם כוונתה שיתנו למועצות המנהלים של חברות-הבת חברים שייצגו את החברה המאוחדת.

יש להניח שבין פעולותיה הראשונות של החברה תהיה הסדרת דיווח אחיד מן החברות למרכז, למטרות ניתוח ודיון בחברה המאוחדת לשם קביעת עמדה של חברה במועצות המנהלים של חברות-הבת.

חוק דיון בוועדת המינהל ובהמשך ללימוד הבעיות העיקריות שבחברות כתוצאה מהשתתפות במועצת המנהלים, תתגבש תכנית לאיחוד החברות או לאיחוד אותן הפעולות משלהן שיוחלט עליהן.

לשון אחר, החברה מבקשת בשלב זה להגיע למחשבה משותפת של כל החברות ולהחדרת מחשבה משותפת זו למועצות של החברות. פעולות האיחוד תצמחנה באופן הדרגתי וטבעי ממחשבה משותפת זו.

החברה מגבשת תכנית למיזוג החברות הפעילות בשתי חטיבות. האחת, לכימיקלים חקלאיים ותעשייתיים (אנאורגניים) שתכלול: מפעלי ים המלה, כימיקלים ופוספטים, פוספטים בנגב, ההשתתפות הממשלתית בערד וכן "היפה כימיקלים", בחברה זו תשלים את הקמתה והרצתה ותיכנס לפעולה. החטיבה השנייה תהיה לנפט ולפטרוכימיה. בשלב זה מכינה החברה הצעה לאיחוד פעולתו של הצד האנאורגני. מלבד זאת, לאחר שמונו חברים למועצת המנהלים, היא מתחילה בהשתתפות במועצות המנהלים של החברות המסונפות.

המעבר משיטת הפעולה האנוכית של חברות נפרדות עם מועצות נפרדות לפעולה משותפת אינו קל והוא כרוך בהרבה מאד שינויים בדפוסי הנחשבים כמקובלים וגם כנכונים.

היו"ר ק. לוז:

נשמע עכשיו שאילתות ותשובות.

1. מידת ההתקדמות באיחוד התעשייה הכימית

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הפיתוח ביום כ"ז בשבט תשכ"ח (26 בפברואר 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

האם יש התקדמות באיחוד התעשייה הכימית ומה היא ההתקדמות?

שר-הפיתוח מ. קול:

ב-23 באפריל 1967 החליטה הממשלה להקים חברה שתאחד בתוכה את התעשיות הכימיות, הפטרוכימיות ובתי-הזיקוק. הוחלט למנות מועצת מנהלים מורכבת מיושבי-ראש ומנהלים כלליים של החברות הנוגעות בדבר, מנציגי משרדי הפיתוח, האוצר, המסחר והתעשייה ומאנשי ציבור. הממשלה ביקשה את מר ג'רי סודרסקי, לשעבר סגן נשיא חברה כימית אמריקנית, לכהן כיושב-ראש החברה. על מועצת המנהלים הוטל לדאוג לאיחוד של החברות לפי תכנית שתיערך על-ידיה. ועדת שרים המורכבת משר הפיתוח (יושב-ראש), שר האוצר, שר המסחר והתעשייה ושר המשפטים, נתמנתה כדי להיות אחראית להתקדמות החברה ופעילות האיחוד.

מועצת המנהלים הורכבה וערכה את ישיבתה הראשונה ב-5 ביולי 1967 והתחילה לדון כללית על תכנית העבודה של החברה.

החברה התחילה בתכנית התארגנות, המתבטאת בעריכת תכנית פיתוח כוללת לכל החברות שתסנפנה. עריכת התכנית ואישורה על-ידי מוסדות החברה יימשכו עד קיץ 1968. כן מינתה מועצת המנהלים של החברה ועד פועל, ועדת כספים וועדת מינהל. הכוונה במינוי ועדת המינהל היא לשחק כבד עתה במחשבות על התארג-

2. חלוקת הקרקעות בעמק אילון

חברי הכנסת א. טיאר שאל את שר החקלאות ביום י"א בחשוון תשכ"ח (14 בנובמבר 1967):

ב. הארץ מיום 23 באוקטובר 1967, פורסמה מודעה וזה תוכנה: — מכתב גלוי לשר החקלאות שר נכבד,

לאור החלטתך למסור את מיטב ומרבית אדמות עמק אילון לשלושה קיבוצים, חגנו מזמינים אותך לענות בפומבי על השאלות האלה: —

1. מדוע העדפת שלושה קיבוצים על פני עשרים מושבים? וזאת לאחר שהראינו לך כי: —

א. לכל יחידת משק בקיבוצים אלה יש היום למע" 100 דונם ליחידה קיימת, ולעומת זה לכל יחידת משק במושב יש היום פחות מ-10 דונם.

ב. בקיבוצים, שלהם נתת את מיטב הקרקעות, מתקיימות לא יותר מ-400 נפשות, ולעומת זה בעשרים המושבים מתקיימות למעלה מ-6,000 נפש.

ג. מכסת הקרקע בקיבוצים אלה מלאה ואף למע" לה מזה, מבלי התוספת שנתת להם, ולעומת זה מכסת הקרקע של המושבים עדיין לא הגיעה אף למחציתה.

2. האם אין זה נכון כי בהחלטתך זו העדפת בידועין ובגלוי את הקיבוצים על פני המושבים?

3. האם הנך סבור שכשר החקלאות מותר לך להנציח את המצב בו חברי מושבי העולים בפרודור ירושלים יהיו חקלאים ממדרגה שניה ופועלי דחק?

4. האם אינך סבור שעליך, כשר החקלאות של מדינת ישראל, לדאוג לכל החקלאים במדינה ללא הפליה ומשוא-פנים?

אנו מזמינים אותך לענות לנו על השאלות האלה בגלוי, בפומבי והיום, כדי שהציבור ישמע וישפוט.

1. מושב מסילת ציון

2. מושב תנוח

3. מושב זנוח

4. מושב אשתאול

5. מושב מטע

6. מושב בקוע

7. מושב בר גיורא

8. מושב אורה

9. מושב עמינדב

10. מושב כסלון

11. מושב רמת דניאל

12. מושב גבעת יערים

13. מושב גס הרים

14. מושב אבן ספיר

15. מושב בית מאיר

16. מושב תרומ

17. מושב נחם

18. מושב בית נקופה

19. מושב ישעיה

20. מושב כפר אוריה

אבקש את כבוד השר להשיבני: —

1. למי נמסרו, ועל-פי איזו חלוקה, אדמות עמק אילון?

2. כמה דונמים מתוך השטח הכולל של אדמות עמק אילון, ששוחררו על-ידי צבא הגנה לישראל, נמסרו לשלושת הקיבוצים וכמה לעשרים המושבים?

3. כמה דונמים מתוך החלק שנמסר לקיבוצים ראוי לעיבוד חקלאי, וכמה דונמים ראויים לעיבוד חקלאי מתוך החלק שהוקצה למושבים?

4. הנכון הוא כי לכל יחידת משק בקיבוצים הגדולים יש כיום למעלה מ-100 דונם ליחידה קיימת, ולעומת זאת, לכל יחידת משק במושבים החתומים על המודעה יש כיום בממוצע פחות מ-10 דונם?

5. אם אין זה כך, מהו מספר הדונמים שיש כיום לכל יחידת משק בקיבוצים אלה, בממוצע, ומהו מספר הדונמים, בממוצע, לכל יחידת משק במושבים החתומים על המודעה?

6. הנכון הוא כי בשלושת הקיבוצים הנ"ל מתקיימות לא יותר מ-400 נפש, ובעשרים המושבים החתומים על המודעה — למעלה מ-6,000 נפש?

7. אם אין מספרים אלה נכונים, מה המספרים המדויקים?

8. מהי כמות הקרקע באזור זה הנחשבת למכסה מלאה?

9. באיזו מידה קרובים הקיבוצים הנ"ל למכסת קרקע מלאה, או אף בעלי יתרה על המכסה?

10. באיזו מידה קרובים, או מרוחקים, המושבים הנ"ל ממכסת הקרקע?

11. על-פי אילו קריטריונים הוחלט למסור את הקרקע של עמק אילון למי שנמסרה?

12. לאור הפניית תשומת-לבו של משרד החקלאות לעובדות הנמסרות במודעה, ואם אמנם נכונות הן, האם יעניין משרד החקלאות שנית בחלוקת שטחי עמק אילון?

שר החקלאות ח. גבתי:

1. 9,000 דונם הוכרו לענות זריעה אחת לחברת הפיתוח של המושבים, 2,000 דונם הוכרו לסוכנות היהודית ו-5,000 דונם הוכרו באותם תנאים לקיבוצים — נחשון, הראל ושעלבים.

2. דאה תשובתי לשאלה 1.

3. כל השטחים שהוכרו ראויים לעיבוד חקלאי.

4. לא.

5. 55 דונם ליחידה במשק קיבוצי, 14 דונם ליחידה במשק מושבי.

6. לא.

7. בעשרים המושבים מתגדרות 5,200 נפשות ובשלושת הקיבוצים — 510 נפשות.

8. באזור ההר — עד 20 דונם ליחידה; באזור הגבעות: למשק מושבי — 30 דונם שלחין, ולמשק קיבוצי — 20 דונם שלחין ו-38 דונם בעל.

9. לקיבוצים חסרה מכסת הקרקע המלאה.

10. כנ"ל.

11—12. בתשובתי מעל במת הכנסת ביום 6 בדצמבר 1967 להצעה לסדר-היום בנושא זה, הודעתי כי הקרקע

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד השר, מכיוון שהיצרנים המקומיים שוללים את ההערכה שאין לייצר את הסרטים בארץ, ואף מוכנים לעשות זאת בעשירית מן המחיר של החברה האנגלית, אולי מוכן כבוד השר להתייעץ בנדון עם השר הממונה על הסרטים, עם שר המסחר והתעשייה?

שר החקלאות ת. גבתי:
ברצון.

4. פיתוח אזור אל-חמה ופתיחתו לציבור הרחב

חבר הכנסת ד. לוי שאל את שר החקלאות ביום כ"ד בכסלו תשכ"ח (26 בדצמבר 1967):

בשעתן נתפרסמו ידיעות בעתונות שבדעת משרד החקלאות להפוך את אזור אל-חמה בגולן לאתר תיירות שוקק, כדי שתיירים רבים ומטיילים יבואו למקום זה, וכן לפתוח את מעיינות המרפא שבאזור זה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

- א. האם הוכנו תכניות מתאימות לפיתוח אזור אל-חמה כאזור תיירות?
- ב. האם הוכנו תכניות לפיתוח מעיינות המרפא?
- ג. מתי יבוצעו התכניות הללו ומתי ייפתח אזור אל-חמה לציבור הרחב?

שר החקלאות ת. גבתי:

א. הממשלה החליטה על הקמת ועדה משותפת למשרדי הבריאות, התיירות, האוצר ומינהל מקרקעי ישראל, עליה הוטל להכין סקר ותכניות לפיתוח מרחצי אות אל-חמה.

ב. טרם הוכנו תכניות לפיתוח כולל. בשלב זה משפץ מינהל מקרקעי ישראל את המיתקנים הקיימים במרחצאות המרפא.

ג. אני מקווה כי בסוף חודש מארס או בתחילת אפריל ייפתח אזור אל-חמה לציבור הרחב.

5. ביצוע המלצותיה של ועדת חזני בעניין שיווק מוצרים חקלאיים

חברת הכנסת ש. אלוני שאלה את שר החקלאות ביום ל' בכסלו תשכ"ח (1 בינואר 1968):

לפני כמה חודשים הגישה הוועדה המייעצת, "ועדת חזני", את סיכומיה והמלצותיה ביחס לדרכי שיווק מוצרים חקלאיים ומתח דמי התייווך.

שאלותי הן:

1. מה גורל ההמלצות שהגישה הוועדה, באיזו מידה מתייחסים אליהן והאם יש קשיים בביצוען?
2. אם יש קשיים — מה הם והאם ניתן להתגבר עליהם?

שר החקלאות ת. גבתי:

הגני להסב תשומת-לב חשובה לתשובות שהשיב בתי ביום 30 בינואר 1968 על שאלות של חברת הכנסת מיקוניס ושל חברת הכנסת יוסף תמיד באותו הנושא.

הוחכרה לעיבוד רק למשך שנה אחת. החלוקה הסופית תיעשה לאחר שהמרכז לתייווך חקלאי יסיים את הסקר ויכין הצעת חלוקה בהתאם לצרכי הישובים.

הי"ר ק. לוי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת טיאר.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):

בתשובתו לשאלות 11 ו-12 הודיע כבוד השר שהחלוקה הסופית תיעשה לאחר שהמרכז לתייווך חקלאי יסיים את הסקר. האם יאריך הדבר שישה חודשים, שנה, או שנתיים?

שר החקלאות ת. גבתי:

אני מניח שהסקר יהיה מוכן תוך חודש מארס.

3. סרטי פרסומת בשביל המועצה לשיווק פרי הדר, שנמסרו להפקה לחברה בריטית

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום כ"ז בחשוון תשכ"ח (30 בנובמבר 1967):

נמסר לי כי המועצה לשיווק פרי הדר שילמה סך 200,000 ל"י, בערך, לחברת סרטים בריטית בעד הפקת שישה סרטי פרסומת קצרים. החברה הבריטית ייצרה את הסרטים בישראל ולצורך זה הביאה לישראל צוות וציוד מחוץ-לארץ.

עוד נמסר לי כי בארץ היתה הפקת הסרטים הנ"ל עולה כ-10,000 ל"י, ובמקרה של מחיר מוגזם מן הרגיל — לכל היותר סך 20,000 ל"י בקירוב.

שאלותי הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם אינה נכונה — מה אינו נכון בה?
3. האם מפקחת הממשלה על הוצאות הפרסומת של המועצה הנ"ל, ואם כן — כיצד נעשה הפיקוח?
4. מי היה אחראי לאישור הוצאות הכספים להפקת שישה סרטי פרסומת הנ"ל?
5. האם הוצע קודם לכן למפיקים מקומיים להפיק את הסרטים הנ"ל?

שר החקלאות ת. גבתי:

1-2. לאחר שבעבר הומינה המועצה לשיווק פרי הדר סרטוני טלוויזיה אצל יצרנים באירופה, יזמה המועצה את בדיקת האפשרות לייצור סרטוני הטלוויזיה, המוצגים באירופה, תוך שימוש מקסימאלי בכוח-אדם ושירותים בישראל. בשנת 1967/68 הוכנו בשביל המועצה 5 סרטונים בסכום של 110,000 ל"י. מסכום זה הוצאו בישראל לייצור סרטונים אלה 76,500 ל"י. אין עדיין אפשרות טכנית ומעשית לייצור מלא של סרטונים אלה בישראל בלי לפגוע במטרה שלשמה הוכנו.

3. שר החקלאות מאשר את תקציבי המועצה לשיווק פרי הדר, לרבות הוצאות הפרסומת. מלבד זאת נתן נות פעולותיה לביקורת מבקר המדינה.

4. המועצה לשיווק פרי הדר לישראל.

5. ראה תשובתי לשאלות 1-2.

הי"ר ק. לוי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת אבנרי.

שאלותי הן :

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם היא נכונה —
- א. מהי מטרת הסקר הנ"ל?
- ב. מי החליט על עריכתו?

שר-החקלאות ח. גבתי :

1. הידיעה נכונה.
2. א. מטרת הסקר לזהות את הנכסים, לרשםם ולדאוג לניהולם התקין והיעיל.
- ב. על עריכת הסקר החליט האפטרופוס על הרכוש הממשלתי והנטוש.

8. הצטברות של חוב למגדלי בננות עקב יצוא בננות ליוון

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום כ"ב בטבת תשכ"ח (23 בינואר 1968) :

בידיעה שנתפרסמה ב„מעריב“ של יום 18 בינואר 1968 נאמר כי חברת „אגרסקו“ הממשלתית, העוסקת ביצוא חקלאי, הסתבכה בעיסקאות של יצוא בננות ליוון במאות אלפי דולרים, מכיוון שלא קיבלה מסוכנה היווני בטחונות נאותים.

בהמשך הידיעה נאמר, כי למגדלי הבננות הישראליים צפויים עקב כך הפסדים חמורים.

שאלותי הן :

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה —
- א. בכמה מסתכם הפסד החברה?
- ב. האם יקבלו המגדלים פיצוי על הפסדיהם, ואם כן — ממי?

שר-החקלאות ח. גבתי :

1. הידיעה אינה מדויקת. לחברה ליצוא חקלאי לא נגרמו כל הפסדים, מאחר שפעלה כסוכן על-פי הנהיותיו של ארגון מגדלי בננות ובאחריותו.

2. א. בעסקת יצוא, המסתכמת במשך שמונה שנים בסכום של 10 מיליון דולר, הצטבר חוב שיעמד בתום העונה הנוכחית על 200 אלף דולר. ננקטו הפעולות הדרושות לפרעון מלא של החוב תוך שתיים-שלוש עונות יצוא.

ב. אני מניח שלמגדלים לא ייגרמו הפסדים.

9. מצב החקלאות ביהודה ובשומרון

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החקלאות ביום כ"ט בטבת תשכ"ח (30 בינואר 1968) :

אודה לכבוד השר אם ישיבני :

- א. מה מצב התעסוקה בקרב חקלאי יהודה ושומרון?
- ב. מה הם ענפי החקלאות העיקריים ביהודה ובשומרון?
- ג. האם הכין משרד החקלאות תוכנון מיוחד לחקלאות במקומות אלה, כתוצאה משינוי יעדי השיווק?

שר-החקלאות ח. גבתי :

א. אין קיימת בעיית אבטלה בקרב חקלאי יהודה ושומרון, אם כי חלק מהם מתקיים מגדולים עונתיים והם כבעבר בטלים חלקית מעבודה בעונה המתה.

6. שימוש בחוזים אחדים במשרד החקלאות

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר החקלאות ביום ג' בטבת תשכ"ח (4 בינואר 1968) :

ביום 12 במאי 1964 נכנס לתוקפו חוק החוזים האחדים, תשכ"ד — 1964. כן נתפרסמו בקובץ התקנות מס' 1577 תקנות לביצועו. לפי סעיף 18 לחוק, דינה של המדינה כדין כל ספק אחר.

ביום 4 ביוני 1964 שלח היועץ המשפטי לממשלה למנהל כללי של כל משרד, וכמובן בכלל זה משרד החקלאות, הוראה שיש להגיש חוזים אחדים, שמכנה הממשלה כספק, לאישורה של הוועדה לצורך בדיקה אם אין בהם תנאים מגבילים. מכתבו של היועץ המשפטי : „ולל פרטים מלאים והוראות כיצד לנהוג ואף מודיע על הסדרים שגששו במשרדו לצורך עזרה בעניין זה. במכתבו כותב היועץ המשפטי : „שומה על המדינה, כשהיא משתמשת במכשיר של חוזה אחיד, להיזהר מפגמים אלה, והיא חייבת לשמש דוגמה בהקפדה הן על ניסוח ברור של תנאי החוזה והן על הגיונותו. ייטיבו על כן משרדי הממשלה, ובאותה מידה הגופים שבשליטתם, להשתמש בזכותם לבקש אישור החוזים האחדים הנהוגים בשטח פעולתם, לתרום בדרך זו להגשמת מטרות החוק, ויחד עם זאת להוכיח בפומבי את סבירות התנאים הקבועים בחוזים אלה. דוגמת משרדי הממשלה עשויה להשפיע — לחיוב או לשלילה — על גישתו של ציבור בעלי העסקים כלפי החוק.“

תוך בדיקה וחקירה אישית הוברר לי שמשרד החקלאות וגופים הנתונים לשליטתו לא הגישו אף חוזה אחד לאישור הוועדה והתעלמו לחלוטין ממכתבו של היועץ המשפטי.

שאלתי היא :

על שום מה מתעלם משרד החקלאות מפנייתו של היועץ המשפטי לממשלה?

שר-החקלאות ח. גבתי :

1. היועץ המשפטי לממשלה לא הורה בחוזר המצוטט על-ידי חברת-הכנסת אלוני להגיש כל חוזה אחיד לאישור הוועדה.

2. לגופו של הנושא הודון בשאלתה — השימוש בחוזים שיש לראותם כחוזים אחדים נעשה בעיקר במינהל מקרקעי ישראל.

רוב חוזים אלה נהוגים מזה שנים רבות ונערכו ונוסחו במתכונת שהיתה נהוגה בשעתו אצל בעלי הקרקע.

לאחרונה דנות ועדות מקרב חברי מועצת מקרקעי ישראל בפרטי מדיניות הקרקע של ישראל. לאחר שוועד דות אלה יסיימו עבודתו, יערון מחדש מינהל מקרקעי ישראל את הסכמי ההחכרה בהתאם למדיניות שתקבל, והסכמים אלה יבאו לאישור הוועדה.

7. עריכת סקר נכסים נטושים בשטחים המוחזקים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום י"ז בטבת תשכ"ח (18 בינואר 1968) :

בידיעה שנתפרסמה ב„הארץ“ של יום 11 בינואר 1968, נאמר כי מינהל מקרקעי ישראל עורך סקר בשטחים המוחזקים, לגבי רכוש ממשלות ערביות וכן לגבי רכוש נפקדים.

ב. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי שחברות הסיגוריות יקנו את יבול הטבק של השנה שעברה בהקדם?
שר-החקלאות ח. גבתי:

א. חברות הסיגוריות קנו עד כה כרבע מיבול 1967. נמשכות השקלה והוצאת הטבק מן הכפרים.

ב. הוצאת הטבק נמשכת עד לחודש מאי. המועצה לייצור ושיווק של טבק גולמי תעשה הסדרים עם החברות על מנת שתעמודנה גם השנה בהתחייבויותיהן כל-פי מגדלי הטבק.

12. הכשרת אדמות בכפרים הערביים

חבר-הכנסת ש. רוזן שאל את שר החקלאות ביום ט' בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968):

בדו"ח של משרד החקלאות, שהוגש לכנסת לקראת הדיון על תקציב משרד החקלאות, נמסר כי הוכשרו אשתקד 2,500 דונם אדמה בכפרים הערביים לעיבוד. רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ימשיך משרד החקלאות בשנת התקציב הבאה בהכשרת אדמות בכפרים הערביים?
2. מה גודל השטח שיש בדעת המשרד להכשיר בשנה הבאה?
3. האם מתכנן משרד החקלאות הכשרת אדמות בשטחים המוחזקים?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. כן.
2. 2,000–2,500 דונם.
3. לא.

13. החכרת קרקע חקלאית על-ידי מינהל מקרקעי ישראל

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר החקלאות ביום ט"ז בשבט תשכ"ח (15 בפברואר 1968):

ידוע לי, כי מינהל מקרקעי ישראל מחכיר קרקע חקלאית לגורמים שונים וליחידים בהתאם לצורך ולייעוץ דו של השטח.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם לצורך החכרת קרקע חקלאית קיימת ועדה הקובעת את ייעודו של השטח?
2. האם לשם נטיעת פרדס יש צורך ברשיון מיוחד מן הגורמים: מינהל המים, משרד החקלאות ובי-קורת מחלקת הדרים?
3. האם משרד החקלאות מחכיר קרקע חקלאית למטרת נטיעה בטרם נתנו כל הגורמים הנ"ל את הסכמתם לכך?
4. האם היו מקרי חריגה מן המקובל, ואם היו — מה עשה משרד החקלאות כדי למנוע מקרי חריגה מן המקובל?

שר-החקלאות ח. גבתי:

- 1, 3. החכרת קרקע חקלאית לתקופה ארוכה שלא בדרך של נחלה נעשית על-ידי מינהל מקרקעי ישראל על יסוד המלצת המרכז לתיכנון חקלאי והתיישבות, אשר קובע בהמלצתו את מטרת ההחכרה.

ב. בשנת 1967 היה השטח המעובד ביהודה ובשומרון כ-2 מיליון דונם, חציו שטח מטע וחציו גידולי שדה. גידולי השדה העיקריים: חיטה — 460 אלף דונם, שעורה — 196 אלף דונם, קטניות וגרעינים אחרים — 187 אלף דונם, ירקות בבעל — 100 אלף דונם, וירקות בשלחן — 80 אלף דונם. המטעים העיקריים: זיתים — 660 אלף דונם, ענבים — 125 אלף דונם, נשירים — 82 אלף דונם, ותאנים — 71 אלף דונם. בידי חקלאי יהודה ושומרון 800 אלף עופות, 300 אלף כבשים, 200 אלף עזים ו-30 אלף ראשי בקר.

ג. מתום מלחמת ששת הימים מתנהל שיווק התוצרת החקלאית לאותם שווקים שקלטו אותם בעבר. נערך כה תכנית זריעה לשנת 1968 במגמה לצמצם שטחי הירקות והמקשה ולהגדיל שטחי הגידולים מחליפי יבוא, כגון שומשום, חומצה, דורה, כותנה, וירקות לתעשייה.

10. איסור מרעה בשמורת הטבע בהר מירון

חבר-הכנסת ג'. מועדי שאל את שר החקלאות ביום ב' בשבט תשכ"ח (1 בפברואר 1968):

תושבי הכפרים ההרריים בצפון הארץ מוצאים את מחייתם על-ידי גידול עיזים ותיישים. לאחרונה אסר עליהם אגף הייעור לרעות את בהמות צאנם, בטענה שקיבל הוראה על כך מטעם הרשות להגנה על שמורת הטבע. התקשרתי עם האחראים ברשות האמורה והם הכחישו את טענת אגף הייעור.

אודה לכבוד השר אם יענה לי:

1. האם מוכן כבוד השר להסביר את סיבות האי-סדר האמור?
2. אם הוסרה התנגדות הרשות להגנה על שמורת הטבע, האם יבוטל האיסור?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. רשות שמורות הטבע ביקשה מאגף הייעור של הקרן הקיימת לישראל לסגור זמנית שטח קטן משמורת הטבע בהר מירון בפני רעייה. עקב אי-הבנה הודיע אגף הייעור על סגירת כל שטחי השמורה.
2. אי-ההבנה סולקה ואגף הייעור אישר את רשיונות המרעה במתכונת שהיתה קיימת עד כה.

11. עיכובים בקניית הטבק מיבול 1967 מן הפלחים

חבר-הכנסת ח. טובי שאל את שר החקלאות ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

בעוד מתקרבת זריעת הטבק לשנה הזאת, מונח עדיין היבול של השנה הקודמת בבתיכם של הרבה פלחים ערביים בכפרים כתוצאה מכך, שחברות הסיגוריות דוחות את ביצוע הקניות של הטבק בהתאם להתחייבויותיהן. איכזר כפר יסיף שבגלל, למשל, קובלים מרה על העיכובים מצד חברות הסיגוריות בקניית היבול של השנה שעברה, דבר הגורם נזקים גדולים לאיכרים בעקבות אי-ביצוע התשלומים, ששוב מונע אותם מלהתחיל את העונה החדשה. כן גורם הדבר להתייבשות יתר של היבול ולאובדן משקל.

אי לואת הנני לשאול את כבוד השר:

- א. מדוע מעכבות חברות הסיגוריות את קניית היבול מהשנה שעברה מאיכרים בכפרים רבים?

לאור התשובה לשאלה 1, אין צורך בתשובה לשאלות 2 ו-3.

16. תקנות הטוענים הרבניים, תשכ"ח—1967

חבר הכנסת ר. ארזי שאל את שר הדתות ביום י"ט בכסלו תשכ"ח (21 בדצמבר 1967):

ביום 19 בספטמבר 1967 התקין כבוד השר תקנות הטוענים הרבניים, תשכ"ח—1967 (ק.ת. 2119, תשכ"ח, עמ' 16), שעיקרן רישוי הטוענים בבתי-דין רבניים. בתקנה 2(2) לתקנות האמורות נקבע, כי אחד התנאים המוקדמים לקבלת רישיון כטוען רבני הוא, שהמועמד הוא נשוי או היה נשוי. דרישה כזו אינה קיימת בדיני ישראל לא לגבי עורכי-דין ולא לגבי שום מעמד אחר המוסדר בדיני המדינה. למעשה היא יוצאת דופן במערך כה דינים שלנו.

בתקנה 15 לתקנות האמורות נקבעה ועדת משמעת המורכבת משני דיינים של בתי-דין רבניים אזוריים ומרב המתמנה על-ידי מועצת הרבנות הראשית. בנדון זה נקט כבוד השר עמדה שונה מזו שנקט בתקנות הטוענים השרעיים, תשכ"ג—1963 (ק.ת. 1440, תשכ"ג, עמ' 1374), הקובעת ועדת משמעת המורכבת משני קאדים ומשופט בית-משפט מחוזי.

אבקש לדעת:

1. מה הסיבה לקביעת ההוראה שטוען רבני חייב להיות נשוי ומה הבסיס החוקי להוראה זו?

2. מה הסיבה להבדל המהותי בין הרבב ועדת המשמעת לגבי טוענים רבניים וטוענים שרעיים?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלה 1: ההוראה שטוען רבני יהיה נשוי, טעם כפול לה:

(א) כדי שיכיר ויתמצא יותר מתוך נסיונו האישי בבעיית הנישואין ובענייני משפחה;

(ב) כדי למנוע הסתייגות מצד המתדיינים (גבר וכל שכן אשה) להציג לפניו את טענותיהם בעניינים אינטימיים.

מתוך הנחה זו אין להשוות עורך-דין המטפל בכל העניינים המשפטיים לטוען רבני שכל טיפולו הוא בענייני נישואין וגירושין. התנאי לדעיל נקבע גם בתקנות הדיינים (תנאי הסמכה וסדרה), תשט"ו—1955 (קובץ תקנות 537, תשט"ו), ומאותה הסיבה האמורה.

לשאלה 2: לגבי הדת המוסלמית אין בישראל מוסד עליון מוכר כדוגמת הרבנות הראשית לגבי הדת היהודית, ולכן נקבע במקום זה שבוועדת המשמעת של הטוענים השרעיים יהיה חבר שופט בית-משפט מחוזי.

17. חשיפת אבן בכותל הדרומי על-ידי

עובדי משרד הדתות

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר הדתות ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

בידיעה, שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 27 בדצמבר 1967, נאמר כי עובדי משרד הדתות חשפו לאחרונה אבן ענקית בכותל הדרומי של חומת הבית. לדברי בעל הרשימה, טען הד"ר בירן, מנהל אגף העתיקות במשרד החינוך והתרבות, כי החפירה, שנעשתה על-ידי משרד

2. לנועית פרדס יש צורך בקבלת רישיון אגף המטעים של משרד החקלאות והמועצה לייצור ושיוק של פרי הדר.

4. לא ידוע לי על מקרי חריגה.

14. השתתפותו של משרד הדתות בתקציב המועצה הדתית בטבריה

חבר הכנסת מ. ידיד שאל את שר הדתות ביום ה' בכסלו תשכ"ח (7 בדצמבר 1967):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב על שאלותי בקשר להשתתפות משרד הדתות בתקציב המועצה הדתית בטבריה, בכלל זה תקציב פיתוח.

א. איזה סכום הקציב משרד הדתות למועצה הדתית בטבריה בכל אחת משנות התקציב 1964—1967, תקציב רגיל ותקציב פיתוח?

ב. מהו אחוז השתתפות משרד הדתות בתקציב המועצה הדתית בטבריה בשנים 1964—1967?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

א. סכומי הקצבת משרד הדתות למועצה הדתית בטבריה היו:

בשנת 1964/65 — 78,442 ל"י, מזה לתקציב פי-תוח — 22,500 ל"י; בשנת 1965/66 — 176,444 ל"י, מזה לתקציב פיתוח — 85,000 ל"י; בשנת 1966/67 — 110,000 ל"י.

ב. שיעור השתתפותו של משרד הדתות בתקציב המועצה הדתית בטבריה בשנים הנ"ל, לאחר ניכוי ההכנסות מאגרות, היה 50%, לפי החלטת שר האוצר ושר הדתות בהתאם לסעיף 2(ב) לחוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים, תש"ט—1949 (נוסח מתוקן).

15. עמדת המועצות הדתיות בעניין מופעי

תרבות בבתי-מלון בערבי שבתות

חבר הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר הדתות ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

פורסמו בעתונות ידיעות שהמועצות הדתיות (שה"דוב המכריע של תקציבן ממומן על-ידי ציבור משלמי המיסים העירוניים והממשלתיים) איימו על בתי-מלון מסויימים וביניהם מלון "דן", מלון "שרתון" ומלון "היל-טון", להפסיק את ההכשר (דהיינו תעודה המעידה שהאוכל המוגש בבתי-מלון אלה כשר לפי דת ישראל כמפורש על-ידי הרבנות בישראל) וגם איימו לאסור על רבנים עורכי נישואין לסדר את טקס הנישואין באותם בתי-מלון אם בבתי-מלון אלה יתקיימו בערבי שבת מופעי תרבות, בהם מופיעים לראיונות פומביים שרים, חברי כנסת, אישי ציבור, סופרים ואמנים.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

2. מה הקשר בין דיני כשרות לבין קיום מופעים אלה?

3. מה הקשר בין עריכת נישואין לבין מופעים אלה?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלה 1: הידיעות אינן נכונות.

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלה א': הרשימות נמסרות מדי פעם בפעם למחלקת הרבנות ורישום נישואין במשרד הדתות על-ידי הרבנים רושמי הנישואין ובתי-הדין הדתיים, כדי להפיצן בין כל הרבנים רושמי הנישואין בארץ למטרת ביצועו היעיל של סעיף 2 לחוק שיפוט בתי-הדין הרבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, וסעיף 2 לחוק תיקון דיני עונשין (ריבוי נישואין), תשי"ט-1959. פעולת המחלקה היא פעולה מינהלית רגילה הנעשית בתוקף תפקידה לדאוג לרישום נישואין תקין בכל הארץ.

לשאלה ב': החוקים המסמיכים את משרד הדתות לרכז הונטר אינפורמטיבי לשם מניעת תקלות חוקיות קלות וחמורות הם: חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953; פקודת נישואין וגירושין (רישום), וחוק העברת סמכויות (ממונים על מחוזות וקציני מחוז), תשכ"ד-1964. כן יש לציון את פסקי-הדין של בית-המשפט העליון הנוגעים לעניין, והם, בין היתר, בג"צ 156/50, פסקי-דין ה', עמ' 167; ע.פ. 28/53, פסקים עליונים ט"ה, עמ' 81.

לשאלה ג': אין לדבר על רשימה או מספר בלשון יחיד, וכל שכן שאין כל משמעות למושג "מספר משוער". האינפורמציה הנמסרת היא אינפורמציה שוטפת לצורך ביצועו היומיומי של החוק, כפי שהובהר בתשובתי לשאלה מס' 1.

לשאלה ד': הנוגעים בדבר הם הם שסיפקו בעצמם את האינפורמציה לרבנים רושמי הנישואין ולבתי-הדין הדתיים במקומותיהם.

19. דינם של יהודים המתפללים בהר הבית

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל שר הדתות ביום ט' בטבת תשכ"ח (10 בינואר 1968):

לאור ריבוי הפרסומים הסותרים זה את זה בעניין ההוראות שניתנו על-ידי הרשות המוסמכת לגבי אפשרות ליהודים לבקר בהר הבית ולהתפלל במניין באותו מקום קדוש, כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. המותר למניין יהודים להתפלל על הר הבית שלא בשעות תפילת המוסלמים?
2. האם המשרד שכבודו עומד בראשו נתן הוראות לגבי הסוגיה המוזכרת בשאלתה זו?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלות 1 ו-2: אין כל איסור בחוק למניין יהודים לבקר ולהתפלל בהר הבית. העניין הוא בגדר שמירת שלום הציבור ונמצא בטיפולו של משרד המשטרה, ושר המשטרה ענה מה שענה, ביום כ"ד בכסלו תשכ"ח (26 בדצמבר 1967), בתשובה לשאלתה של חבר-הכנסת שוסטק בנושא דומה.

20. מניית בית-המשפט העליון אל רבני

ישראל למצוא דרך הלכתית להתיר

כבלי העיון

חבר-הכנסת ד. ארזי שאל את שר הדתות ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25 בינואר 1968):

בפסקי-דין של בית-המשפט העליון שניתן בימים אלה, בעניינו של היועץ המשפטי לממשלה על החלטת בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, שלא להיענות לבקשת

הדתות בקצה הכותל הדרומי, היתה אסורה ונגדה את החוק. עוד טען הד"ר בירן, כי העיר העתיקה הוכרזה כאתר ארכיאולוגי, שיש לקבל רשיון כדי לחפור בו. שאלותי הן:

1. האם עסקו עובדי משרד הדתות בביצוע העבודה הנ"ל?
2. אם עסקו —
- א. האם ביקשו היתר מתאים מאגף העתיקות?
- ב. אם לא — מדוע לא ביקשו?
3. האם הורתה הנהלת משרד הדתות לעובדי המש"ד שלא לבצע עבודות מן הסוג הנ"ל בעיר העתיקה ללא קבלת רשיון מתאים?
4. אם לא — מדוע לא?
5. מי הגוף במשרד, המחליט על ביצוע עבודות מן הסוג הנ"ל?
6. מי החליט במשרד הדתות על ביצוע העבודה הנ"ל?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

1. עובדי משרד הדתות לא ערכו חפירות, אלא סילקו ערימות עפר שכיסתה על האבן הגדולה של הכותל הדרומי, והכשירו מקום שאפשר לעמוד בו ולהתפלל כדרישתה של הרבנות הראשית.

2. לאחר שאגף העתיקות הודיע שיש צורך בהיתר לעבודה זו, הוגשה הבקשה והעבודה הופסקה ביתיים.

3. ההוראה לחשוף את האבן ניתנה על-ידי הגורם המוסמך לכך במשרד הדתות, בהתאם לבקשת הרבנות הראשית לישראל ולהחלטת ועדת השרים לשמירה על המקומות הקדושים.

לשאלות 4, 5 ו-6: ראה תשובתי לשאלה 3.

18. רשימות של נשים האסורות מלבוא

בקשרי נישואין לפי ההלכה

חבר-הכנסת ש. אלון שאל את שר הדתות ביום ג' בטבת תשכ"ח (4 בינואר 1968):

משרד הדתות העביר רשימה שמית, עדיין לא מלאה, לרבנות לשימוש בתי-הדין הרבניים, כדי למנוע רישום נישואין של כל הנשים האסורות מסיבות שונות מלבוא בקשרי נישואין לפי ההלכה היהודית, בכלל זה: אשה הזקוקה להיתר תליצה, קראית, אסורה לעלמא, ממזרת, גרושה או גיורת האסורות לכוהן, עגונה, נוצריה, נכ-ריה וכו'.

הרשימה כוללת שם פרטי, שם משפחה, מספר תע"ד והזוהת וכן עילת האיסור.

שאלותי הן:

- א. מי סיפק למשרד הדתות רשימה שמית זו ושאר הפרטים האישיים הכלולים ברשימה?
- ב. על-פי איזה חוק מותר למשרד הדתות למסור רשימה זו לרבנות?
- ג. מהו המספר הכלול ברשימה, מהו המספר המשוער שמשרד הדתות יצליח לאתר תוך שימוש יעיל בקומפיוטרים של משרד הפנים, אגף מרשם התושבים?
- ד. האם הנוגעים בדבר קיבלו הודעה אישית על דבר הפרטים שנמסרו לרבנות ועל כך שאסור להם להינשא לפי דיני ישראל?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלות 1 ו-3: ראה התשובה שהשיב שר הפי-
תוח ביום ו' בשבט תשכ"ח (5 בפברואר 1968) לשאלתה
של חברת-הכנסת אלוני בנושא דומה.

לשאלה 2: לא דרשתי ולא ביקשתי כל העדפה
לשכונות מסוימות, וכל השמועות והפרסומים בנושא
זה בשקר יסודם.

23. מסקנותיה של ועדת השופט זילברג**בעניין היהודים הקראים**

חברי-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר הדתות ביום ב'
בשבט תשכ"ח (1 בפברואר 1968):

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם פורסמו המסקנות של הוועדה הידועה
בשם ועדת השופט זילברג, הדגה בעניין היהודים
הקראים?

2. אם התשובה לשאלה 1 שלילית, מה הן מסק-
נות הוועדה?

3. האם המשרד שכבוד השר עומד בראשו ביצע
את מסקנות הוועדה או חלק מהן?

4. אם התשובה לשאלה 3 חיובית, מה נעשה
לשם פתרון הבעיות המתעוררות עקב מציאות קהילה
של יהודים שעלו ארצה בתוקף חוק השבות כיהודים
לכל דבר והנקראים יהודים קראים?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

לשאלה 1: למסקנות ניתן פרסום נאות בעתונות
היומית.

לשאלה 2: ראה תשובתי לשאלה 1.

לשאלות 3 ו-4: משרדי ניסח הצעת חוק והעבירו
לדיון מוקדם לגורמים שונים. לאחר קבלת הערותיהם,
אביא זאת לממשלה.

היו"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

האם היה פרסום מלא של כל המסקנות של אותה
ועדה?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

הדו"ח נמסר לעיתונאים, והם פרסמו מה שרצו.

24. מינוי המועצה הדתית בנס-ציונה

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הדתות ביום ז' בשבט
תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

בעתון "הארץ" מיום 23 בינואר 1968 נתפרסמה
דיעה על ערעורה של המועצה המקומית בנס-ציונה
על החלטת שר הדתות למנות מועצה דתית במקום,
כשהרכבה נקבע ללא הסכמתה של המועצה המקומית.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה ידיעה זו?

2. האם משרד הדתות נוהג לקבוע את הרכב המוע-
צות הדתיות מתוך הסכמה עם המועצות המקומיות?

3. האם הגיעו למשרד הדתות ערעורים גם ממוע-
צות אחרות על קביעת הרכב המועצות הדתיות שלא על
דעת המועצות המקומיות, ואם כן — מאילו מקומות?

4. האם הערעורים מגיעים להכרעה בוועדת שרים?

הפרקליטות ולשחרר ממאסר את סרבן הגט יחיא אברהם,
נכללה פניה לרבני ישראל למצוא דרך הלכתית להתרת
כבלי עיגון האשה בכל מקרה שהנסיבות מחייבות במפ-
גיע להפריד בין בני הזוג.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

מה בדעתו לעשות לאור הפניה הנ"ל של בית-
המשפט העליון?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

שאלה זו הלכתית ונתונה בידי המוסדות הרבניים.
לכן הפניתי משאלה זו לרבנים הראשיים.

21. דיון ברבנות הראשית על פניית בית-**המשפט העליון בעניין התרת כבלי עיגון**

חברת-הכנסת א. תלמי שאלה את שר הדתות ביום כ"ח
בטבת תשכ"ח (29 בינואר 1968):

בהסתמך על מקרים שבעבר ואף בדורנו, בהם ידעו
רבנים למצוא בהלכה תשובות לבעיות החיים המשתנים,
ובהצביעי על בית-המשפט העליון, שכלל בפסק-דין שלו
מעין פניה לרבני ישראל, למצוא דרך הלכתית להתרת
כבלי עיגון האשה; בהצביעי על הסבל הרב שנגרם
לעגונות ולאומנות על-ידי הכרח החליצה וכו', — הריני
לשאל:

האם היה דיון במשרד הדתות או ברבנות הראשית
על פנייתו הנ"ל של בית-המשפט העליון לרבני ישראל?

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

רבני ישראל בכל הדורות ובדורנו שקדו ושוקדים
לתקנתן של בנות ישראל.

הבעיה נמצאת בדיון במוסדות הרבניים. פסק-הדין
של בית-המשפט העליון הועבר לרבנים הראשיים.

22. עמדת שר הדתות בעניין חיקון דשת**החשמל בידושים בשבת**

חבר-הכנסת י. שופמן שאל את שר הדתות ביום ב'
בשבט תשכ"ח (1 בפברואר 1968):

תושבי הבירה סבלו סבל רב בעקבות השלג הכבד,
כשנפסקה אספקת החשמל לדירות רבות והתושבים
היו שרויים בחושך ובחוסר הסקה במקום שהיתה הסקה
מרכזית.

והנה ביום 19 בינואר נמסר בחדשות של "קול
ישראל" כי לפי דרישתו של שר הדתות החליטה חברת
החשמל להפסיק למשך השבת את התיקונים ברשת
החשמל אשר ניזוקה בירושלים בצורה חמורה בעק-
בות סופות השלג. בהודעה הוסיפו עוד כי הבטיחו לשר
הדתות לדאוג כי בשכונות המאוכלסות חרדים יתוקן
החשמל לפני כניסת השבת.

הנני מתכבד לשאול את שר הדתות:

1. האם דרש כבוד השר מחברת החשמל להפסיק
למשך השבת את התיקונים במערכת החשמל הירושלמית?

2. מה הניע אותו לדרוש העדפה לשכונות מסוי-
מות בעיר?

3. האם היה ידוע לשר כי התגלגלו ברחובות
העיר חוטי חשמל קרועים אשר היתה בהם סכנת נפשות
ממשית?

שר-הדתות ז. ורהפטיג :

1. ערענד המועצה המקומית בנס-ציונה הוגש למש-
רדנו ביום כ"ד בטבת תשכ"ח, 25 בינואר 1968.

2. המועצות הדתיות במדינה הורכבו תוך בירור
ותיאום עם הרשויות המקומיות והרבנים המקומיים. במק-
רה הגדול, למרות פניות מרובות של משרד הדתות
בכתב ובעל-פה, לא הציעה המועצה המקומית לשד
את מועמדיה.

3. לא ידוע לי על ערעורים מצד רשויות מקומ-
יות על הרכב המועצות הדתיות שמינוין פורסם ביל-
קוט הפרסומים.

4. לפי חוות-דעתו של היועץ המשפטי לממשלה
מר בן-זאב, אין אפשרות לכנס את ועדת השרים לאחר
התאריך הקובע, כ"ו באלול תשכ"ז, 1 באוקטובר 1967,
והעניין עומד עדיין לבירור בין משרד הדתות ליועץ
המשפטי.

25. הרכב המועצה הדתית בירושלים

**חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר הדתות ביום
ט' בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968) :**

בית-המשפט העליון בשבתו כבית-דין גבוה לצדק
קבע כי הסמכות שניתנה לשר הדתות למנות 45% מחברי
המועצות הדתיות נוצלה על-ידי כבודו כדי "להבטיח
לאנשי שלומי ומפלגתו וליתר המפלגות (המכונות) דת-
יות שליטה גמורה ומוחלטת על שירותי הדת בארץ."

כבוד השר מתבקש להשיבני :

1. האם המצב הני"ל, שנתגלה תוך דיון בבית-
המשפט העליון בעניין הרכב המועצה הדתית בירושלים,
הוא המצב במועצות דתיות אחרות ביתר חלקי הארץ?

2. אם התשובה לשאלה 1 חיובית בחלקה או בשל-
מותה, אבקש את כבוד השר לציין באילו מועצות
דתיות שורר מצב דומה לזה שעליו נמתחה ביקורת מטעם
בית-המשפט העליון?

3. מה נעשה עד היום כדי לתקן את הפגם שצוין
על-ידי בית-המשפט העליון?

שר-הדתות ז. ורהפטיג :

לשאלה 1 : לא.

לשאלה 2 : ראה תשובתי לשאלה 1.

לשאלה 3 : צו בית-המשפט העליון, הנוגע להרכב
המועצה הדתית בירושלים, כבר בוצע כלשונו.

26. הפרשת תרומת מעשר לכהנים בירושלים

**חבר-הכנסת ש. אלוני שאל את שר הדתות ביום ט'
בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968) :**

נמסר לי כי בירושלים ניתן, באמצעות המועצה
הדתית והרבנות הראשית, מעשר של ירקות ופירות
לשלושה כוהנים בלבד (להוציא גן החיות).
שאלותי הן :

א. האומנם מספר זה מדויק, ואם לאו, מהו מספ-
רם הנכון של כוהנים הנהנים ממעשר?

ב. מהו מספר ארגוני ירקות ופירות שהנ"ל מקב-
לים ליום, בתקופת שפע ובתקופת שפל (בערך)?

ג. הואיל ומספר הכוהנים דלי-האמצעים ומרובי-
הילדים בירושלים הוא רב, מה הם הקריטריונים שלפיהם
נעשית חלוקת המעשר?

שר-הדתות ז. ורהפטיג :

לשאלה א' : המדובר אינו במעשר, אלא בהפרשת
תרומת מעשר, אחד חלקי מאה מהירקות והפירות המוב-
אים לשיווק בירושלים. הסחורה המופרשת היא בדרך-
כלל מסוג ג'—ד', שאינה ראויה לשיווק. בהתאם להלכה,
תרומת מעשר אסורה לאכילה לכהנים בזמן הזה ומות-
רת רק בבהמת כוהן, ולכן ניתנת לכהנים בעלי משק של
בעלי-חיים. הואיל ובסביבות ירושלים מועטים המשקים
של כוהנים, מוסרת המועצה הדתית את תרומת המעשר
הנ"ל לשלושת הכוהנים שיש להם משקים כאלו.

לשאלה ב' : הכמות נעה בין 600 ל-1,000 קילוגרם
ליום ושוויה הכספית מועט.

לשאלה ג' : כל כוהן בעל משק של בעלי-חיים,
שיפנה בבקשה למועצה הדתית, יוכל לזכות בחלק מן
היבול המופרש כתרומת מעשר, לשם הזנת בהמותיו.

27. פעולת המשטרה לפינוי החסימה בכביש

ירושלים—תל-אביב ביום 17 בינואר 1968

**חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר המשטרה ביום כ"ג
בטבת תשכ"ח (24 בינואר 1968) :**

ביום 17 בינואר 1968, בשעה 15.40, נחסם הכביש
הראשי בין ירושלים לתל-אביב, בסביבת הק"מ ה-24
מירושלים, על-ידי זרם מים שירד מן ההר וסחף עמו
אבנים כבדות למרכז הכביש.

למרות זה שבאותה שעה (15.40) היתה במקום
מכונית משטרה, ובה שני שוטרים, לפחות, מכונית
הצריכה להיות מצוידת אף במכשיר קשר, הרי כעבור
דקות ספורות חזרה מכונית המשטרה על עקבותיה, כש-
היא מותירה במקום שוטר אחד בלבד. השוטר היחיד
הזה צריך היה להשתלט על עשרות רבות של כלי-
רכב, שיצרו תוך דקות ספורות שני טורים מכיוונים
נוגדים שכל אחד מהם נתארך כמה קילומטרים. למותר
לומר כי השוטר לא יכול היה למלא לבדו תפקיד זה,
ובמקום נוצרה מערבולת מכוניות.

עד לשעה 16.30, היינו כשעה למן זמן חסימת
הכביש, לא הגיעה למקום כל תגבורת משטרתית, וכן
לא הגיעו למקום מכשיר או פועלים לפינוי האבנים.

עלי להדגיש כי אותו יום היה עומס העבודה על
המשטרה ועל פועלי הפינוי פחות משהיה בימים שקדמו
לו.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. מדוע עזבו מכונית המשטרה והשוטר, או שוטרים
שהיו בה, את המקום?

2. מדוע לא הוחשו למקום שוטרים נוספים כדי
לכוון את התנועה?

3. מה האמצעים שיינקטו כדי למנוע מקרים דו-
מים בעתיד?

שר-המשטרה א. ששון :

לשאלות 1, 2. ביום 17 בינואר 1968 בשעה 15.35
נתקבלה בתחנת בית-שמש הודעה על חסימת כביש
ירושלים בקילומטר ה-24. מפקד התחנה עם עוד שני

בידי העתק מכתב של יושב-ראש ועד המשחכנים, מר יאיר מרוקו, אל מפקד משטרת ירושלים, מיום 5 בפברואר 1968, שבו נאמר בין השאר: — „בהמשך למכ" תבי אליו מיום 1 בפברואר 1968 שמחנו אתמול (4 בפברואר 1968) לפעולתה של המשטרה בקצבת תלונה מאמש. הקידוח של חברת „מקורות" הופסק.".

שמח אני להביא לפני הכנסת הנכבדה הוכחה נוספת, כי לא קיים שום שיקול שמדריך את פעולתה של משטרת ישראל, וזאת החוק טובת הציבור.

29. נתונים על השוטרים הערביים במשטרת ישראל

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המשטרה ביום ב' בשבט תשכ"ח (1 בפברואר 1968):

ויאיל נא השר להשיב:

1. כמה שוטרים ערביים, בדרגות השונות, משרתים כיום במשטרה?
2. כיצד השתלבו הם בשירות?
3. כמה תחנות משטרה נפתחו מאז מלחמת ששת הימים?
4. מהו ציוד השוטרים הנ"ל?
5. מהו שיתוף-הפעולה בין השוטרים הערביים והאוכלוסין?

שר-המשטרה א. ששון:

לשאלה 1 — במשטרת ישראל משרתים כיום כ- 430 שוטרים ערביים ישראלים על דרגותיהם. מספר זה אינו כולל את השוטרים הדרוויים. בנוסף על מספר זה מועסקים על-ידי משטרת ישראל, בנפות יהודה, שומרון, עזה וצפון סיני, עוד כ- 800 שוטרים מבני המקום.

לשאלה 2 — 430 השוטרים הערביים הישראליים הם אנשי משטרת ישראל לכל דבר, עברו את כל שלבי האימון והשתלבו השתלבות מלאה בכל תאי המבנה הארגוני.

לשאלה 3 — מאז מלחמת ששת הימים נפתחו 13 תחנות ועשר נקודות לפי הפירוש הבא: —

בנפת ירושלים — 6 נקודות משטרה; בנפת יהודה — 4 תחנות ושתי נקודות; בנפת שומרון — 3 תחנות ושתי נקודות; בנפת עזה וצפון סיני — 6 תחנות משטרה.

לשאלה 4 — פרט לשוטרים המקומיים בשטחים המוחזקים, שחובשים כומתה במקום הכובע הרגיל של משטרת ישראל, צידם של השוטרים הערביים הישראליים הוא הציוד הכללי של משטרת ישראל.

לשאלה 5 — שיתוף-הפעולה בין השוטרים הערביים הישראליים ובין האוכלוסין הוא משיביע רצון.

30. חקירה כנגד תושב רמאללה, שהודה בביצוע פשעים לפני קום המדינה

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר המשטרה ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

בשנת 1948 תקפתי את השיירות שלכם בבאב אל-וואד; משוריינים הרוסים אחדים נזקפים לחשבוני; אני אירגנתי את פיצוץ מכונת התופת בחצר המוסדות הלאומיים בירושלים; אני השתתפתי בפיצוץ בתים בר-חוב בן-יהודה, — אומר תושב רמאללה ושמו אבו חליל

שוטרים יצאו מיד למקום ונוכחו לדעת כי זרם מים מן ההר סחף עמו אבנים גדולות אשר חסמו את הכביש. מפקד תחנת בית-שמש עם אנשיו חילצו מכונית או"ם שנתקעה במקום וחזרמו את התנועה, אשר התנהלה אמנם באיטיות, אולם לא הופסקה.

בעוד שאנשי המשטרה מטפלים בהכוונת התנועה בקילומטר ה-24, נתקבלה באלחוט הודעה על חסימה נוספת בקילומטר ה-21. מפקד התחנה השאיר במקום שוטר להכוונת התנועה והוא עצמו אץ לטפל בחסימה החדשה. בדרכו נפגש עם עובדי מע"ץ והפנה אותם לפינוי החסימה בקילומטר ה-24.

בעת שמפקד תחנת בית-שמש התחיל בהורמת התנועה בקילומטר ה-24, נתקבלו שתי הודעות נוספות על חסימת כבישים, כביש דמת-דזיאל ליד מושב כסלון וכביש בית-שמש בצומת נחשון. הוא הזעיק באלחוט את ראש לשכת התנועה אשר הציב מיד שבעה שוטרים נוספים לטיפול בחסימות.

לשאלה 3. בכל ארבעת המקומות פעלו אנשי המשטרה במהירות האפשרית, תמנו את זרמי המים, מנעו חסימות נוספות בכביש, ואינני רואה צורך בנקיטת אמצעים כלשהם למקרים נדירים כאלה.

28. המשטרה ועבודות קידוח של חברת

„מקורות" בירושלים בשעות הלילה

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר המשטרה ביום כ"ט בטבת תשכ"ח (30 בינואר 1968):

חברת „מקורות" מבצעת קידוח בגוקדה הנמצאת כ-200 מטר מגבעת מרדכי ו-100 מטר משיכוני גוגן בירושלים. הקידוח נמשך כל היממה ומתנהל בשלוש משמרות.

בסעיף 5 לתקנות מגיעת מפגעים (מגיעת רעש) מיום 17 ביוני 1966 נאמר: „לא יפעיל אדם בין השעות 19.00 לבין 6.00 באזור מגורים מכוונת המונוענות בכוח מיכני לצורכי חפירה, בניה או כיוצא באלה.".

חברת „מקורות" מפירה את התקנות.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מדוע המשטרה, האחראית לביצוע התקנות, אינה מונעת את חברת „מקורות" מלקדוח בשעות הלילה (השעות האסורות לקידוח בהתאם לחוק), למרות תלונותיהם החוזרות של דיירי הסביבה?

שר-המשטרה א. ששון:

שונות העובדות ממה ששימש יסוד להנחתה של השואלת הנכבדת, כי המשטרה „אינה מונעת את חברת „מקורות" מלקדוח בלילה".

ועד משתכני גבעת מרדכי פנה למשטרת ירושלים בתלונה על הקמת רעש שנגרם על-ידי עבודות של חברת „מקורות" בקרן הרחובות הרצוג-עזה. לאחר תלונה זו הוזמנה המשטרה את מנהל העבודה אשר הציג רשיון חוקי לביצוע העבודות המתבצעות.

במבט ראשון נראה היה למשטרה, כי עבודותיה של „מקורות" מבוצעות באופן חוקי וכי אין בהן כל עבירה, ברם, בדיקה יסודית יותר גילתה שהרשיון אינו חופף את התנאים של סעיף 5 לחוק המפגעים הציבוריים — תקנות הרעש; על כן הפסיקה משטרת ירושלים את עבודותיה של החברה.

2. מה דינו של סרסור לדבר עבירה שנתפס בשעת מעשה?

3. מה הם האמצעים שבדעת השר לנקוט, כדי לבער את הנגז?

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר המשטרה ביום י"ג בשבט תשכ"ח (12 בפברואר 1968):

נציגי מאות דיירים הגרים בסביבות כיכר המוש"בות בתל-אביב יצאו בתביעה למשטרה לחסל את פעילותם של אנשי העולם התחתון, הפועלים בריש גלי ומעוררים פחד וחרדה בקרב דיירי המקום ובעיקר בין הילדים ובני הנוער.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. הידועות לך העובדות דלעיל?

ב. מה בדעתך לעשות לחיסול פעולות אנשי העולם התחתון והטרדת תושבי כיכר המושבות בתל-אביב?

שר המשטרה א. ששון:

1. משטרת ישראל פועלת באופן קבוע על-ידי שוטרים-סיירים נגד עבירות על המוסר. כדי להמחיש את ההיקף של פעולות אלו, אומר לשואלים הנכבדים ולכנסת כולה, כי לדוגמה — בששת החודשים שבין מאי לאוקטובר בשנה החולפת עצרה משטרת תל-אביב 772 פרוצות ברחובות העיר (איזור יפו אלו כלול במספר זה). פעולות אלו מבוצעות על-ידי חוליה מיוחדת שנתמחתה בנושא ואנשיה מכירים את העוסקות במקצוע זה וסרסוריהן.

המשטרה נוקטת גם צעדים נגד בעלי "בתי-קפה" המשמשים מקום ריכוז לפרוצות וסרסוריהן, מביאה אותם לדין על הפרת תנאי הרשיון ומונעת, במידת האפשר, חידוש רשיונותיהם. פעולות אלו של משטרת ישראל מהוות אמצע בלם רציני להתפשטות הזנות ובוודאי גם מקטינות את ממדיה. אולם אינני מתיימר בזה לטעון, כי יש ביד המשטרה אמצעים כדי "לבער לגמרי את הנגז הזה" — נגע הזנות.

כידוע, זנות, או "להיות זונה" אינה בישראל עבירה על החוק. אשה שמוכרת את "הנאותיה" ואת גופה, המחיר ומספר הלקוחות כלל לא חשובים, אינה עוברת על שום חוק. החוק רואה עבירה, אוסר ומעניש רק את "הסידול לזנות", מעשה שקשה מאד מאד להוכיחו. לא אחת זכתה המשטרה בביקורת ואף בנויפת בתי-המשפט על שהיא מביאה לדין פרוצות ב"האשמות מלאכותיות" של שוטטות: בתי-המשפט גם לא תמיד מוכנים לקבל התנהגות מסויימת, המרמזת בבירור על כוונותיה והצ"עוניה של הפרוצה, כ"סידול". מכאן שנשים לא מעטות, הידועות למשטרה, מזה שנים, כעוסקות בזנות. מסתובבות בעיר — במטרה ברורה לכל — מבלי לעבור עבירה על החוק, וזאת יודעות הפרוצות עצמן ואותן כל מי שידו בעסקיהן. המשטרה, "מטרידה" אותן לילה לילה, עוצרת אותן, מביאה אותן לשופט, אך הן משתחררות והמשחק נמשך. לאור "הטרדות" אלו מצד המשטרה מחליטות הן לשנות מדי פעם בפעם את זירת פעולתן, המשטרה הולכת בעקבותיהן ותווד לחלילה.

2. החוק קובע, כי "מי שמחיייתו, כולה או מקצתה, בדרך קבע או בתקופה כלשהי, על רוחיה של זונה" צפוי לעונש של חמש שנות מאסר. אם האשה שעל רוחיה הוא מתקיים, כאמור, למטה מגיל 18, או שהיא

ג'נחו, שהוא מבצעי המעמד וההשפעה בעירו לכתב "הארץ", בראיון שפורסם במוסף "הארץ" מיום 26 בינואר 1968.

כידוע, פעולות אלה הן לא רק עבירות פליליות, על-פי פקודת החוק הפלילי, ושום חנינה אינה חלה עליהן, אלא שהן מן המעשים המזעזעים ביותר שפגעו ביישוב העברי בארץ לפני הקמת המדינה, וגרמו למותם של עשרות נפשות, ובהם אזרחים רבים, גברים ונשים. אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נפתחה חקירה כנגד אבו חליל ג'נחו?
2. האם נעצר האיש הזה?
3. אם לא נפתחה חקירה, או אם לא נעצר, מדוע לא נעצר ומדוע לא נפתחה חקירה?
4. האם החליטה הממשלה, או כל גוף אחר, על מתן חסיון לסוג מסויים של אנשים שביצעו פשעים חמורים בתקופה מסויימת?

שר המשטרה א. ששון:

לשאלות 1, 2, 3 — המשטרה פתחה בחקירת הדברים שהופיעו במוסף "הארץ" מיום 26 בינואר 1968 מפיו של אבו חליל ג'נחו. חקירה זו נמשכת ועד למסירת תשובתי זו לא בוצע כל מעצר.

לשאלה 4 — לא ידוע לי על החלטת ממשלה, או כל גוף אחר, על מתן חסינות לסוג מסויים של אנשים, שביצעו פשעים חמורים בתקופה מסויימת.

היו"ר ק. לוי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

האם עורכת משטרת ישראל חקירות לגבי אנשים שהשתתפו בפשעים חמורים בתקופה שקדמה להקמת המדינה ובזמן הקמת המדינה ואשר עתה ניתן לאתרם בשטחים המשוחררים?

שר המשטרה א. ששון:

משטרת ישראל חוקרת כל דבר שמגיע לידיה.

31-32. פעולות המשטרה נגד מעשיהם של

אנשי העולם התחתון בתל-אביב

חבר הכנסת מ. ארם שאל את שר המשטרה ביום ט' בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968):

העחוגות מוסרת על תלונות קשות של תושבי אזור מרכז תל-אביב, שנעשה שדה-פעולה לעולם התחתון, למעשי זנות ולמריבות בין סרסורים לדבר עבירה. הדין רים מצביעים על השימוש בחדרי המדרגות של הבתים, של מוסדות ציבוריים, למעשי זנות, על פריצות מנעולים כדי לפתוח את חדרי המדרגות. ילדים פוחדים לצאת מן הבית. בעלי עסקים נפגעים בפרנסתם, כי האנשים מעדיפים להימנע מביקורים באזור נגוע זה. המדובר על השטח בין שדרות רוטשילד — דרך פתח-תקוה, במרכז העיר, בנוסף על כל מה שמתרחש באזורים אחרים, שעיניהם הצביעו מזמן.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. מה פעלה ומה פועלת המשטרה נגד פורענות

34. פעולות המשטרה נגד סרסורי זונות

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר המש"ט
טרה ביום כ"א בשבט תשכ"ח (20 בפברואר 1968):

בימים האחרונים רבו התלונות בעתונות מצד אזרחים בודדים וקבוצות מאורגנות של דיירים משכונות ואזורי מגורים שונים בתל-אביב, על כך שסרסורי הזונות והיצאניות מהווים מטרד ציבורי חמור. בעתונות פורסמו תלונות מצד דיירי רחוב טרומפלדור ותושבי רמת-אביב על כך שחצרות הבתים, חדרי המדרגות, המקלטים נהפכו לקניינם של סרסורי הזונות המטילים את אימתם בכוח-הזרוע על הסביבה.

בהתחשב בסבל הגורם לתושבים ובהשפעתה ההרסנית של תופעה זו על חינוך הנוער המתגורר בסביבות אלה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נערכים סיורים מתמידים מצד המשטרה במוקדי פורענות אלה?
2. כמה סרסורי זונות נאסרו בתל-אביב בשנת 1967?
3. כמה מהם הועמדו למשפט?
4. מה היו העונשים שהוטלו עליהם על-ידי בית-המשפט?
5. כמה סרסורי זונות שוחררו בעקבות חוק החני' נה?
6. האם נעשו פעולות להחזרת היצאניות שנתפסו לחיים תקינים?
7. אילו אמצעים ננקטו המשטרה לעקירת נגע ציבורי זה?

שר-המשטרה א. ששון:

הנני מבקש להסב את תשומת-לבה של השואלת הנכבדה לתשובה המפורטת שהשיבתי היום על שתי השאלות של חברת-הכנסת ארם ושל חברת-הכנסת סנהדראי בנושא הנדון.

לשאלות 2, 3. בשנת 1967 בוצעו במחוז תל-אביב 99 מעצרים של סרסורי זונות. ב-72 תיקים לא עלה בד המשטרה לאסוף הוכחות מספיקות להגשת תביעה והיא נאלצה לסגור. 5 תיקים נמצאים עדיין בחקירה ויתרם, זאת אומרת 22 תיקים, הוגשו לפרקליטות לתביעה. מתוך 22 אלה, 8 נמצאים עדיין בפרקליטות, 3 זוכו ואחד-עשר הורשעו.

לשאלה 4. ואלה העונשים שהוטלו: — בשלושה מקרים מאסר של שלוש שנים; בשישה מקרים מאסר של 12 חודשים; בקרה אחד — 12 חודשים מאסר על תנאי; בקרה אחד — 4 חודשים מאסר על תנאי וקנס של 1,000 ל"י.

לשאלה 5. סעיף 1(ג) (6) לחוק החניגה, תשכ"ז — 1967, אומר, כי החניגה לא תחול על עבירה לפי החוק לתיוקן דיני העונשין (עבירות זנות), תשכ"ב — 1962, ולכן לא שוחרר שום סרסור.

35. אחוז השירים העבריים בתכניות

"קול ישראל"

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את השר י. גלילי
ביום ה' בכסלו תשכ"ח (7 בדצמבר 1967):

מאזינים שונים טוענים שאחוז שידורי השירים

בת משפחתו, או באפורטופסותו, העונש הצפוי הוא עד שבע שנות מאסר.

אם אמרתי, כי קשה ההוכחה של שידול לזנות, הרי שבעתים קשה ההוכחה של סרסור, שכן הראיה המוסמכת ביותר היא עדותה של האשה עצמה, כי הח' שוד אמנם, מתקיים על רוחיה". אולם הסיכוי לעדות כזאת הוא כמעט אפסי. זכורים מקרים לא מעטים שגשים אזור עוז ובשלב מסוים נראה היה, כי הן מוכנות להעיד נגד סרסוריהן, או אפילו מיומתן התלוננו. ברם, עד מהרה חזרו בהן והמשטרה עמדה שוב לפני שוקת ריקה. אוסיף עוד, כי בשום מקרה מאותם המקרים שהמשטרה כבר הצליחה להוכיח את אשמתו של הסרסור, לא הוטל העונש המיירי שנקבע בחוק, על כל פנים לפי מיטב זכרונם של אנשי המשטרה המטפלים בנושא זה.

3. משטרת ישראל תוסיף לפעול בצורה נמרצת ולא תרפה במאבקיה נגד הפרוצות וסרסוריהן. מפקד מחוז תל-אביב נפגש עם נציגי התושבים של האזורים הנגועים ובפגישה זו סוכמו כמה צעדים מעשיים של שיתוף-פעולה, אשר בוודאי יהיו בלם, ולו רק זמני, לעסקי הזנות. עם זאת מסופק אני אם בכוח המשטרה, בתנאים הקיימים, לבקר לגמרי את נגע הזנות, מה גם שהזנות היא תופעה חברתית, שידועה ונפוצה משחר ימי האנו' שות, ובשום דור מן הדורות לא הצליחה החברה, על אף מאמציה הרבים, לבקר נגע זה בצורה החלטית.

33. החרמת הספר "סודות המערכה בידון"

חברת הכנסת נ. פלד שאל את שר המשטרה ביום ט"ז
בשבט תשכ"ח (15 בפברואר 1968):

לפי הפרסומים בעתונות, החרמה המחלקה לתפ' קידים מיוחדים במטה נפת עכו, מבית ההוצאה לאור "הגליל" בעכו, 800 עותקי הספר בשפה הערבית "סודות המערכה בידון".

הריני מתכבד לשאול:

- א. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
- ב. אם כן — מה הניע את המשטרה להחרים את הספר?

שר-המשטרה א. ששון:

לשאלה א. הידיעה נכונה.

לשאלה ב. ביום 4 בפברואר 1968 נתן הצנזור "צו איסור פרסום", על-פי תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, ובו נאמר:

"בתוקף סמכויותי לפי תקנה 88 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, ויתר סמכויותי לפי התקנות הא' מודרות, הנני אוסר בזה את הפרסום של הספר "אסרדר מעארק אל אורדון", הואיל ופרסומו עלול לפגוע לדעתי בבטחון המדינה.

מכוח האמור בצו זה ומבלי לפגוע בכלליות המסק' נות המשפטיים הנובעות ממתן צו לפי תקנה 88 האמור' רה, תהיה בידי כל פקיד מורשה הסמכות המפורטת בתקנה 99 לתקנות האמורות לתפוס ולשמור תחת ידיו כל העתק של הספר הנ"ל, שהוא פרסום בלתי-חוקי.

חתום (—) א. בר-און, אל"מ, הצנזור."

משטרת ישראל הוציאה צו זה אל הפועל.

37. מועד התחלת שידורי הטלוויזיה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):
יואיל נא השר להשיבני:

1. מתי תתחיל לפעול הטלוויזיה לשעת חירום?
2. מה יהיה מספר העובדים בשירות זה?
3. כמה מהם מבין עובדי "קול ישראל"?
4. לאילו מרחקים יגיעו השידורים?

השר י. גלילי:

1. בשעתו הודעתי לכנסת כי שירותי הטלוויזיה יתחילו כמחצית השנה לאחר אישור התקציב על-ידי ועדת הכספים של הכנסת. התקציב אושר בראשית דצמבר 1967.

צוות הקמת הטלוויזיה מודיעני כי אם לא יתרחשו עיכובים שאינם צפויים מראש, אפשר יהיה להתחיל בשידורים במחצית חודש יוני שנה זו.

2. עדיין מן הנמנע לקבוע בדיוק; 150 עובדים בקירוב.

3. המספר ייוודע רק לאחר שיסיימו ועדות הבחירה את עבודתן.

4. המגמה היא להגיע, שלבים שלבים, לכיסוי כל שטחה של המדינה, וכן מרחבי יהודה ושומרון.

היו"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם יכול כבוד השר להשיב מתי תוגש לכנסת הצעת חוק הטלוויזיה הכללית?

השר י. גלילי:

אינני יכול לקבוע את התאריך. אבל היא תוגש לפני שיתחילו השידורים, על מנת שנוכל לעמוד בהתייבותנו לכנסת.

38. המונחים "יהודה" ו"שומרון"

בשידורים הערביים של "קול ישראל"

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

האונתני לשידור "קול ישראל" בשפה הערבית בחג המולד. בדברי ההקדמה שנישאו על-ידי עורכי התכנית נאמר, כי באו להשתתף בחגיגות אורחים מ"אל-שומרון", "אל-יהודה" ו"אל-עזה".

בתרגום התנ"ך לערבית מופיע השם שומרון בסאמירה.

שאלותי הן:

1. מדוע השתמש "קול ישראל" במדורו הנ"ל במונח העברי שומרון ולא במונח הערבי סאמירה?

2. האם גם בשאר שידורי "קול ישראל" בשפה הערבית מכונה הגדה המערבית במילים שומרון ויהודה?

3. אם היא מכונה כנ"ל — האם בשידורי "קול ישראל" בשפה הערבית משתמשים בביטוי העברי שומרון או במלה הערבית סאמירה?

הפזמונים העבריים ב"קול ישראל" בטל בשישים בין שידורי שירים לועזיים, וזאת חרף העובדה שרבים הם הפזמונים העבריים שאינם נופלים ברמתם משירים ופזמונים לועזיים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. מהו אחוז שידור שירים ופזמונים בין שידורי התכניות?

ב. מהו מספר השירים המשודרים מדי יום ב"קול ישראל" (בממוצע), בכלל זה הגל הקל?

ג. מהו מספר השירים העבריים המשודרים בממוצע מדי יום ביומו?

ד. היש בדעתך לשנות את הפרופורציה בשידורים אלה?

השר י. גלילי:

א-ב. אין אחוז קבוע של שירים ופזמונים בתכנית "קול ישראל". ישנה מסגרת-תיכון הנקבעת בדרך כלל פעמיים בשנה על-ידי מליאת רשות השידור.

ג. לבד מתכניות מיוחדות לשירים ישראלים, נהוג להשמיע בתכניות התקליטים כשלושים אחוז שירים עבריים.

ד. שיעור השירים העבריים במשדרי "קול ישראל" גבוה כיום יותר מאשר אי-פעם בעבר, והוא ילך ויגדל ככל שתתרחב היצירה המקורית בתחום זה.

אין מסמכותו ולא מדרכו של השר להתערב בתכנית "קול ישראל", הנקבעות על אחריותה של רשות השידור בלבד.

36. סייגים לשיחות פרשנות כלכלית

ב"קול ישראל"

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום י"ט בכסלו תשכ"ח (21 בדצמבר 1967):

פעמיים תוך חודש ימים פסלו ב"קול ישראל" את סקירותיו של מר י. טריא, הפרשן הכלכלי, שדנו בביקורת משרדי הממשלה. הפסילה השניה אירעה אמש משום (לפי "הארץ") ש"לא נתקבלה על דעת עורכי קול ישראל".

כמי שמקשיב לשידורי מר טריא, הנני להעיד שהם שקוליים, ענייניים, נטולי פניות ועקבים ואף ביקורתיים לגופו של דבר.

אי לכך אבקש לדעת:

1. האם נכון שסקירותיו הנ"ל של הפרשן הכלכלי נפסלו לשידור?

2. אם כן — מה הסיבות?

השר י. גלילי:

1. השיחות לא נפסלו.

2. בשיחות הובעה עמדה חד-צדדית בעניינים השנויים במחלוקת ונוגעים לאנשים; לפי החלטת הוועד המנהל של רשות השידור — הרי "מקומה של הבעת דעה מסוג זה אינו בשיחות פרשנות אלא בשידורים שבהם מתלבנות דעות שונות על-ידי צוותי משתתפים"; הוצע למחבר לערוך את השיחות מחדש והוא סירב.

חוברת י"ט, ישיבה רס"א
— שאילתות ותשובות (גלילי, לוז, אבנרי, חביבי) —

40. סיקור ועידות מפלגתיות ב"קול ישראל"

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

במאמר מערכת שהתפרסם ב"הארץ" מיום 28 בדצמבר 1967 נאמר בין היתר: "כך, למשל, התעלם זה לא מכבר יומן החדשות השבועי של "קול ישראל" מוועידת רפ"י; ובהתייחסו להפסקת שידוריו הקבועים של הפרשן הכלכלי, מר יצחק טאוב (טריא), אומר בעל המאמר: "הקשיים של מר טאוב עם מר אלמוג החלו כאשר רצה לשדר שיחה, שעסקה במינוי מנכ"ל חדש לבנק החקלאות במקום פרופ' חיים הלפרין הפורש, ושיחה אחרת על התפטרות מנכ"ל הדואר מר ישעיהו לביא".

בקשר לכך, הגני מבקש לדעת:

1. האם נכון הוא, כי בשבוע שנערכה ועידת רפ"י לא התייחס יומן החדשות השבועי של "קול ישראל" לוועידה?

2. אם הידיעה דלעיל נכונה — מה הסיבה לכך?

3. האם סקר יומן החדשות השבועי של "קול ישראל" ועידות של מפלגות אחרות שהתקיימו בפרק הזמן של שנים-עשר החודשים האחרונים?

4. האם נכון הוא כי מר טאוב חפץ לשדר שיחה שעסקה במינוי מנכ"ל חדש לבנק החקלאות, ושיחה אחרת על התפטרות מנכ"ל הדואר?

5. אם הידיעה נכונה, מדוע לא ניתן לו לשדר?

6. מדוע הפסיק מר טאוב (אם בכלל) את עבודת הפרשנות ב"קול ישראל"?

השר י. גלילי:

1-2. "קול ישראל" סקר את ועידת רפ"י ביומן החדשות מדי ערב בערב, שלושה ימים רצופים, וזאת מלבד הסיקור המלא בחדשות ב"יומן השבועי", המטפל בנושאים שעומדים אקטואליים בסוף השבוע — לא.

3. בשנים-עשר החודשים האחרונים נסקרו ביומן השבועי רק שני כינוסים מפלגתיים, של מפ"ם ורפ"י, וזאת בזכות האקטואליות בעת השידור.

4-5. כן.

הוועד המנהל של רשות השידור קובע בהחלטתו מיום 31 בדצמבר 1967, כי הוא "סמך את ידו על הכרעותיהם של מנהלי "קול ישראל" — הקודם והנוכחי — שהפעילו סמכותם בעריכת שיחות מסויימות של הפרשן הכלכלי, שבהן הובעה עמדה חד-צדדית בעניינים פרסוניים השנויים במחלוקת, מתוך הנחה שהבעת דעה מסוג זה מקומה לא בשיחות פרשנות, אלא בשידורים שבהם מתלבנות דעות שונות על-ידי צוותי משתתפים".

6. מנהל שירות השידור מודיע כי בא לכלל הסכם עמו כי יופיע בתכניות ויכוח. מר טריא כבר השתתף במישר מסוג זה.

היו"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, האם גובע מן ההחלטה הזאת, כי פרשן של "קול ישראל" הוא רק אדם הפועל בדיוק לפי הקו הממשלתי ואין לו דעה עצמאית?

השר י. גלילי:

1. במקרה זה היה נוסח אחיד שנועד לכל הלשוניות בהן אנחנו משדרים, והקריין תרגם אותו הנוסח גם לשידור הערבי.

2. בשידורים בערבית נוקט "קול ישראל", בדרך כלל, במונח "הגדה המערבית".

3. ראה תשובה מס' 2. בעת שמתכוונים להזכיר את הר שומרון, נוקטים את השם "סאמיריה".

היו"ר ק. לוז:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, מי בכלל קבע שהמונח "שומרון" ו"יהודה" חל על אותם שטחים של ארץ-ישראל שאין יושבים בהם יהודים, ודווקא על אותו חלק של שומרון שיושבים בו ערבים ואותו חלק של יהודה שיושבים בו ערבים? בבית-הספר למדנו אחרת.

השר י. גלילי:

אני צריך לציין בשאלה. אשמח לענות לך בהודמנות קרובה.

39. הפסקת שידור התפילה מן המסגד

"אל-אקצה"

חבר הכנסת א. חביבי שאל את השר י. גלילי ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

השידור ב"קול ישראל" מן התפילה לרגל החג המוסלמי עיד-אל-פיטר ששודר ביום 31 בדצמבר 1967 מן המסגד "אל-אקצה" בעיר העתיקה הופסק בשעה 6.15, באמצע התפילה. ההפסקה אירעה, כאשר המטיף דיבר על מלחמת יוני ותוצאותיה. על-פי ידיעות, שהופיעו בעתונות, אמר המטיף בין היתר, כי השנה אין שמחת חג כרגיל, החג עצוב בשל המלחמה שעברה על הארץ, שהסבה קרבות, כל אחד מן הנוכחים בתפילה אלמן או יתום, וכן הזכיר כי המלחמה הפרידה בין קרובי משפחה רבים. כאן הופסק השידור. נדע, כי התפילה נמשכה ונסתיימה ללא כל תקלה. כידוע, הוסכם עם אנשי הדת בירושלים, ששידורי "קול ישראל" מן התפילות לא יצוגזרו.

הגני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לו על המקרה הנ"ל?
2. אם נערכה חקירה בגדון, מה הן מסקנותיה?
3. מי הפסיק את השידור ומי נתן את ההוראה לכך?
4. האם לטכנאי "קול ישראל" או לעורכיו, המפיקים שידורים מתפילות דתיות, הזכות לצגזר או להפסיק שידורים ממין זה?

השר י. גלילי:

1. כן.

2-3. החקירה העלתה כי השידור הופסק על-ידי טכנאי בלא סמכות. נקבעו שידורים למניעת תקלות מסוג זה בעתיד.

4. לא.

42. נתונים על פרסומי ההסברה

חברת הכנסת א. ורדיגר שאל את השר י. גלילי ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. מהו מספר הפרסומים שמשרדך מוציא לאור?
2. למי מיועדים הפרסומים הנ"ל?
3. מה תפוצתם של הפרסומים האלה?
4. מה גודלו של התקציב הכספי המוקצב לפרסומים אלה?
5. האם נערך סקר הכדאיות ביחס לפרסומי משרדך?
6. אם נערך, מתי ומה הוכיח?

השר י. גלילי:

1. מספר הפרסומים משתנה מזמן לזמן. שירות הפרסומים הוציא החל ב-1 באפריל 1967 עד סוף פברואר 1968 81 פרסומים שונים. עד סוף שנת הכספים 1967/68 בדעתנו להוציא לאור עוד כ-15 פרסומים.
2. הפרסומים מיועדים לרבים שונים - לציבור הרחב ולחוגים מיוחדים.
3. התפוצה נעה בין פרסומים המכוונים לתפוצה מוגבלת לבין פרסומים הרואים אור במספר של 750,000 עותקים.
4. תקציב הפרסומים לשנת הכספים 1967/68 מסתכם ב-150,000 ל"י, מזה 27,000 ל"י תקציב נטו, 123,000 ל"י השתתפות משרדי ממשלה והכנסות ממכירת רות.
- 5-6. עדיין לא נערך.

43. "קול ישראל" וההכרזה על הצוללת "דקר" כנעדרת

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את השר י. גלילי ביום ט' בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968):

ביום א' האחרון הפסיקו גלי צה"ל את שידוריהם סמוך לשעה 6.40 בערב והגישו כתבה מיוחדת שכללה קטעים מוקלטים מפגישות בני משפחותיהם של ימאי "דקר" עם שר הבטחון, הרמטכ"ל ומפקד חיל הים. לאחר מכן עברה התחנה הצבאית לשידור מוסיקה קלאסית רצינית כתחליף לתכניות הרגילות. ב"קול ישראל", לעומת זאת, נמשך הכל כרגיל ובמהדורת החדשות של השעה שבע בערב (כלומר 20 דקות לאחר המשדר בגלי צה"ל) לא הוזכר כלל דבר הכרזתה של "דקר" כנעדרת.

רק בשעה 20.30, כמעט שתיים לאחר גלי צה"ל, נזכר "קול ישראל" בצוללת הנעדרת ואז נמסר על ביטול משדרי הגל הקל לאותו ערב.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

- א. ההבואה לתשומת-לבו העובדות הנ"ל?
- ב. מה גרם לאולת-יד זו של "קול ישראל", כאשר על קיום הפגישה הנ"ל נודע למערכות העיתונים עוד בשעות הבוקר?

השר י. גלילי:

חס וחלילה, לא נובע מן ההחלטה הזאת הלקח שציינת בשאלתך. נובע לקח פשוט בתכלית, שפרשן כלכלי אינו צריך, במסגרת הפרשנות שלו, להביע את דעותיו האישיות בעניינים השנויים בוויכוח תוך כדי פרשנות רשמית. הוא יכול לעשות זאת, כאשר הוא מופיע על דעת עצמו, בצוות של משתתפים בבעיות השנויות במחלוקת.

41. הצעת מנהל "קול ישראל" להשמיט קטע מראיון משודר עם שר הבטחון

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום כ"ט בטבת תשכ"ח (30 בינואר 1968):

כפי שנמסר בעתונים ("הארץ" מיום 29 בינואר 1968) התכוון מנהל "קול ישראל", מר שמואל אלמוג, לצנזר קטע מראיון עם שר הבטחון מר משה דיין, ששודר ימים אחדים קודם לכן בתכנית "גלילי נעים". לפי המסופר באותו עתון, הבהיר שר הבטחון למנהל "קול ישראל" כי האחריות לענייני בטחון רובצת עליו ולא על מנהל "קול ישראל".

הקטע, שביקש מר אלמוג לפסול אותו (לפי ידיעה), נגע לשאלה אם מלחמת וייטנאם היו השלכות כלשהן לגבי מלחמת ששת הימים. מר דיין העיר, כי ייתכן כי לאותה מלחמה היו משמעויות בתקופה שלאחר מלחמת ששת הימים באשר ליחס האוכלוסיה בשטחים המוחזקים. כן כינה מר דיין (לפי המסופר) "מלחמת גרילה" כ"מלחמת שחור".

שאלותי הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה -
- א. האם נוהג מנהל "קול ישראל" להפעיל צנזורה על דברי שרים וחברי כנסת?
- ב. האם הצנזורה שהוא מפעיל היא גם בטחונית?
- ג. האם בעבר צינזר המנהל הנוכחי של "קול ישראל" את דברי שר הבטחון הנוכחי, ואם כן - מתי?

השר י. גלילי:

1. לא.

2. א-ב-ג: התשובה שלילית.

"קול ישראל" זכאי לערוך את החומר הנמסר לשידור. דברי שרים וחברי כנסת אינם יוצאים מכלל זה. מנהל "קול ישראל" הסב תשומת-לבו של שר הבטחון לקטע מדבריו שעמד להיות משודר והציע לו להשיב מיטו. שר הבטחון לא קיבל את ההצעה ודבריו שודרו במלואם.

היו"ר ק. לון:

שאלה נוספת לחברת הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

האם ידוע לכבוד השר, כי באותה שיחת התייעצות של מנהל "קול ישראל" עם שר הבטחון הוחלפו דברים חמורים ביותר על רקע אישי?

השר י. גלילי:

לא ידוע לי שהוחלפו דברים חריפים כלשהם על רקע כלשהו.

השר י. גלילי:

א. כן.

שהיתה בידו הרשימה המוסמכת של שמות כל הנעדרים. ואמנם צויין בעתונות כי "קול ישראל" ערך שידוריו בנושא טראגי זה באורח שהלם את הרגשת הציבור.

היו"ר ק. לוז:

אני מודה על התשובות.

ב. לא היתה כאן אולת-יד, גם לא יד המקרה, אלא תוצאה של החלטה שקולה. "קול ישראל" שידר כי שר הבטחון הודיע על הצוללת "דקר" כנעדרת רק לאחר

ג. הצעות לסדר-היום**1. הודעת ראש עיריית ירושלים על כשלון המינהל הישראלי בטיפולו במזרח הבירה****היו"ר ק. לוז:**

אנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום, שהוכרה דחיפותן על-ידי יושב-ראש הכנסת והסגנים.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שם-טוב, להצעה לסדר-היום על הנושא: הודעת ראש עיריית ירושלים על כשלון המינהל הישראלי בטיפולו במזרח הבירה.

ויקטור שם-טוב (מ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. לאחר עשרים שנות ניתוק נפגשנו שוב עם העיר המזרחית באותו יום היסטורי של 29 ביוני 1967.

מלחמת ששת הימים חוללה תמורות עמוקות בכל שטחי החיים, אך נדמה לי שהתמורה הדרמטית ביותר נתחוללה בירושלים באותו יום, כאשר הוחלט לפתוח את העיר, להרוס מחיצות, לפנות שדות מוקשים, לסלק גדרות תיל ולאחד את העיר.

כולנו זוכרים את אותו בוקר, עת מצאנו בחוצות ירושלים אלפי אזרחים ערבים, משפחות שלמות, ילדים, נשים, זקנים וצעירים, אשר באו לראות את העיר. היה זה רגע כוכבי בתולדות ירושלים. הוא סימל פתח תקופה של חיים יחד בעיר אחת של יהודים וערבים. בן-לילה היתה ירושלים לעיר יהודית-ערבית יחידה במזרח התיכון, אשר בה קיבוץ יהודי גדול נפגש עם קיבוץ ערבי גדול מתוך רצון לחיות יחד.

אזרחי ירושלים חשו שהעיר הזאת היתה פתאום למעבדה נסיונית ענקית של חיי-יחד של יהודים וערבים בעיר אחת. כולנו חשבנו, כי התוצאות שתיתן לנו מעבדה נסיונית זו יאפשרו לנו להוכיח, שישראל אינה נטע זר במזרח התיכון, שהיהודים וערבים יכולים לחיות יחד, לבנות את חייהם יחד ולבנות את העיר.

מעניין לציין, כי המפגש של התיידדות וקשירת קשרים — וישנן עובדות מאלפות רבות של התיידדות בין ערבים ויהודים —, מפגש זה עומד במבחן המציאות זה שבמנה חודשים. משרדת ישראל לא רשמה אף לא תקרית חמורה אחת של מעשה אלימות בין יהודים וערבים בעיר, לא בקרב המבוגרים ולא בקרב הנוער. ההתחלה בעניין זה היתה מצויינת. מוסדות ממלכתיים ובדאשם עיריית ירושלים התחילו את טיפולם בעיר המזרחית על-ידי מעשים אנושיים חיוביים ראשונים במעלה. אנו זוכרים כיצד העירייה, שהיתה הגוף היהודי הראשון שהגיע לעיר המזרחית, ואחריה באה ההסתדרות, סיפקה חלב לילדים אחרי הקרבות; מזון לעיר כולה; אספקת מים מסודרת; אספקת חשמל לעיר המזרחית. ויש עוד עצם היום הזה עובדות חיוביות רבות. אך לצערי הרב, ככל שרבו המוסדות הממלכתיים המטפלים בעיר המזרחית, כן גבר חוסר התיאום, השתלטה

על העיר ביורוקרטיה, והמצב כיום מצייר תמונה חמורה מאוד: ירושלים המזרחית חיה בציפורני ביורוקרטיה "משלמית", שלא רק שהיא נוגדת את המדיניות החיובית של ממשלת ישראל לגבי ירושלים כולה, אלא היא גם מכשילה מדיניות זאת.

אני רוצה לתת דוגמות מספר. אסור לנו לחשוב שדוגמות אלה מבטאות את התמונה כולה. התמונה ברובה חיובית, אבל כדי לתקן ליקויים חייבים לראות את הצד השני של המטבע. היות והדוגמות נוגעות למשרדים רבים מאוד, אלך מן הקל אל הכבד.

בראשונה — דוגמה אחת לליקוי אסתטי, אך אופייני מאוד. לפני חודש ימים בערך, במשרד ממשלתי מסויים תלה מנהל המשרד על דלת חדר במשרדו את השלט: "כאן קבלת קהל לערבים". אני מכיר את המנהל; הוא לא עשה זאת מתוך שנאה לערבים; יש לו יחס חיובי מאוד לענייני הזה, והוא רצה להשיג טיפול יעיל יותר. אולם הערבים שראו את השלט, ואף יהודים שביקרו באותו מקום, הביעו מיד התמרמרות על כך שמטפלים בערבים כבאזרחים מדרגה שניה, ולאחר התערבותו של השר הגנרל בדבר — הוסר השלט. זוהי דוגמה קטנה, המצביעה באיזו מידה חלק מן הפקידות המנוכה אינו מבין כמה עדינה הבעיה של הטיפול בתושבים מן העיר המזרחית.

רצוני לסקור פעילויות של משרדים שונים. אילו גיי תן היה לתת ציון לשבח — ואני משתמש במלה "שבח" (שוואך) באיזו צורה ולא בעברית — מין "צל"ש" למשרד ממשלתי על גילויים של ביורוקרטיה שרירותית, לפעמים רשעית ולפעמים טפשית, המחאימה למציאות שתוארה ב"דבזור" של גוגול, היה ה"צל"ש" הזה מגיע למשרד הפנים, אולי מפני שהוא פעיל ביותר, אולי מפני שהוא עשה יותר משאר המשרדים ולכן גם נכשל יותר מכולם בגילוי ביורוקרטיה. ואביא כמה דוגמות.

נערך מיפקד אוכלוסין במזרח העיר. התפקדו בו אלפי ערבים, אך נשארו כמה אלפים שלא נתפקדו מכיוון שהפוקדים לא באו לבתיהם. הערבים האלה אינם יכולים לקבל תעודות זהות, ואם אין להם תעודות זהות, אין הם יכולים להיכנס להסתדרות, אין הם יכולים להירשם לשירות התעסוקה ולקבל עבודה. מאות ערבים באים יום יום למשרד הפנים ומבקשים תעודות זהות, אך התשובה היא: בואו מחר, בואו מחרתיים; ותעודות זהות אין. כתבתי בעניין זה כמה כתבנים למשרד הפנים. הגשתי גם שאילתה בנדין, אך עד היום אין הסדר למתן תעודות זהות לתושבים אלה, שלא נתפקדו שלא באשמתם.

בקשר לכך, הגה סיפור-מעשה על ארבעים מורים ערביים, שמונו כמורים על-ידי משרד החינוך, אך לאחר שנתברר כי אין להם תעודות זהות — פוטר, למרות

רות הקטין (מפלגת העבודה הישראלית):
אולי תציין גם משהו חיובי?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

צינתי שהתמונה בכללותה היא חיובית ברובה, אולם תפקידי היום להביא את השליה, כי צריך להיאבק עם הביוורקטריה, המכשילה את הממשלה שכולנו יושבים בה. במשך עשר הדקות העומדות לרשותי אינני יכול להיות מאוזן לגמרי בין הדגשת החיוב והשליה.

נחזור לעניין התעסוקה. העיריה מעסיקה מאות עובדים ערביים, וזאת צריך לציין לחיוב, אולם לאיש מהם אין קביעות. אין להם בטחון שאמנם הם יישארו בעבודה. במחלקות מסוימות הערבים כמעט אינם עושים דבר, הם רק מקבלים משכורת, והיהודים עושים את המלאכה, וזה מעורר בהם מבוכה. אין להם שום זכויות סוציאליות, אין להם זכות לתשלום בעד ימי מחלה. סיפרו לי מקרה מוזעזע על מהנדס העיר לשעבר בעיר ריה הירדנית שהוא עכשיו סגן המהנדס בירושלים המאוחדת, יאשר חלה; כאשר שלח בן משפחה כדי לקבל את משכורתו, נאמר לו: אין לך זכות לתשלום בזמן מחלה, והאיש קיבל התקפת שיתוק פעם נוספת, אולי כתוצאה מן המצב שנקלע אליו.

דוגמה ממשרד הדואר: הוצאנו ספר טלפונים רק בעברית. תושב ישראלי ערבי — ויש אלפים שיש להם טלפונים — אינו יכול למצוא את מספר הטלפון של אורח יהודי או ערבי, כי אין לו ספר לא בערבית ולא באנגלית.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
גם בספר העברי קשה לקרוא.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

נכון, גם בספר הטלפונים העברי קשה לקרוא, אבל בזכותית מגדלת אפשר אולי למצוא את השם. שאלתי היא: האם היה זה קשה כל-כך, בתקופה עדינה כזאת של יצירת ראשית היחסים בין ערבים ליהודים, כאשר הערבים מאד רגישים ואינם מבינים שגם אנחנו סובים לים מביוורקטריה, גם העולה החדש סובל מביוורקטריה, אבל הם חושבים שהביוורקטריה הזאת מכוננת במיוחד נגדם — האם היה זה יקר כל-כך להוציא לפחות ספר טלפונים למנויי ירושלים בלבד בשפה הערבית או האנגלית?

הייתי רוצה לומר לשר הדואר, שיש עד היום מאות מנויי טלפון ערביים, אשר בזמן המלחמה נותק הקשר אליהם ולא חודש כל היום, שמונה חודשים אחרי המלחמה.

יש סניפי דואר שהם סגורים עד היום הזה, וזה מפריע לחיים התקנים של האוכלוסיה הערבית בעיר המזרחית. יש לי עוד מספר גדול של עובדות, אך זמני תם.

אני רוצה לצרף את קולי ל"אס.א.אס." שכל יהודי, בעל רצון טוב, ובכלל זה גם ממשלת ישראל, הרוצה להגיע לתוצאות חיוביות — צריך להשמיע נגד השתלטות הביוורקטריה הישראלית בעיר המזרחית. הגיע הזמן לעשות מאמץ וליצור, לדעתי, גוף אחד, אולי ועדה בין-מדינית במסגרת עיריית ירושלים, אשר יוכל לדון בדברים, לברר אותם, להחליט ולבצע, ולשים קץ לביוורקטריה המכשילה את מדיניות הממשלה בעיר המזרחית.

רצונו של משרד החינוך להעסיק אותם. ברגע שפוטרו התחיל מידוך מרתוני של המורים מן העיריה אל משרד החינוך וממשרד החינוך אל משרד הפנים, כדי להשיג תעודות זהות. המורים התרוצצו במשך חודשיים ימים עד שניתנו להם התעודות, והם חזרו לעבודה, דבר שאפ-שר היה לסדר תוך 24 שעות.

ואם מדובר בתעודות זהות, הרי ידוע שצריך לרשום את הקטינים בתעודות הזהות של ההורים. אלפי אזרחים, אולי מתוך פזיזות המיפקד, לא הצליחו לרשום את כל ילדיהם בתעודות הזהות, או חלק מהם. הם התחילו לרוץ למשרד הפנים וביקשו לרשום את ילדיהם בתעודות הזהות שלהם, אך לא היה פקיד מוסמך שיסביר להם מהי הפרוצדורה, אילו מסמכים עליהם להביא כדי להסדיר רישום זה. מישור רמז לערבים אלה שצריך להביא הצהרה בשבועה שניתנת בית-המשפט. אם תגשו לבית-המשפט בשעה 8 בבוקר, תמצאו מאות ערבים הבאים לשם למטרה זו. הם משלמים 5 לירות לפקיד הרושם את הבקשה, 5 לירות נוספות כאגרת בית-המשפט, ולאחר זאת, כאשר הם פונים למשרד הפנים, אומרים להם: הגייר הזה אינו שווה, אין זה מוכיח כי הילדים האלה הם שלכם, והרישום אינו מסתדר.

אדוני ראש הממשלה. לפני כמה שבועות נמסרה הודעה רשמית ברדיו ובתענוגות, כי החל מתאריך מסוים יכול כל אזרח ערבי, הרוצה לנסוע לירדן כדי לבקר קרובים, להגיש בקשה למשרד הפנים. ביום הקבוע באו למשרד הפנים מחמש בבוקר מאות ערבים, מתוך ציפייה שדלת המשרד תיפתח בשעה שמונה. בשעה שמונה כבר היו במקום כאלפיים אזרחים, אך המשרד לא נפתח לא בשעה שמונה ולא בשעה תשע. הדלתות היו נעולות עד שעה שתיים-עשרה. עמדו שם בתור גברים ונשים עם תינוקות בידיהן, ואיש לא הודיע כי המשרד לא ייפתח. בשעה שתיים-עשרה באה המשטרה לפזר את הקהל. נמסר לי כי הפקידים היו עסוקים אותו זמן במיון בקשות שנמסרו בדרכים צדדיות לפני היום שהוכרז עליו בעתונות ובברדיו.

רצוני לומר משהו בעניין התעסוקה. עד היום, למרות בקשות ותביעות, אין בעיר המזרחית כל לשכה להכונה מקצועית בשביל מבוגרים, וזהו דבר חיוני מאד. אין הכונה מקצועית לנוער; אין הכונה מקצועית לנשים. נכון שמספר גדול מאד של ערבים נקלטו בעבודה שחורה, אך מספר לא קטן לא נקלט עד היום הזה. במיוחד קיימת בעיה קשה של קליטת האינטליגנציה, ובעיקר פקי-דות הממשלה הירדנית לשעבר בירושלים. עד היום לא נעשה מאמץ לקיים בשביל הפקידים הירדניים לשעבר קורס הכנה למילוי תפקידיהם במשרדי הממשלה שלנו. כמעט לא תמצאו משרד ממשלתי המעסיק במחלקות שבעיר המזרחית תושבים בני המקום. המוסד היחיד שעשה זאת במאה אחוז הוא המוסד לביטוח לאומי.

שר-העבודה י. אלון:

זהו שירות התעסוקה.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אני מציין זאת. אני רוצה בהחלט להיות מאוזן בביקורת.

משרד הפנים כמעט אינו מעסיק אף ערבי אחד. כנראה אי-אפשר למצוא ערבים חברי המפלגה הדתית-לאומית...

2. בעיות שילוב ירושלים המזרחית ופעילותם של משרדי הממשלה השונים בנדון

ממשלתי חופש פעולה בתחום סמכותו ולפי שגרתו, כא"י לו מדובר היה בעיריית רמת-גן או בעיריית חיפה.

עניי כל העולם נשואות לירושלים השלמה והיש-ראלית — מי מתוך אהדה, מי מתוך עוינות ומי מתוך סתם סקרנות. טיפולנו בעיר זו משמש קריטריון ליכולתנו לממש בצורה נאורה ומכובדת את ההזמנות ההיס-טורית אשר נפתחה לפנינו עם סיומה של מלחמת ששת הימים. ניהול של ירושלים הוא כרטיס-הביקור הבולט ביותר של מדינת ישראל. לפיכך, יש לציין בצער שבמי-שור הממשלתי התנהלו העניינים ללא תיכנון, ללא תי-אום בין המשרדים וללא הרגשת האחיות הגדולה הר-בצת עליו כלפי האוכלוסיה החדשה.

בישיבת ועדת הפנים מיום 27 בפברואר נמסרו פר-טים רבים, תוך הסתמכות על דוקומנטציה עשירה, על ליקויים ופגמים שנתגלו בפעולות המשרדים השונים, ועל אי-התיאום ביניהם. חומר זה לא נועד לפרסום. אך מה שהתפרסם כבר בעתונות על הנושא הזה מוכיח בע-ליל שלא היה תיכנון בהחלט חוקי ישראל על ירושלים המזרחית, כי לא היתה הדרגתיות בכל אלה, וכי לא היה תיאום בין המשרדים השונים. ליקויים אלה נגרמו לא עקב רצון רע, ואולי אף לא תמיד באשמת השרים, כי אם, לפעמים, עקב טיפול של הפקידות. במשך שנים שונות עצמאותנו הורגלו לחיות עם בירוקרטיה מסור-בלת, עד כי אנו נוטים לראות בה גזירה מן השמים, כאחד מפגעי הטבע שיש להשלים עמם ולהסתגל אליהם. אך אי-אפשר לצפות שאוכלוסיה חדשה, שאיננה רגילה בכל אלה, תסתגל למצב זה בן-לילה. ראוי היה לעשות זאת במשך תקופת מעבר ובמסגרת תיכנון קפדני.

את דברי הביקורת בעניין זה ניתן לסכם על-ידי ציטוט דבריו של ראש עיריית ירושלים, כפי שנמסרו ב"דבר" מיום 26 בפברואר 1968. ואלה דבריו: "מדי-ניות הממשלה גורסת גם היא תקופת מעבר, בה יורגלו תושביה החדשים לחוקי מדינת ישראל בהדרגה, ובה יתחשבו השלטונות ככל האפשר בהרגליה המסורתיים של האוכלוסיה. אך קיימות שכבות בפקידות הממשלתית המנסות לכפות על התושבים הערביים את השלטון הישראלי בבתי-אחת ומתוך אווירה עוינת". הוא הוסיף ואמר כי כאשר יופיע לפני ועדת הפנים של הכנסת, יאמר בדברים חמורים וחריפים עוד יותר על מחללים בפעולות הממשלה במזרח ירושלים. לא נוסיף על דברים אלה פרטים יתרים, כי התמונה בכללותה ברורה.

שומה על הממשלה, אדוני היושב-ראש, שתיכנס לעבי הקורה של בעיה זו. אם זכתה עיריית ירושלים לשבחים עקב טיפולו במישור העירוני; אם הממשלה הצבאי בשמרון, ביהודה ובצפון זכה לשבחים, בארץ ובחוץ-לארץ, וגם מפי בני המקומות האלה, על דרכו בניהול השטחים הנרחבים שבתחום שלטונו — אין כל סיבה שלא יגיע הממשל האזרחי להישגים מקבילים בי-רושלים המזרחית. דבר זה מחייב תיכנון מקיף וביצוע אחראי תוך מינימום של בירוקרטיה ומקסימום של יעילות.

קיים עוד מישור בירושלים המזרחית, המעורר תר-עומת ורצון בדעת-הקהל. הכוונה לאתרים ההיסטוריים המקודשים על עם ישראל על כל זרמיו וחוגיו מבחינה דתית ומבחינה לאומית.

היו"ר ק. לזו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברמוב, להצעה לסדר-היום על הנושא: בעיות שילוב ירושלים המזרחית ופעי-לותם של משרדי הממשלה השונים בנדון.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ב-27 ביוני 1967 קיבלה הכנסת שני חוקים. הראשון: חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 11), תשכ"ז-1967, אשר קבע סעיף חדש בפקודה, סעיף 111, האומר כי "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח של ארץ-ישראל שהממשלה קבעה בצו"; והשני: חוק לתיקון פקו-דת העיריות (מס' 6), תשכ"ז-1967, אשר הסמיך את שר הפנים, לפי שיקול דעתו וללא עריכת חקירה לפי סעיף 8, להרחיב באכזרה את תחומה של עיריה פלוגית על-ידי הכללת שטח שנקבע בצו לפי סעיף 111 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948.

בתוקף החוק הראשון קבעה הממשלה בצו, כי המש-פט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו על מזרח ירו-שלים וסביבתה. ואילו שר הפנים, בתוקף סמכותו לפי החוק השני, סיפח את ירושלים המזרחית לתחום שר-פוטו של עיריית ירושלים. כתוצאה מכל אלה נכנסה ירושלים המזרחית לתחום טיפולם של משרדי הממשלה — כל משרד בתחום סמכותו — ולתחום שיפוטו של ירושלים במישור המוניציפאלי.

כל המודמן לירושלים המזרחית חייב לציין לשבח את עבודתו היעילה והמוצלחת של השלטון העירוני. כל השירותים העירוניים השתלבו יפה במערך הכללי של עיריית ירושלים. הפקידות של העיריה המזרחית השתל-בה בתוך הפקידות הכלל-עירונית, והכל — הן העיתונות המקומית והן העיתונות בחוץ-לארץ — ציינו לשבח את הסדרים הטובים שהונהגו בעיר המזרחית, את הרוח הטובה השוררת בה, והיחסים התקיימים שנקבעו בין האוכ-לוסיה לבין המינהל העירוני. כאשר איחדנו את שתי העיריות לעיריה אחת, נטלנו על עצמנו אחריות לגבי אוכלוסיה חדשה של רבבות. עתה יש לציין בסיפוק ובהערכה שבמישור העירוני מילאה עיריית ירושלים את תפקידה בכבוד וביעילות, הכל בהתאם לאחריות אשר הוטלה עליה בעקבות מעשה החקיקה ההיסטורי מיום 27 לזינו, אשר העניק למדינת ישראל ולעם ישראל את ירושלים השלמה והמאוחדת.

לצערנו, לא ניתן לומר על משרדי הממשלה השו-נים, הפועלים בירושלים המזרחית, את אשר נאמר — ובצדק — על טיפולו של עיריית ירושלים במישור המוניציפאלי. לא די להכריז על הטלת חוקים חדשים ומינהל חדש על אוכלוסיה שאיננה רגילה לאלה, אלא יש לדאוג שביצוע החוקים וניהול העניינים לפיהם ייעשו בדרך מתאימה, תוך מינימום של חיכוכים, ולפי המגמה של שילוב האוכלוסים החדשים בחיים החדשים שנת-תחו לפניהם. ההכרזה על איחודה של ירושלים היתה מעשה חד-פעמי, אך כל בר-דעת חייב להבין, שהכ-נסתם של רבבות תושבים חדשים במסגרת חוק חדש ומינהל חדש אינה יכולה להיות מעשה חד-פעמי, כי אם תהליך מודרג, שלבים שלבים, לפי תיכנון זהיר ואחראי. מטרה זו לא ניתן היה להשיג על-ידי שניתן לכל משרד

סבורני, אדוני היושב-ראש, שנושאים נכבדים אלה ראויים להיות נדונים בכנסת.

היו"ר ק. לוז:

רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הקשבתי כמובן קשב רב לדברי שני חברי הכנסת אשר הביאו את עצמי מותיהם לפני הכנסת. חבר-הכנסת אברמוב תקע גם ית-דויתו בדברים שאמר בימים האחרונים ראש העיר ירושלים, מר טדי קולק, ועובדה זו מקילה עלי במקצת לבנות את תשובתי. כי בדרך כלל דומני שמנהג קשה הוא במקצת ולא-נוח כאשר עולים על הדוכן חבר כנסת אחד או שניים ומביאים עמם רשימה שלמה של תביעות, טענות ומענות, ומי שחייב להשיב להם איננו יודע למה בדיוק עליו להתכונן איננו יכול לדעת מאין תיפתח הרעה, מאיזה צד — האם מצדו של חבר-הכנסת אברמוב או מצדו של חבר-הכנסת שם-טוב, או מצד אחר. מאחר שדוכזה כאן רשימה של תביעות וטענות, שחלק מהן אולי נכון וצודק — וברגע זה אינני בא לקבוע מסמרות בדיון — וחלק מהן אולי אינו צודק, הרי מלאכתו של מי שצריך להשיב על ההצעות לסדר-היום בשם הממשלה — ועל-פי רוב מטילים את התפקיד הזה על ראש הממשלה כאשר מעלים צורך של טענות ומענות — היא באמת קשה. שני הצדדים אינם מצויידים בנשק, בנימוקים או בתשובות שפחות או יותר הולמים זה את זה.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):

ראש הממשלה אמר שאיננו יודע מניין תיפתח הרעה. כיצד יכולה זו להיות דעה כאשר שני המציעים לסדר-היום הם בסיעות המשתייכות לממשלה?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

זה רק מוביל שאלה הם אנשים חופשיים, שהכנסת חופשית, ואפשר לשאול ולטעון כאשר לחבר כנסת פלוני או אלמוני נראה שבמקום מן המקומות נעשה עוול או מחדל, ואין הוא יודע מי אחראי לכך. אני סבור שיש רק להתפאר בזה. אולם סבורני שמוטב להביא את הדבר רים ראשון ואחרון אחריה, או שחברי הכנסת הבאים לטעון את טענותיהם — ואינני מציע עכשיו שני-גוים בסדר העניינים — יגישו תחילה בכתב חומר על מה הם מתכוונים לדבר, כי אתה צריך לשלוח מן השר-וול תשובות.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
נכון מאד.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אבל כאמור, אינני בא להציע עכשיו שינויים.

אמיתי שאני אסיר-תודה לחבר-הכנסת אברמוב שתקע את יתדותיו גם בדברים שאמר ראש העיר ירושלים. גם אני קורא עתונות וקטעי עיתונים, וכך אספתי כמה טענות שנשמעו בזמן האחרון, חיפשתי להן תשובות וריכזתי אותן, לא דווקא באותם עניינים שטענתם כאן. ייתכן שמתוך הדברים הללו אפשר ללמוד ביתר דיוק מה אומר הצד השני, וכדוע יש גם צד שני, שאולי יש לו מה לענות.

היו טענות כלפי משרד האוצר. עוד אוסיף דברים שאתם לא אמרתם. היתה טענה של סחבת בתשלום הפ-

ב-21 בפברואר שנה זו הודיעה עיריית ירושלים כי לא תטפל בשימוצים של האתרים ההיסטוריים שלאורך נחל קדרון נוכח ההפרעות מטעם הרבנות הראשית. נמסר כי ארבעת האתרים לאורך נחל קדרון מוזהמים וכי בחלק מהם קיימת סכנת מפולת, ועדיין אין טיפול באלה.

המתרחש סביב הכותל המערבי איננו מנחיל לנו כבוד אלא בזיון. ב-27 ביוני 1967 נתקבל בכנסת חוק השמירה על המקומות הקדושים המסמין את שר הדתות "לאחר התייעצות עם נציגים של בני הדתות הנוגעות בדבר או לפי הצעתם, ובהסכמת שר המשפטים, להתקין תקנות". עברו יותר משמונה חודשים מאז נתקבל החוק וטרם נקבעו תקנות. לפי מה שהתפרסם בעיתונות ב-1 לחודש זה, סירב שר המשפטים לאשר את התקנות אשר ערך שר הדתות בנוגע לכותל המערבי. אינני מותח ביקורת על שר המשפטים שסירב לתת את הסכמתו. היו לו בלי ספק נימוקים כבדי-משקל. אך בינתיים — רוגז, תרעומת ובוזיון. בעיתונות נמסר כי המשרד לעבודות ציבוריות מבצע פעולות, ואילו הרב הראשי מופיע במ-קום העבודה ותובע את הפסקתן. הפרופ' מור, ארכיאולוג בעל מוניטין עולמי, קיבל את כל הרשימות הנדרשים על-פי החוק לבצע חפירות ליד הכותל, ועתה הוא נתקל בהתנגדות הרבנים. לאחרונה פרץ סכסוך לגבי שימוש בחדרים אשר הוקצו לשכנת הרבנות הראשית על-ידי העירייה, וגם זה גרר תוספת בזיון.

המחלוקת בין שר הדתות לבין שר המשפטים לגבי ניסוח התקנות בעניין הכותל המערבי לא תבוא על פת-רונה על-ידי פשרות כי אם על-ידי קביעה עקרונית לגבי מעמדו של הכותל בתודעתו ובהרגשותו של העם היהודי בארץ ובתפוצה. המקומות המקדשים על בני העדות הלא-יהודיות בארץ ישראל קדושים היא דתית, ודתית בלבד. לעומת זאת, הכותל המערבי מקדש על כל בני העם היהודי; הוא מקדש מבחינה דתית וגם מבחינה לאומית. מקום זה יקר ללבו של העם היהודי על כל זרמיו הדתיים, על כל חוגיו, דתיים וחילוניים כאחד. זהו הנכס הלאומי היקר ביותר לכל העם, לא ללוג אחד בלבד. אם רצונו לחבב נכס זה על כל עמנו, שיראו בו סמל לאחדות לאומית ולהזדהות לאומית, יש להעניק לו ולכל הנעשה סביבו צביון לאומי כללי למען ימשוך אליו את בני כל החוגים והזרמים. מטרה חינוכית נעלה זו לא תושג אם ננהג בכותל המערבי כאילו היה זה רק בית-כנסת אורתודוקסי. לשם כך צריכה לבוא קודם כל הכרעה לגבי המעמד שאנו רוצים להעניק לכו-תל המערבי בתודעת העם העברי — מעמד של בית-תפילה של הזרם האורתודוקסי, או מעמד של נכס דתי-לאומי שיתחבב על כל הזרמים הדתיים והחילוניים בקרב העם היהודי, ועל-ידי כך ייהפך לגורם המאחד את העם.

ההכרעה בשאלה עקרונית זו אינה יכולה ליפול תוך משא-ומתן בין שני השרים הנוגעים בדבר. ההכרעה בשאלה נכבדה זו צריכה להיות מסורה לעם היושב בציון, אשר חייב להתלכט בה על-ידי נבחרי המוסמכים. ללא הכרעה עקרונית זו צפויים לנו סכסוכים ועוועים סביב הנכס היקר הזה, אשר לא ינחילו לנו יוקרה. הפתרון לא יבוא על-ידי אימפרוביזציה כי אם על-ידי הכרעה עקרונית ובדרך דמוקרטית.

העבודה – עונה המשרד שניתן היה להסדיר זאת גם בהעדרו של חשר, על-ידי פגישה עם המנהל הכללי האחראי לכך.

כלפי משרד הדתות הטענה היא חבלה בהסכם בין העיריה לרבנות לגבי הכותל. אם אמרתי קודם שאיני בא להגן ולהסביר כל דבר בקבלנות, אני רוצה להגיד גלויות שעל אחת כמה וכמה אינני מקבל על עצמי בעניין זה להגן על כל מה שנעשה ולהסביר את הדברים, בלי להסיק בו במקום מסקנה. נתפרסם בעתון – וזה הגיע אלי מן העתון לפני שקיבלתי את המכתב מן הרב הראשי – למשל על דבר כניסה של ארכיאולוגים, הכנסת כלים לאחד החדרים של בית שבו גרים. שוב, אינני בא ברגע זה לפסוק אם כך צריך לנהוג או לא, אבל בעתון מלפני שבועי-שבועיים ראיתי צילום, בו רואים ליד הכותל, שם מוקם איזה קיד מגן, את הרב נסים והעוזר שלו – שבעבר נקרא „קאוואס“, אינני יודע מה תוארו היום; בנוכחות הרב נסים מוריד הקוואס את הבגדים לוקים מאיזה נדבך. אולי הוא צודק ואולי לא. ודאי אענה על המכתב מתוך כבוד לרב הראשי, אגיד לו שזה חינוך ללית דין ולית דיין.

היו טענות כלפי משרד הפנים. טענה אחת היא בדבר סיבוכן וסירבול בחלוקת תעודות הזהות ופסיחה על בתיים במפקד. המשרד מכחיש זאת וטוען שגנשו סיבוכים מתאימים. עם זאת הוא מודה שבשלב הראשון ניתנו תעודות רק למי שנפקד במפקד, וזאת מתוך חשש שמא „יסתננו“ לירושלים תושבים מן הגדה. יש אומרים שיש יסוד לחשש הזה גם כיום. כן טוען משרד הפנים שלא קיבל מן העיריה את חומר המפקד השני אלא באי-חזר רב.

בלקט קטעי עתונות מלפני כמה ימים, המונח לפני, מופיעים גם דברי פקיד העיריה שטיפל במפקד. הוא מדבר על מספר קטן. את הסגנון הזה לא הבינתי. מצד אחד מתאוננים, ומי שמתאונן הרי אינו נוהג לומר שהיה מספר קטן של בתיים שפסחו עליהם מאיו סיבה. לטענה לגבי תור משותף לגברים ונשים, וכן לגבי קיומו של תור אחד בלבד לחלוקה במקום כמה תחנות – המשרד מציין שנקבעו שני תורים, אבל רק חלק מן הקהל הסכים להם. פצל. בדרך כלל נטתה האשה להיות עם בעלה. לטענה על תור אחד בלבד, אין המשרד משיב. אשר למינוי חברי מועצת העיריה כחברים ולא כוועדה מיעצת, מה שגרם לסירובם לשאת פעולה, משיב המשרד שהוא רצה לצרם כחברים למועצה, והיה לכך סיכוי טוב מבחינת האווירה הכללית, אבל בגלל ערעורו של ראש העיר נס-חב הדבר, וכאשר הוכרע, כבר היה שינוי באווירה. שהרי כולנו יודעים שלא הרי הימים של „שבע בזכות“ כימים שלאחר מכן, כימי החולין של החודשים הרבים שעובדים אחר כך. אפשר אולי להצטער על כך, אלא שכאלה הם פני הדברים.

אשר לסירבול בתיכנון מזרח ירושלים, המשרד מכחיש זאת. לדבריו, פעולת התיכנון היא בעלת חשיבות גדולה מאד ויש להיזהר בכך מאד, שהרי זה דבר לזירות. פעולתה של הוועדה המוחרגת מתנהלת כשורה, והעיריה מיוצגת בה בצורה מכובדת.

חשטת וחיפשי וחשבתי אילו דברים אפשר לטעון בענין זה, וינסיתי ללקט טענות אפשריות כדי לקבל עליהן תשובות.

רש דמי השכירות למפונים מאזור הכותל. האוצר מכחיש, טוען שביצע זאת מיד עם קבלת ההסכמה לווייתור על זכויותיהם בשטח. ביום שהגיעה בקשה ממשרד השיכון להקצבה – היא בוצעה.

טענה אחרת כלפי משרד האוצר היתה: סחבת במ' תן הלוואות לתושבי הגדה. האוצר משיב שההלוואות ניתנות על-ידי ועדה שבראשה עומד נציג העיריה, מרבנישתי. הוועדה מקבלת את הפניות דרך הבנקים ונענית להן בכל מקרה.

לגבי הטענות כלפי בנק ישראל – טענה אחת היא שהבנק תבע שהריבית להלוואות לתושבי ירושלים תהיה גבוהה מזו שלתושבי הגדה. בנק ישראל מודה שתבע זאת בתחילה. לאחר פניית סגן שר האוצר ד"ר דינ' שטיין ונציג אחד הבנקים, הוחלט שההלוואות תהיינה פטורות מתנאי הנזילות ובריבית נמוכה.

טענה נוספת כלפי בנק ישראל היתה: סחבת של ארבעה חודשים באישור הבקשה. הבנק טוען שמאז פג' ייתן של סגן שר האוצר ד"ר דינשטיין עד לאישור על-ידי נגיד הבנק לא עבר יותר מחודש ימים.

מדבריו של חבר-הכנסת שם-טוב אפשר היה לה-בין שהוא יכול לסדר דברים שבכל זאת קשורים במשרדים, בנוהל של עבודה ובאונים שמטפלים בכך, תוך עשרים וארבע שעות. אגב, אין זה כלל מתפקדי להגן על הפקידים, אם כי דומני שצריך היה פעם לקום איזה סניגור גם לפקידים, שיוכל להופיע ולדבר בשמם. דומני שקצת יותר מדי אנו מלקים ומצליפים על הביורוקרטיה. חוששני שאם ניקח איזה משרד קטן של הקיבוץ הארצי או של איחוד הקבוצות והקיבוצים, ייתכן שנשמע מפי כמה חברי קיבוצים וקבוצות טענות על ביורוקרטיה. ומי לנו גדול כדמוקרטיה השוררת בקבוצות למיניהן? ובכן, לאט לכם, אל נוציא לנו יותר מדי על הפקידים, אף כי אני אומר שאינני מקבל על עצמי להגן בסיטונות לא על הנבחרים ולא על הפקידים. אני יודע שהם יולדי אשה, יהודים, כמונו כמוהם.

כלפי משרד החקלאות היתה מצד העיריה טענה בדבר ניסיון לכפות נוהגי שחיטה שאינם מתאימים. המשרד משיב שלא נעשה ניסיון כזה. בכל אופן, זאת ודאי איננה שאלה של שחיטה כשרה, שחיטה תימנית או שחיטה של נטורי קרתא. הבעיה היא בישוחית בקר שאינו מסומן, בקר שמובא מן הגדה. לפי החוק יש לשחוט רק בקר מסומן וממוספר. אני בקי במקצת בעניין זה. אבל רבים מאתנו קראו ודאי בעתונות שלא מזמן היה באנגליה אסון יוצא מגדר הרגיל, מגיפה של מחלת הפה והטלפיים של הבקר, שהשמידה חלק עצום מן העדר. באותם ימים הייתי בלונדון. ובכן, יש יסוד לחשוש על-ידי שחיטה כזו יכולים להביא עלינו צרה גדולה מאד. תוך זמן קצר, אומר משרד החקלאות, מיספרו את כל הבקר בכפרי מזרח ירושלים. בקר מן הגדה שלא נבדק ולא מוספר – אינו נשחט. לדעת משרד החקלאות, הכל מתנהל עכשיו כשורה. הסיבה לתביעת החוק היא טעמי בריאות. זו יכולה להיות גם בריאות של אנשים, עד כדי כך אינני מומחה.

כלפי משרד העבודה הטענה היא שהיתה סחבת בהקמת לשכת עבודה לפקידים ואקדמאים. המשרד מכחיש זאת. מיד לאחר הפגישה עם שר העבודה הוחלט על כך. לטענת ראש העיר שהדבר „נסחב“ עד שובו של שר

רוע בחילוקי-הדעות העלולים להתעורר. בוועדה זו נית' נת לראש העיר אפשרות מלאה להעלות את בעיותיו. כדוגמה לחילוקי-דעות אפשריים אביא שוב את עניין הבקר. יכול משהו מן העיריה לטעון שאותו אין בעיית הבריאות מעניינת. מאידך גיסא יכול שר החקלאות לטעון טענות שונות, רבות-משקל. במקרה כזה יושבים הצדדים יחד, נמים ומחליטים, ומקבלים יחד את האחריות.

אתם מכירים בוודאי את ההלצה המפורסמת, שב־ ישראל אי-אפשר להשיב „לא“. כשאתה משיב על תז' כיר ארוך בתזכיר שגם הוא לא כל-כך קצר אלא שת' שובתו שלילית, תוכל להיות בטוח שיש בכך משום הזמנה לתזכיר שני או לשיבה שניה. דבר זה מקובל אצלנו.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):
אז אומרים „אולי“.

ראש-המשלה ל. אשכול:

גם זאת אפשר לעשות, אלא שגם זה מזמין המשך. חושבני שגם בכנסת מתנהלים הדברים כך. גם בוועדות אין הדברים חלקים ופשוטים כל-כך, והגלגלים לא תמיד משומנים בשמן פז ופועלים ללא חריקה.

על כך אני תמה תמיהה גדולה שהבעיות לא הובאו לדיון בוועדה זו, במקום להיכנס לדיון פומבי מעל דפי העתונות. ואם אני מדבר על ועדת השרים ועל ראש העיר, הרי הוא יודע ומכיר את הכתובת הזאת, ובכל זאת לא הובאו הדברים לדיון בוועדה, אלא הועלו בפומ' בי מעל דפי העתונות, והרי אלה הם דברים רגישים במיוחד ועדינים מאד.

יצחק נבון (מפלגת העבודה הישראלית):
כנראה ניסה, וזה לא הועיל.

ראש-המשלה ל. אשכול:

„כנראה“ זהו מונח יפה מאד. אבל גם אני חבר בוועדה זו (בינתיים גיליתי שם של אחד מחברי הוור' עדה) ואני יכול לאשר זאת. ואם גם ניסה, ועשרה שרים טיפלו בדבר וקבעו כך או אחרת, יש להניח שיש יסוד לכך.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

העניין הגיע כנראה לדגים נמוכים יותר, ושם יש חוסר התאמה.

ראש-המשלה ל. אשכול:

אגיע גם לזה.

אפשר כמובן להיתלות במודעה שתלה עובד המשרד — ואני נוהר מלומר: פקיד, כי שם זה נהפך כמעט לדבר שכל השומר נפשו ירחק ממנו — אפשר כמובן להיתלות במודעה שתלה עובד המשרד: „פה קב' לת' חושבים ערביים“. אפשר לומר שהמעשה מקורו בחו' סר שכל פוליטי. אבל האיש אינו פוליטיקאי. הוא חשב שהוא מקל על-ידי כך; הוא התכוון לקצר את הדרך, לק' צר את הביורוקרטיה. יכול להיות שמישהו היה מחכה שעתים ליד אותו חדר, ואחר-כך היו אומרים לו שלפי מספרו או שמו המתחיל באות מסוימת עליו לפנות לחדר אחר. יכול להיות שאני הייתי מוצא לכך דרך אחרת, ואתה, חבר-הכנסת שם-טוב, היית מוצא דרך או שיטה נפלאה אחרת. אינני בא להגן על הכל. בכל זאת אין להיאחז בזה. הייתי מבקש ומייעץ לחברי הכ-

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

אחד הצדדים בוודאי אינו אומר את כל האמת.

ראש-המשלה ל. אשכול:

ייתכן.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

זו המסקנה.

ראש-המשלה ל. אשכול:

ייתכן, אבל ייתכן גם שאין זה כך. לעתים יקרה ושני הצדדים, גם הטוען וגם הנטען, רואים את הדברים כנכונים, כל אחד מנקודת-הראות שלו. כפי שראה הוא את הנתונים, ורואה במעשיו את האופטימום. וכבר קרה לא פעם במשפטים ובבורדרות שהשופט או הבורר באים לידי מסקנה כזו.

אינני בטוח שהכל יודעים ומכירים את סיפורי הפול' קלור היהודיים. ואני מתכוון לאותו סיפור של הרבי מדר'נה, שפסק לעתים כי שני הצדדים שהופיעו לפניו צודקים. כששמעה זאת הרבנית, שאלה: אם שני הצדדים צודקים, מי ישלם את דמי הבוררות? והיא הת' כוונה, כמובן, לשאל מהיכן יהיה לה הכסף לעשות את השבת. הבאתי את הסיפור הזה כדי להראות שמצב כזה קורה לא פעם, ולא הייתי אומר שאין זו אמת.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

את סוף הסיפור שכחת לספר, את התשובה של הרבי, שאמר לה: גם את צודקת.

ראש-המשלה ל. אשכול:

נכון. הבאתי את הסיפור הזה כדי להראות כי שני הצדדים צודקים.

לעצם העניין, אינני בא להצדיק זאת. אבל בסוף דברי אני רוצה להציע הצעה. כאשר חבר-הכנסת הנכבד שם-טוב פתח בדבריו, חשבתי שהוא עומד לומר כל מה שאני מתכוון להגיד, וכבר דאגתי שמא לא יהיה לי במה להיאחז, אלמלא עזר לי בכך חבר-הכנסת אברמוב. אינני יודע אם הכנסת יודעת כי זה חמישה חודשים קיימת ועדת שרים לענייני ירושלים. היא הוקמה מפני שהוא דבר חדש, עדין, מורכב, ומשום שישנן תפיסות שונות וגישות שונות בעניינים השונים. לא יוכל שר השיכון לבדו לעשות כל מה שהוא אומר לעשות, כי שר הפנים, למשל, יבוא ויטען שיש לו אנשי מקצוע משלו, מהנדסים משלו וכו', וגם לו יש משהו לומר בנדון. גם ראש העיר טוען, ובצדק, כי הוא אחראי לתיכנון העיר וגם הוא רוצה לדעת מה עושים וכיצד עושים לעיר הע' תיקה, מה התכנית לתוספת מתיישבים במזרח של ירו' שלים וכו'. הוא הדין לגבי העניינים הדתיים, וכן בקשר לכותל. אני יכול להסכים או לא להסכים לדבר זה או זה, אבל אין ספק שאנו נתונים בסבך מסויים. זוהי עוב' דה, וכל אחד יודע שאנחנו נתונים כאן בסבך רגשי, דתי, בסבך בכל הנוגע למירוש היסטורי, מירוש ארכיאולוגי וכדומה. עובדה היא שיש פירושים רבים. מה התורה נד' רשת בהרבה פירושים, אף העניינים בירושלים כך.

כפי שאמרתי, יש לנו עכשיו ועדה מיוחדת לענייני ירושלים, והיא מתכנסת לעתים קרובות מאד. בוועדה זו חברים עשרה שרים, ולא מפני שהביבות עלינו וע' דות גדולות, ומשתתף בה באופן קבוע גם ראש העיר כדי ללכד ולרכז את הגישות, את הטענות והתביעות. תפקידה של הוועדה לתאם בין הסמכויות השונות ולהכ-

שלו. הוא עושה זאת על-ידי אנשים, על-ידי מה שקוראים פקידים.

ניתנת תמיכה למועדוני הנוער הערביים בעיר העתיקה. ונוצרו קשרים בינם לבין נוער יהודי וערבי בישראל. גם זה לא נעשה מעצמו, לא נעשה על-ידי מלאך או שרף, ובוודאי לא על-ידי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. כל זה נעשה על-ידי בני-תמותה, על-ידי פקידים.

חודשה פעולתם של כל בתי-החולים. לפני תושב-בי מורח ירושלים נפתחו בתי-החולים במערב ירושלים. התעניינתי במספר המיטות ובמספר הפאציינטיים שהיו במורח ירושלים...

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
משרד הבריאות תמיד בסדר.

ראש-המשלה ל. אשכול:
נכון. אני הרי אינני מעוניין להוסיף פה טענות. גם לי יש טענות למשרדים, אבל אינני מעוניין להוסיף. כאשר אשב שם, אולי אעשה זאת. הונהגו שירותי בריאות חדשים גם בבתי-הספר, ותחנות טיפול באם ובילד.

רבותי, מספר מקרי הסעד המקבלים קיצבאות - כלומר מספר האנשים שאינם יכולים לעבוד - גדל פי שלושה. נעשית חלוקת מזון חינם לאלפיים משפחות נצרות, בעזרת הסתדרות מחוץ לארץ. אבל מישוהו מרכז את הדבר ומפקח לעיו.

שופר מצב הבטחון בעיר בזכות ייעולם והגדלתם של שירותי המשטרה. כל מבקשי העבודה נהנים מאחד-ריות המדינה למתן עבודה, כנהוג בישראל כולה. קרוב לאלפיים עובדים ממזרחת של ירושלים עובדים בירושלים המערבית. בנוסף על כך, כ-1,300 איש הופנו על-ידי לשכת העבודה לעבודות טבעיות או יזומות. 2,000 עובדים טרם נכנסו ל"עול מצוות" של רישום בלשכות העבודה והליכה לעבודה בצורה מאורגנת.

רמת השכר של הפועלים הושוותה לשכר במערב העיר. למרות ההתייחסות, שכרם היראלי או הכנסתם היראלית גבוהה יותר מאשר קודם. גם זה לא בא מעצמו. אנשים, פקידים, עושים זאת.

כל עובדי העיריה הקודמת נקלטו בעבודה. שמעתי שיש פקידים ערביים הטוענים שאין להם מה לעשות, שהיהודים עושים את מלאכתם. אינני יודע אם תשובתי קולעת בדיוק לשאלה, אך שמעתי מפי ראש העיר - והדברים ישנם אפילו בכתב - שלול החשש מפני חוסר עבודה וחוסר תעסוקה, למעשה צריך היה להפחית במאה איש את מספר האנשים שבאו ממזרחת של ירושלים. אינני יודע, אבל אני מניח מראש, שגם בעתיד אחרות וגם בירושלים המערבית, יש בודאי אנשים מיותרים אלא שיש רוצים לפטר אדם כזה מתוך כמה נימוקים, סיבות וקשיים.

כמאה שוטרים מתושבי מורח ירושלים נתקבלו למשטרת ישראל. תוכננו קורסים לעובדי פקידות ולבעלי מקצועות חופשיים ללימוד עברית והסבת מקצוע. התלמידים מקבלים שכר בזמן לימודיהם.

מורידך וסוכני הנסיעות עברו קורסים של חש-למה. הסוכנים קיבלו רישון לעבוד בישראל כולה.

נסת לא לעסוק בפקידים שאינם יכולים לענות. ישנם שרים, והם חייבים לשמוע ולהקשיב לכל. ואם אינם יודעים דבר מסוים, עליהם לשוב ולכנס את הפקידים, לברר ולבדוק, ללמד ולחנך ולהסביר. מה הפקידים כי נטפלתם אליהם?

לא נתקרה דעתו של ראש העיר עד שהאשים - ואני נוקט במלה קלה - חלק, נדמה לי שאמר: חלק רציני מאתנו, שחושבים להפוך את הערבים ממזרח ירושלים לאזרחים ממדרגה שניה.

אורי אבנרי (העולם הזה) - כוח חדש:
למה אינם אזרחים בכלל?

ראש-המשלה ל. אשכול:
אני חוזר בי מן המלה "אזרחים" ואומר: תושבים. כאשר אני עוסק בסוגיה מסוימת מסובכת למדי, אינני יכול להשיב לך על סוגיה אחרת. דומני שזו דעה שהובעה מתוך נטילת חופש שאדם נוטל לעצמו בעידן דידיתחא. לדעתי, לא היה צריך לומר זאת, ולא משום שצריך להסתיר דברים שישנם, אלא מפני שאני אינני מאמין שזו רוחה של ישראל ביחסה לתושבים הערביים, שיושבים אתנו עשרים שנה לפני מלחמת ששת הימים ותשעה חודשים לאחר המלחמה.

בחודשים אלה התרחש מעשה אדיר. אוחדו שני חלקי ירושלים, על כל המשתמע מזה מבחינה מדינית, היסטורית, בטחונית ותרבותית. הגענו למצב של חופש מפחד בירושלים. אנשים, גשים וטף שוחררו מפחד. אין יריות, אין צליפות. נשברו המחיצות והחומות. התמונה של החומות והמחיצות עדיין לנגד עיני. ואלה נשברו. ירושלים פירקה גדרות התיל שקרעו ופצעו בגופה.

מתבצעת פעולת תיקון המבנים ההיסטוריים והחור-מות שהוזנחו ונפגעו. בכל זאת מישוהו עושה זאת. נסללו קילומטרים של כבישים חדשים במזרחת של ירושלים. הוזלה אספקת המים ב-50%. ואספקת המים כיום היא יום-יומית, ולא פעמיים בשבוע כפי שהיה לפני. הוחל בביצוע תכניות ביוב. באחד הביקורים האחרונים שלי, לא הייתי מצונן וממוזל וההגשתי בריחות שברחו-בות ירושלים הצפופים, אמרתי: אולי כדאי להקים בית-חרושת לבושם מסוים. נאמר לי שעכשיו מתחילים לגלות את תעלות הביוב מימי התורכים, וככל שמגלים אותן יותר, עולים הריחות. אך עתה הוחל בביצוע תכניות הביוב. מישוהו עושה זאת. ודאי שהעיריה עושה זאת בתקציבה. אבל בעוונותינו הרבים, אחם יודעים שהעיריות נוקות לתקציבה של המדינה. כל הדברים האלה נעשים ואין לשכוח שמאז מלחמת ששת הימים עברו רק שמונה חודשים. אין לחשוב שביום הראשון החלו בעבודות. עבר זמן עד שהחליטו ועשו את ההכנות הדרושות.

נשמרת רמה גבוהה של נקיון למרות זרם התיירות הגדול והביקורים ההמוניים שהיינו עדים להם במשך שבועות וחודשים רבים.

בכל בתי-הספר העממיים, התיכוניים והמקצועיים מתנהלים הלימודים בהיקף מלא. אתם יודעים שהיה נסיון של שביתה והשבחת הלימודים. היה גם נסיון של השבתת התחבורה. התגברנו על כך בשקט, בשלווה ובסדר. ובוודאי ראוי ראש העיר ל"ישר כוח" על כמה וכמה דברים שעשה. אבל יש כמה דברים התלויים במשרד-דים אחרים. גם ראש העיר אינו עושה הכל לבדו בעירו

הופעלה קרן למתן הלוואות לסוחרים ובעלי-מלאכה. פותחו קשרי מסחר חדשים עם ישראל, תוך שמירה על קשרי המסחר הקודמים. לאחר תקופת שפל הגיעו בתי-המלון לתפוסה מלאה, וכל החדרים תפוסים מראש לחודשים רבים. זהו דבר לא-קטן בבתי-מלון. מטעם משרד התיירות נעשית עבודה גדולה ומקיפה, לא תמיד היא מצליחה, על מנת להרבות תיירות בישראל, וזה מפרנס את כל החלקים, גם את מזרח ירושלים. גם זה נעשה על-ידי פקידים.

ניתן סיוע כספי לדיור למפוני רובע המוגרבים. ניתנו הלוואות לשיקום בתים שניזקו בעת המלחמה. נש-לם והולך תכנון פארק לעיר העתיקה, וכן תכנון מבני דיור חדשים ליהודים ולערבים בשטחים שריכזו.

הובטחה הגישה החופשית אל המקומות הקדושים לכל הדתות. אני יודע שיאמרו לי: זה נוגע בעיקר לי-הודים, אבל אסביר משהו. הוקפד על סדרים תקינים ועל גיהול המקומות הקדושים על-ידי אנשי הדתות עצמם, לפי חוקי דתם. שר הדתות טיפל בזה, שר המשפטים טיפל בזה וגם אני עבדכם טיפל בזה. גם אנשים בדרגים אחרים טיפלו בזה. נדמה לי שגם השגנו הישגים לא-קטנים וזכינו להערכת נציגי הדתות, וזה היה אחד הדברים החשובים בחודשים האלה. הוסרה החרפה שרבעה על מזרח ירושלים בגלל השלטון הקודם, חרפת הריסת בתי-קברות ומצבות, וכן חילול מקומות קדושים ומניעת הזכות לתפילה במקומות הקדושים. זה מעניין לא רק אותנו. לפי תפיסתי, זה מעניין ומעסיק את תושבי מזרח ירושלים. אינני רוצה להיכנס ליתר פרטים על מה שמצאנו בחלק ההוא. הדבר לקח זמן. גם ניקוי העיר העתיקה וגילוי החורבות והכנסיות לקח זמן. התיכנון מצריך גם הוא זמן רב.

על אף משקעי העבר והגיתוק שהיה בין שני חלקי העיר, מתנהלים החיים כסדרם, פחות או יותר ובאופן יחסי, כי לעולם לא יאמר אדם שהשיג הכל. נקבעים והולכים יחסי שכנות הוגנים. לא היו מקרים של התנגשויות בין קבוצות תושבים בני עדות שונות. כשם שנוצר רו יחסים הוגנים בינינו ובין ערביי ישראל בארץ בכלל, וכשם שחיפשונו דרכים לישר הדורים ולהסיר מחיצות בין התושבים השונים בני הארץ הזאת, כך אנו עושים מאמצים לשלב בתוכנו את התושבים החדשים של ירושלים. כל הדיבורים על כך, שערביי ירושלים מוחזקים כתושבים ממדרגה שניה — אין להם כל יסוד, כשם שאין יסוד לדיבורים כאלה על התושבים הערביים של שאר חלקי המדינה.

לא הכל נפתח, יש בעיות, בעיות כלכליות, חביות ומשקיות. לפנינו שני חלקים שהיו מגותקים זה מזה במשך עשרים שנה, ותושביהם חיו תוך אי-הכרה הדדית. תוך איבה מתמדת וחזקה. לא אגזים אם אומר שאין תקדים בעולם למיפגש כזה בין שתי חברות שונות זו מזו, שנעשה כך, ובכל זאת מתפתח מתוך יחסי שכנות ושלווה תקינים יחסית, והעניין מצליח והולך.

בזה מפגלים אנשים. אל תאמינו אם יאמרו לכם שהדברים נעשים מעצמם.

אין כוונתי להגן בסיטונות על משרדים. על פקידים. אבל צאן זה, מה חטאנו יש שרים, נטפל בשרים. מן הראוי שבעלי הטענות ימסרו את הדברים תחילה לשרים, וביחוד — ועכשיו אני מדבר אל ראש העיר, שאני מצטער שאיננו פה...

(קריאה: הוא פה.)

אבל אינו יכול להשיב לי, אפילו בקריאת-ביניים.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אם אתה מוזמן קריאות-ביניים, חבר-הכנסת סורקיס באולם...

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אני יודע. כמקובל אצלנו, אם יש ועדת שרים וראש העיר משתתף, אם הוא יפנה ויבקש לכנס ישיבה — הישיבה תיקרא. אפשר להביא זאת לשם. אינני יכול לטעון כלי-כך באוזני חברי הכנסת, כי אז אולי באמת היה קצת משעמם בכנסת, אם הכל יימסר מקודם. אבל אילו ידעתי יותר, הייתי מביא יותר הסברים ותשובות.

בכל זאת, לאחר שגם ראש העיר אמר מה שאמר וגם שני חברי הכנסת — אני מציע מה שאתם רוצים להציע: להעביר את העניין לדיון בוועדה המתאימה.

(קריאה: בוועדת הפנים.)

אני מסכים — בוועדת הפנים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

הם הציעו לדון במליאה.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אם תחליטו על דיון במליאה, נביא את כל השרים ויעלה כל אחד על הדוכן ויפנה כל אחד בחלקו. אבל אם המציעים גם הם נוטים לכך — אני מציע להעביר את העניין לוועדה המתאימה — לוועדת הפנים — ושם יטפלו בעניין.

היו"ר ק. לוז:

ועדת הכנסת תחליט על הוועדה. האם בעלי ההצעות לסדר-היום מסכימים להעברת הצעותיהם לוועדה?

(קריאות: כן.)

אני מעמיד איפוא להצבעה את ההצעה להעביר את העניין לוועדה, שתחליט עליה ועדת הכנסת.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדה שתחליט עליה ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ק. לוז:

רשות הודעה לחבר-הכנסת אבנרי בשם הנמנים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצבעה, מפני שלא דברו המציעים, ועוד פחות מכך דברי ראש הממשלה, היו מספקים בתנאים אלה, לעומת דבריו של ראש עיריית ירושלים.

קם ראש עיריית ירושלים ועשה מעשה מופת. הוא קם והתריע נגד תופעה האוכלת את ירושלים, והאוכלת את הארץ כולה. מהי התופעה הזאת? אי-התיאום בין משרדי הממשלה, שלא זה בלבד שאינם פועלים לפי מדיניות משותפת, אלא אף מחבלים איש במעשי רעהו, תופעה שהיא אופיינית לתקופת הליכוד הלאומי, תופעה החורגת אף מתחומי ירושלים. הנה, ראינו זה עתה תופעה מדאיגה ביותר, כששר הפנים מירסם כמה צווים, שלא זה בלבד שאינם חוקיים לפי חוקי ישראל, אלא הם גם מתחילים במדיניות המוצהרת של שר החוץ, מזה, ובמדיניות המוצהרת של שר הבטחון, מזה.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

אין לך דאגות אחרות?

(קריאה: מי זה אמר...?)

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

שמענו פה, מעל במה זו, את מדיניותו של שר הבטחון לפני שלושה שבועות, ואת מדיניותו של שר החוץ לפני שבוע. שניהם סותרים את הצו הראשון של שר הפנים — ואני מחזיק אותו פה בידי — צו שכאמור לא זו בלבד שלדעתי איננו חוקי לפי חוקי ישראל, אלא הוא חורג בהרבה מעבר לסמכויותיו של שר הפנים בכלל.

אנו נכנסים — ולמעשה, כבר נכנסנו — לתקופה של התחרות בין שרים על יוקרה, על פרסומת. ומה שקורה בירושלים הוא רק חלק מן התופעה הזאת. אני אחד מחברי הכנסת המעטים הגרים באופן קבוע במזרח ירושלים, ואני יכול להעיד מתוך נסיון אישי שדברי ראש העיר לא זו בלבד שלא היו מוגזמים — כפי שאמר ראש הממשלה. הם היו עדינים לעומת המצב הקיים.

ד. חוק בנק ישראל (תיקון), תשכ"ח — 1968 (* (קריאה ראשונה)

הי"ר ק. לזו:

אנו עוברים לסעיף ב' של סדר-היום: חוק בנק ישראל (תיקון), תשכ"ח — 1968, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מטרת חוק בנק ישראל, תשכ"ח — 1968, המונח לפניכם, היא להבהיר בעיות טכניות משפטיות שהתעוררו בקשר למטבעות המיועדים לאיסוף ולזכרון.

על-פי סעיף 33 לחוק בנק ישראל זכאי כל אדם לדרוש שבנק ישראל יפרוט לו כסף למטבעות בערך נקוב כפי שידרוש, והבנק חייב לעשות כן, כל עוד יש בידו מטבעות כאלה. כלל זה כוחו יפה, ואין כל סיבה לשנותו, כל עוד מדובר במטבעות רגילים הדרושים בשוק.

אולם נתעוררה בעיה: האם חייב הבנק למלא אחר חובה זו אם הוא נדרש לספק מטבעות למטרת מסחר בהם, כמזכרות או למטרות נומיסמטיות אחרות, וכן מטבעות זכרון. מטבעות זכרון, כידוע, מונפקים על-ידי הבנק מדי שנה ביום העצמאות, וכן לציון מאורעות מיוחדים, כגון הנצחון במלחמת ששת הימים וכדומה. מטבעות אלה, על אף שיש לתת להם ערך נקוב, לא נועדו מטבעם לשמש הילך חוקי, אלא למכירה לאספנים, ואין איפוא טעם בהחלת הכלל הרגיל של פריטת מטבע לגביהם.

הוא הדין לגבי הדרישה למטבעות רגילים הנועדים לאספנים. כאן יכולות לבוא דרישות שונות, כגון הספקת מטבעות חדשים ישר מן המטבעה, או מטבעות שנטבעו בשנה קודמת, במקרה שהם מצויים בכספות הבנק, או דרישה לטבוע מטבעות נוספים. זאת לא היתה הכוונה בהחלת החובה על הבנק לפרוט מטבע.

בין כל ההזדמנויות שאנו מחמיצים כיום בארץ-ישראל, אדוני ראש הממשלה, בירושלים אנו מחמיצים הזדמנות חשובה ביותר. האווירה במזרח ירושלים לא התפתחה לטובה במשך תשעה חודשים. היא התפתחה בכיוון ההפוך, לצערי. והעניינים הביורוקרטיים, שדיבר עליהם חברי הכנסת שם-טוב, ממלאים בעניין זה תפקיד מסויים. אין זו הבעיה העיקרית; זוהי בעיה משנית. אבל גם כבעיה משנית היא בעיה שכל אזור בירושלים המזרחית נתקל בה, והיא מעכירה את יחסו למדינת ישראל.

אני רוצה לסיים (אין לי ברירה) בכך שאחזור על שאלה אחת, כבוד ראש הממשלה, ששאלתיך כקריאת-ביניים: הוחלטה החלטה מסויימת לגבי ירושלים, על-ידי הכנסת, ואני הצבעתי בעדה. תשעה חודשים אחרי ההחלטה הזאת אין אזרחות, אין מעמד בכלל, לאזרחי ירושלים. לפי חוקי ישראל, אדוני ראש הממשלה, כל הרכוש של ערביי ירושלים הוא רכוש נפקדים.

מוצע עתה איפוא לתקן את חוק בנק ישראל, שהבנק לא יהיה חייב לספק לכל דורש מטבעות זכרון ומטבעות בעלי תכונה מסויימת או כאלה שהוטבעו בשנה מסויימת. יחד עם זה אנו מעוניינים בפעולות נומיסמטיות במטב-עות ישראלים, הן במטבעות זכרון — שזהו אחד הטעמים החשובים להנפקתם — והן במטבעות רגילים שיימסרו לידי החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות.

משום כך מוצע לאפשר לבנק גם בעתיד למסור מטבעות זכרון לחברה הממשלתית למדליות ולמטבעות, וכן למלא אחר דרישות החברה לספק לה מטבעות לפי צרכיה, במידה שהם נמצאים בידי הבנק.

עוד חובה, כי בנק ישראל זקוק לכמות קטנה של מטבעות זכרון לצרכיו הוא, לשם חלוקה לבנקים מרכזיים בעולם, כמתנות או מזכרות לאזרחים ומארחים בארץ ובחוץ-לארץ. דבר זה אינו כלול בנוסח החוק כפי שהובא לפניכם — ונבקש לתקן דבר זה בעת הדיון בוועדת הכספים.

יבוא בוודאי השואל וישאל: מה טעם יש למסור את המטבעות לחברה הממשלתית למדליות ולמטבעות דווקא? לכך יש תשובה כפולה.

א. החברה הממשלתית הוקמה כדי לאפשר למדינה לצלל את העובדה שלמטבעותיה יש גם ערך נומיסמטי. בנק ישראל מספק, וחייב לספק, את המטבעות בערכם הנקוב, והרווחים הם של החברה. הרווחים האלה, מהסחר במטבעות האלה, מיועדים רובם ככולם לשיפור נוף הארץ ושיפוח אתרים היסטוריים.

ב. יתר על כן, הכוונה הסחר במטבעות דרך החברה מונעת התחרות לא רצויה בשטח זה, והפצה נאותה ומכובדת של המטבעות בכל רחבי תבל היא דבר שיבטיח את ערך המטבעות לאותם אספנים המעוניינים בהם. צריך לזכור, כי עצם התחרות עלול להביא לדרי-

— חוק בנק ישראל (תיקון) (דינשטיין, לוז); חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4) (לוז, דינשטיין) —

לפנינו רק הצעה אחת, והיא — להעביר הצעת חוק בנק ישראל (תיקון), תשכ"ח—1968, לוועדת הכספים.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק בנק ישראל (תיקון), תשכ"ח—1968, לוועדת הכספים נתקבלה.

שה מוגזמת להנפקה ולמחירים ירודים של המטבעות בשווקים והפסד מטבע חוץ למשק המדינה. לא כן הדבר כאשר יד אחת ממלכתית מטפלת בנושא. כך מובטח גם שכל הרווח הנובע מפעולה ממלכתית יובטח לקופת האוצר בלירות ישראליות ובמטבע חוץ.

אבקש איפוא את הבית להעביר את הצעת התיקון המונחת לפניכם לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר ק. לוז :

לא נרשמו מתווכחים.

ה. חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4), תשכ"ח — 1968 *

(קריאה ראשונה)

עת דרכי ערר משותפים לשתי הרשויות — הממשלתית והמקומית. אולם את הבדיקה המעמיקה והיסודית ביותר, ללא ספק, בתחום זה עשתה הוועדה בראשותו של שופט בית המשפט העליון הד"ר ויתקון, והצעת החוק שאני מביא לפני הבית מתבססת על הצעות ועדה זו.

השאלה שעמדה תמיד לפני אלה ששאפו לאחד את מסי הרכוש העירוני והממשלתי היתה: האם יש להעביר לידי הרשויות המקומיות את השומה והגביה של מסי הרכוש, או להיפך — למזגם במסגרת אחידה. ההגיון מחייב את ההעברה לגוף ממלכתי, שכן זו מאפיין שרת אחידות כלל-ארצית בכל הנוגע להערכת שוויים של הנכסים ויתר הליכי הביצוע. יתר על כן, מסגרת אחידה מאפשרת קביעת מדיניות אחידה לגבי מיסוי מקרקעין, לעומת מדיניות שונה בכל רשות מקומית, המקבלת השראתה מגורמים וצרכים מקומיים. אולם בצד ההגיון היה צורך גם להתגבר על רתיקות של הרשויות המקומיות מהעברת המס שגבו מנכסי דלא ניידי למדינה, מחד גיסא, ובהכשרת הקרקע לקליטה מינהלית של המס המאוחד על ידי המנגנון הממשלתי, מאידך גיסא.

המינהל, ליתר דיוק מינהל הכנסות המדינה, עשה בשנים האחרונות פעולות ארגוניות שונות, שקידמו ושיפרו את גביית מס הרכוש בכלל ואיפשרו יחד עם זאת לבצע עתה את איחוד המסים המוצע בזאת. אגף מס רכוש וקרן פיצויים, שהיה ממונה על גביית מס רכוש, עסק גם בגביית המס על ציוד ומלאי בכל ענפי המשק, נוסף לנכסי דלא ניידי. בשלב ראשון הוסדרה גביית מס רכוש על רכב באמצעות משרד הרישוי, אשר גובה מס זה אגב גביית אגרות הרישוי וכול הבטחון. הדבר הביא ליעול הגביה ולחסכון רב למינהל ולאזרח כאחד. הצעד הבא היה מיזוג הנהלות אגף מס רכוש ואגף מס הכנסה בשלב מוקדם לקראת העברת גביית מס רכוש על ציוד ומלאי לידי מנגנון מס הכנסה, אשר ממילא חייב לשלם לב לנכס זה בעת עריכת השומות. הושגו על ידי כך חסכון בכוח-אדם ויעול העבודה, תוך הקטנת ההטרה למשלם המס, שהיה צריך קודם לכן לפנות לשתי רשויות מס שונות לגבי ציוד ומלאי, בעת ובעונה אחת והכשרה על ידי כך הקרקע גם לביצוע מיווג מסי הרכוש העירוני והממשלתי. נותר עתה מנגנון מס רכוש, שכל עיסוקו הוא מקרקעין, דהיינו מס רכוש על נכסי דלא ניידי ומס שבח מקרקעין.

היו"ר ק. לוז :

אנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4), תשכ"ח—1968, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4), תשכ"ח—1968, אותה אני מביא לפני הבית, מורכבת משלושה נושאים עיקריים: האחד — קליטת ארגונות הרכוש העירוניות על-ידי יחידת מס רכוש שבאגף מס הכנסה ומס רכוש ומיזוגה במס הרכוש הממשלתי החל על מקרקעין; הנושא השני — הקלות במס לתעשייה ולעולים; והנושא השלישי — מתן סמכות לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לפטור ממס רכוש ממשלתי את בעלי הנכסים שהיו פטורים מארגונות הרכוש של הרשויות המקומיות וכן לפטור ממס רכוש זה ציוד המשמש להפקת נפט.

אתחיל בנושא הראשון — קליטת ומיזוג של מסי הרכוש. לפי הצעת החוק, המונחת כאן לפניכם, תאוחד הטלות של מס הרכוש הממשלתי וגבייתו, על פי חוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א—1961, עם ארגונות הרכוש של הרשויות המקומיות, המוטלת על פי פקודת העיריות ופקודת המועצות המקומיות. השומה והגביה של מסי הרכוש המאוחדים תיעשה על ידי נציבות מס הכנסה ומס רכוש ומשרדי האזוריים, במסגרת חוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א—1961, שמוצע לתקנו בזה לשם כך, בעוד שארגונות הרכוש הנוגות על ידי הרשויות המקומיות תבוטל.

שתי רשויות נפרדות מטילות כיום מס על בעלי נכסי דלא ניידי (בניין וקרקע) — הממשלה והרשויות המקומיות. לבד מן הכפילות המזדקרת לעין, כגון מנגנון נ"י שומה, גביה וקרן מקבילים, נוצרו כתוצאה מהוראות חוק שונות הבדלים בהגדרות סוגי הנכסים ושוויים לצו"ך המס. התוצאה שנבעה מכך היתה הקצאת כוח-אדם ואמצעים אחרים מיותרים לביצוע הליכים מינהליים, שגרמו להתדרדר כפולה של משלמי המסים, וכל זה כשהמדובר למעשה באותו נכס.

במשך עשר השנים האחרונות, ואולי עוד לפני כן, נעשו נסיונות למצוא תרופה למצב עניינים זה. כבר בשנת 1957 הוצעה ועדה ליצור לוח שומות אחיד וקבי-

עוד מקום למתן ההנחה במס רכוש על מבנים מוש-כרים שחוק הגנת הדייר חל עליהם. התיקונים כוללים גם הוראה המרשה לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להעניק פטורים ממס רכוש בהתחשב בפטורים הקיימים בארגנות רכוש של הרשויות המקומיות.

אעבור עתה להקלות המוצעות בחוק ושאינן קשורות באיחוד המסים.

הקלות לתעשייה ולעולים: במגמה לעודד את הייצור התעשייתי, מוצע בחוק הנדון להפחית בשליש את מס הרכוש החל על מלאי בתעשייה, דהיינו להעמיד את שיעור המס על 0.8% במקום 1.2%. הקטנת שיעור זה, מלבד העידוד הישיר שהוא נותן לתעשייה, יאפשר למפעלים להמשיך בייצור גם בתקופות שפל עונתיות, מבלי לחשוש שהצטברות מלאי תגרום להם תשלום מס גבוה. עובדה זו תתרום לפתרון בעיות התעסוקה באותן תקופות.

במסגרת מדיניות הממשלה לעידוד העליה באמצעות הקלות במסים מוצע להרחיב הפטור לעולים. לפי ההצעה, עולה שנכנס לארץ באחד באפריל 1967 או לאחר מכן ורכש דירת מגורים (ללא הגבלת שטח הדיירה, כפי שקובע החוק הקיים), בניין לבית-מלאכה, חנות או משרד שבהם הוא עובד — יהיה פטור בחמש השנים הראשונות מיום היותו לעולה משני שלישים של המס החל על אותו בניין. שלישי המס שהוא משלם מקנה לו זכות לקבלת פיצויים במקרה שנגרם נזק לרכושו על-די פעולות איבה.

עידוד לחיפוש נפט ולהפקתו: בחוק מוצע להעניק סמכות לשר האוצר לפטור ממס רכוש כל ציוד המשמש לחיפוש נפט ולהפקתו. הכוונה היא לעודד את חיפושי הנפט על-ידי מתן פטור בשיעור של שני שלישים מהמס על הציוד המשמש למטרות אלו.

השליש הנוטר שישתלם על-ידי החברות מחפשות הנפט מקנה להן ביטוח לגבי נזקים העלולים להיגרם לציוד עקב פעולות איבה. הוראה זו מקבילה להקלות זהות הניתנות על ציוד להפקת מחצבים בים-המלח ובדרום הארץ.

יורשה לי לסכם בכמה מילים. החוק המוצע קובע איפוא רשות אחת להערכה ולגביית מס רכוש על נכסי מקרקעין. היא מאפשרת לקבוע מדיניות אחידה לגבי מיסוי על מקרקעין, מיעלת את עבודת המנגנון, ומביאה לחסכון ולהקטנת ההטערה לבעל הנכס. החוק מקטין שיעורים ומדרג אותם ומקל על תשלום המס. כמו כן מעניק חוק זה הקלות לתעשייה ולעולים ונותן עידוד נוסף לחיפוש נפט והפקתו.

אבקש איפוא מן הבית לדון בהצעת החוק ולהעבירה לאחר לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר מ. סרדינסקי:

אנו עוברים לדיון. הדיון יהיה אישי, במסגרת של עשר דקות לנואם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת צימרמן, ואחריו לחבר-הכנסת שוסטק.

צבי צימרמן (גח"ל):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. חוששני שלא אוכל להעריך יתר על המידה את הצעת החוק של הממשלה בנדון, מאחר שדומני כי שתי המטרות גם

למנגנון מס הרכוש הממשלתי ונסיין והכשרה מתאימים להתגבר על המיוזג המוצע בכוח-האדם העומד לרשותו כיום. משלוח החשבונות לבעלי נכסי המקרקעין ייעשה, כפי שחזתה אותו ועדת ויתקון, באמצעים חדשים, ובמקרה זה באמצעות המחשב האלקטרוני של מינהל הכנסות המדינה.

עתה אעבור לציין כמה מתיקוני החוק שחשיבותם רבה.

שיעור מס הרכוש: במסגרת קביעת שיעור הרכוש המאוחד הובאו בחשבון הטענות בדבר שיעור המס החל על נכסי דלא ניידים ובמיוחד על מגרשים. טענות אלה קיבלו משנה תוקף עקב השפל בשוק מקרקעות בשנים האחרונות. מוצע איפוא להקטין במידה ניכרת את שיעור המס החל על מגרשים, ואילו לגבי בניינים נקבע שיעור המס שברוב המקרים הוא קטן או שווה למס הכולל ששולם לרשות המקומית ולאוצר. שיעורים אלה יהיו 2% לגבי בניינים ו-2.5% לגבי מגרשים. קיימים אזורים בארץ אשר לא הוכרו כאזורים עירוניים לצורך מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א—1961. באותם אזורים לא נגבה מס רכוש על-ידי הממשלה, אולם נגבו ארונות רכוש על-ידי הרשויות המקומיות. עם איחוד המסים יהיה צורך לפרסם בצו אכרזות על אזורים אלה כאזורים עירוניים. כדי למנוע הכבדה פתאומית לגבי בעלי הנכסים באזור המוכרז יהיו שיעורי המס מודרגים — השיעור יתחיל בחצי אחוז ויעלה, באופן הדרגתי, בחצי אחוז בכל שנה עד שיגיע לשיעור הנורמלי שלו. דהיינו שני אחוזים לגבי בניינים ושניים וחצי אחוזים לגבי מגרשים.

דרכי גביה: בתחום זה יחול שינוי שהוא פרי הרצון להקל על משלמי המס. שלוש דרכים עיקריות מוצעות בחוק: הדרך העיקרית הראשונה קובעת תשלום המס בשלושה שיעורים שווים — בעשרה ביולי, בעשרה באוקטובר ובעשרה בינואר. זוהי הקלה, שכן לגבי מס הרכוש הממשלתי השתלם עד כה מלוא המס עד השלושים באפריל.

השנייה — מי שישלם את מלוא המס עד השלושים ביוני יקבל הנחה של חמישה אחוזים. זהו המשך לשיטה שהיתה נהוגה ברשויות המקומיות השונות לשם זירוז גביית המס ולחסכון בהוצאות הגביה.

השלישית — אף היא המשך לנוהג ברשויות המקומיות, ובמידת-מה גם לנוהג שהיה קיים במס הרכוש הממשלתי. שיטה זו מאפשרת תשלום המס לשיעורין באמצעות גביה מרוכזת; ובמקרה שלנו — תשעה תשלומים, החל בעשרה ביוני וכלה בעשרה בפברואר. מי שישלם באמצעות הגביה המרוכזת, שתתנהל באמצעות מעבדים גדולים או ארגונים בעלי מספר גדול של חברים, יהיה זכאי להנחה עד שלושה אחוזים.

קרן פיצויים: כידוע היו ארבעים אחוז ממס הרכוש הממשלתי מופקדים בקרן מיוחדת לתשלום פיצויים על נזקי מלחמה, מסתגנים ובצורת. עקב איחוד המסים, המגדיל את ההכנסות ממס רכוש על מקרקעין, קובע התיקון לחוק כי רק עשרים אחוז מסכום הגביה על מקרקעין יופקדו בקרן הפיצויים.

תיקונים אחרים דנים בעניינים מינהליים, כגון: ענייני מתן הצהרה; ענייני השגות וערר; תיקונים ועיגול סכומים עם קביעת המס בשיעורים ממוצעים שהם נמוכים, בדרך כלל, מהשיעורים הקודמים. נמצא שאין

בתים שחל עליהם חוק הגנת הדייר. סעיף 6 בוטל ולא ניתנת ההנחה מ' 0.2% ל' 0.6%. במקרים מסוימים היתה הנחה של 0.5%, כאשר מחצית ההכנסה של בעל הנכס היתה מהנכס שלו.

הכנתי חשבון השוואתי קטן. ניקח לדוגמה דירה שההכנסה ממנה לשנה היא 1,000 לירות ברוטו. קודם היה המצב כזה: אם בעל הדירה השכיר דירה כזאת, היה משלם לממשלה 0.6% משכר הדירה, כלומר 112.50 לירות, ולעיריה היה משלם 25% מ' 75%, כלומר 187.50 לירות; ביחד היה משלם 300 לירות. לפי החוק המוצע, אותו בעל דירה, המכניסה לו 1,000 לירות לשנה, ישלם 375 לירות, כלומר ישלם 75 לירות יותר מאשר קודם, הווה אומר הוא ישלם 37.5% מההכנסה ברוטו. אין מס כל כך גבוה בשום מדינה אחרת.

אם בעל דירה כזו יהיה בעל הבית, לפי החוק החדש ישלם 375 לירות, וקודם היה משלם 412.50 לירות, כלומר הוא ישלם 37.50 לירות פחות, ובעל דירה שמשכיר אותה ישלם 75 לירות יותר. בעל דירה שהוא בעל-הבית ישלם פחות, אבל עדיין ישלם סכום גבוה מאוד. סכום זה מהווה 37.5% מההכנסה.

אני רוצה להתנחם בעובדה שבשנה זו עדיין לא ישלמו את מלוא המסים, כי השומה עדיין לא התקדמה. לפי חוק זה אנחנו רואים מה תהיה ההתפתחות למעשה, ואין להתנחם בכך שעדיין אין אפשרות לתקן את השומות ולהעלותן.

רצוני לדבר על שתי בעיות נוספות. קודם כל רצוני לגעת בעניין המלאי. אני רואה עוול ואפליה בעובדה שאת המלאי המסחרי משאירים במס בשיעור של 1.2%, ורק לגבי המלאי התעשייתי הוקטן המס ל' 0.8%. לגבי המלאי התעשייתי ההקלה אינה גדולה מדי, אבל נעשה עוול לגבי המלאי המסחרי. ישנן כל מיני הוראות בעניין זה. אם הסוחר יחזיק את המלאי אצל התעשיין, ייחשב המלאי כמלאי תעשייתי. אין אבחנה ברורה. מדוע בעל עסק המחזיק סחורות, שהיה רוצה להיפטר מהן מוזמן, צריך לשלם עליהן 11.2%?

יתר על כן, אנחנו מעוניינים שבעלי עסקים יקנו מבעלי תעשייה כמויות גדולות של סחורות ככל האפשר, ולא ישאירו אותן לאחסון אצל בעל התעשייה. התעשייה עצמה רוצה להיפטר מן המלאי הזה. אולם בגלל תנאי האשראי הקשים בארץ, ומחסור מקום מתאים לאחסון, האם עלינו להעניש אותם על כך ולהטיל עליהם קנס על כך שקיבלו מלאי גדול יותר כדי שיהיה להם מבחר גדול יותר?

דבר שני הוא עניין קנס וריבית. גם פה יש החמרה. הקנס מגיע ל' 24%, כי אם מוטל 1% לחמישה עשר יום, הרי זה 24% לשנה, ובתוספת 9%—33% לשנה. אני חושב שזה לא מוצדק.

אני מפקפק אם יהיה חסכון מבחינת המנגנון. בעיריות אין כרטיסיות של מס רכוש. עד היום יש כרטיס למס רכוש, מס כללי, מס עסקים, מס לניקוי חצרות, ואם יש באיזו עיריה — גם מס אשפה. מעתה תישאר גביית החוב גם להבא בידי העיריות.

הייתי מייעץ שיקום איזה מוסד ממלכתי, נאמר מוסד משותף לממשלה ולעיריות, בנק או מוסד פיננסי, שיטפל בגביית המסים האלה, עם קבלת קומיסיון, ולא נשאיר את הגביה בידי העיריות. אבל גם אחרי זה עדיין

יחד, גם החסכון במנגנון וגם ההקלות במס, למעשה תהייה הרבה יותר קטנות מאשר היינו רשאים לצפות.

לא אכנס כרגע לבעיה העקרונית הנוגעת למסי הרכוש, שלפי דעת רבים עבר זמנם, דווקא במדינת סעד. זמני מוגבל, לכן אני יכול להביא את ההשקפות הרווחות עכשיו בעולם. אצטמצם בנושא המוגבל העומד לפנינו, והוא: מסי הרכוש שהאזרח יצטרך לשלם במדינה שלנו. גם ההקלה הזאת איננה כבדת-משקל ואיננה הולמת את הצורך המשקי במדינה. מסי הרכוש בישראל יהיו מהגבוהים בעולם.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
„הקלה“ לא יכולה להיות כבדה.

צבי צימרמן (גח"ל):
זו הקלה קלה.

נראה מה נעשה בעולם בשטח זה במדינות שהיינו רוצים להשתוות אליהן. במדינות כמו איטליה, בלגיה וצרפת אין בכלל מסים על נכסי דלא-נייד. במדינות כמו הולנד, לוקסמבורג, אוסטריה, נורבגיה, שוודיה וכו' ישנם מסים מסוייגים ונמוכים, לא בגלל שאוהבים שם את הרכוש, אלא בגלל שהגיעו למסקנה שהרווח למדינה לאורחים הוא הרבה יותר גדול כאשר בכלל אין מסים או כאשר המסים נמוכים.

אביא כמה דוגמאות, בקיצור. באוסטריה מס הרכוש על נכסי דלא-ניידים וניידים — על כל הרכוש — הוא 0.5% מהערך נטו. הבסיס הוא ההכנסה לאחר הורדת ההוצאות. בשנת 1967 העלו את מס הרכוש באוסטריה מ' 0.5% ל' 0.515%, כלומר העלו את מס הרכוש בשליש אחוז מ' 0.5%. נכון שלגבי נכסים שערכם מעל 100 אלף שילינג — 4,000 דולר, ולפי השער שלנו 15,000 לירות — המס הוא בשיעור של 1%. אצלנו המס על מקרקעין לאחר ההורדה יהיה 2%, ו' 2% משווי ומשומה, שהם אצלנו מהגבוהים בעולם. השומה של הממשלה לגבי הקרקעות גבוהה אפילו מהשומה של העיריות. העובדות ידועות. כבר אינני רוצה להזכיר מה היה המצב בימי המנדט, כאשר השומה היתה 40% מהערך המעשי. בנורבגיה גע המס בערים בין 0.2% ל' 0.7%; בכפרים המס גמון יותר. בשבדיה המס הוא מההכנסות מהרכוש, והוא בשיעור ממוצע של 17.5% — הוא נע בין 13% ל' 22%. עכשיו דנה ועדת מומחים של מדינות השוק האירופי בשאלת מסי הרכוש, כדי לתאם בין המסים במדינות השונות; יש רצון להתאמת המסים על סמך אמנת רומא, כדי שלא תהיה התחרות בין אותן מדינות לבין עצמן. יהיו מסי רכוש, אבל נמוכים.

רצוני להעיר כמה הערות לגבי המסים על הבניינים. נאמר על-ידי סגן שר האוצר, שתהיה הקלה ברוב המקרים ואולי הכבדה מסוימת בחלק מהמקרים. אני פסימי יותר בעניין זה. תהיה הקלה מסויימת או מס באותו שיעור במיעוט המקרים, וברוב המקרים תהיה הכבדה של המס, וזאת בגלל ההבדלים בין השומה של העיריות והשומה של הממשלה. פה הייתי מציע לממשלה ולוועדה לאמץ את ההגדרה של החוק לתיקון פקודת העיריות. מחוסר זמן אני יכול להיכנס כרגע להשוואת ההגדרות השונות. אם נמשיך בדרך השומה של הממשלה, ייצאו רבים מקופחים, בגלל ההגדרה של שווי הנכס. אני רואה זאת כעוול גדול לגבי אותם

בעתיד. כי אם אומרים שישלמו 2.5% במקום 6 או 7.5%, ברור שזה פחות. אבל זה לא ממצה את העניין. כי הכל תלוי בהערכה. אתה יכול להעריך את הרכוש בצורה כזו ולגבות ממנו רק 2.5% אשר יהיו סכום הרבה יותר גדול מאשר 7.5% שנגבו קודם. לכן, אם אומרים שתהיה זו הקלה, עלינו לראות כיצד תתבטא ההקלה למעשה בהערכה.

מה היא בכל זאת ההקלה הזו? העניין הזה? אפילו באותה גיורה של רכוש בגיית מס רכוש עדיין נשארת בידי העיריות בגיית הארנונה הכללית. למה לפחות לא השלימו את הגיורה הזאת, ומדוע השאירו שוב בידי העיריות את הארנונה הכללית? אני חושב שהעיריות יחזיקו אותו מנגנון כדי לגבות את הארנונה הכללית כפי שהחזיקו עד כה כדי לגבות את מס הרכוש.

אהרון גולדשטיין (גח"ל):

הם יחזיקו אותו מנגנון גם אם לא יגבו כלום.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

גם זה נכון, אבל יש להן עתה במה להיאחז.

דבר שני — אני יודע שלא אצליח לשכנע את הכנסת במה שאני עומד להגיד, אבל, רבותי, אפילו בארצות שיש בהן מס רכוש, מבחינים היטב-היטב בין רכוש נושא פירות לבין רכוש שאיננו נושא פירות. אנחנו רגילים פה, מתוך טעמים אידיאולוגיים של סוציאליזם, לראות ברכוש דבר שמוותר להטיל עליו מס. לכן, כאשר אתה אומר: רכוש — הוא כשר למס, אולם בעולם מבחינים בין סוגים שונים של רכוש. ולשם מה בכלל הטילו לראשונה את מס הרכוש? הטילו לגבי אלה שהר-כוש הביא להם פירות. אני מדבר עכשיו על דברים שהם כאילו חזון. בעל הבית שיש לו דירות להשכרה — אוי ואבוי לבעלי-בתים בישראל היום — יש איוו הצדקה להטיל מס על רכושם, כי אתה אומר לו: אתה עיר-שה עסקים ברכוש שלך, אתה מקבל שכר דירה, אתה מדווח כן וכך לשנה, זה נקרא רכוש נושא פירות — שלם מס. אבל הרי יש עשרות אלפי אנשים אשר רכשו דירה ונעשו בעלי רכוש. האם מרצונם נעשו לבעלי רכוש? הם רכשו דירות מתברות השיכון ומשלמים עוד את המשכנתאות, משלמים במשך עשר או חמש-עשרה שנים, מי יודע מתי יגמרו. אבל הם משלמים כל שנה מס רכוש בעד זה שהם גרים בדירות שלהם, שהם רכשו מפני שיש משטר כזה בארץ וקשה להשיג, או אי-אפשר היה להשיג, דירה בדמי שכירות. רבים, בוודאי, היו רוצים להיפטר מהרכוש הזה ולהודות לה' שלא יהיו עוד בעלי רכוש. מי מאתנו איננו זוכר — כאשר בא לארץ, האם חלם לרכוש דירה? הוא רק רצה לגור בדירה. צריך להביא בחשבון את המומנט הזה בארצנו, וביחוד כאשר בראשה ממשיכה המתיימרת להיות סוציאליסטית. מה היא ההצדקה? אולי 60% של האזרחים הם בעלי רכוש כזה. האם זהו רכוש הנושא פירות? הפכו אותם לבעלי רכוש.

הייתי אומר שיש לקבוע איוו הבחנה. משפחה אשר גרה בדירת לוקסוס גדולה, ואין לה ילדים רבים, ואין היא זקוקה בהכרח לדירה כזאת — על רכוש כזה אפשר להטיל מס. מטילים מס רכוש על בעל משפחה עם ארבעה ילדים שגר בדירה בת שני חדרים, או בדירה יותר מצומצמת; הוא נחשב כבעל רכוש ועליו לשלם מס רכוש. איוו הצדקה יש לתשלום זה, אפילו

יישאר מנגנון כפול בעיריות — אחד שיגבה דמי אספקת מים ואחד שיגבה מס עסקים, מס כללי, אגרות למיניהן, כגון אגרה לניקוי חצרות, או אגרת חינוך, אם יש ילדים. כלומר: להסכון במנגנון יהיה מרדמה.

אני מציע איוו שהצעד הראשון שעשינו לא יהיה גם האחרון, אלא בהקדם האפשרי יוקם באמת מוסד משותף, לממשלה ולעיריות, והוא יטפל בגביית כל המסים ובחלוקתם, לפי עקרונות מסוימים שייקבעו מראש. אם אפשר היה לעשות זאת גם בארנונת הרכוש ובמס הרכוש, אפשר לעשות זאת גם ביתר המסים. אם גם בזה ניעצר ולא נראה בכך רק צעד ראשון המתחייב מהמלצות ועדת ויתקון, אני חושש שהברכה מהחוק הזה לא תהיה כה גדולה כפי שאנחנו רוצים לראותה.

בכל אופן, אני מברך את סגן שר האוצר אשר הביא את החוק, ואני מקווה שבועדת הכספים כגיס אותם תיקונים שאפשר להכניס, כדי שבאמת תהיה זו הקלה, בהתאם לכוונה המקורית של הצעת החוק, ואני מאמין שהיתה פה כוונה להקל.

היו"ר מ. סרדינס:

רבתי חברי הכנסת, כעשרה גוואמים נרשמו לוויכוח ולכן אבקש להקפיד על זמן של 10 דקות. רשות הדיבור לחבר הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. כמובן, לאחר שנתקבל בסוד התקציב, ויש בו פוזיציה של הכנסה גם למס רכוש, קשה להתווכח לגופו של עניין אם זה מוצדק או לא מוצדק. ביחוד חל הדבר על אלה שהצביעו בעד התקציב, ובוודאי קשה להם עכשיו להתנגד פתאום למס זה.

מנחם ידיד (גח"ל):

דבר על החוק הזה לגופו של עניין:

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי):

זה מה שרציתי לומר. לכן אתרכו בדברי באותה הצעה העומדת לפנינו.

אין כל ספק שזהו צעד קדימה שנעשה בהאחדת הגביה שה מס רכוש, וכמובן יש הצדקה לדברי סגן שר האוצר. הוא אמר שההצעה הזאת מבוססת על המלצה של ועדת ויתקון, אבל נדמה לי שזה רק חלק של המלצות ועדת ויתקון. ועדת ויתקון המליצה על האחדת הגביה של כל מסי העיריות והממשלה על ידי מוסד מאחד. דבר זה באמת יכול להביא חסכון גדול ומניעת הטערה גדולה של אזרחים. האוצר בחר עתה רק בקטע הזה של המס העירוני, אבל, כמובן, גם בכך יש צעד קדימה.

אני רוצה לקוות יחד עם זאת, שגם בהערכה — כמו שאמר סגן שר האוצר — תהיה אחידות, מה שאין כן היום, כאשר בות'אביב קבעו לצורך ארנונה 25% מהשווי, בחיפה 25%, בירושלים 26%, ברמת-גן 27%, בחולון 34%, ברחובות בין 22% ל-30%, בבאר-שבע 27%, וכו'. אני רוצה לקוות שזה יהיה צעד גדול קדימה, ומהיום ולהבא תהיה גם אחידות בהערכה.

אם דבר זה יקטין בהרבה את המעמסה המוטלת כיום על האזרח, כפי שנאמר לנו — את זה, כמובן, נראה

— חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4) (שוסטק, סרדינס, ורדיגר) —

הריאלי של נכסי המקרקעין בבסיס השומה, וכן הקמת צוות מקצועי של שמאים ומעריכי-מקרקעין והכשרת צוות מקצועי צעיר כעתודה לשמאים ומעריכים אלה.

עצם הבאתו של החוק לכאן עונה על החלק הראשון בהמלצות; אך בכל הקשור בצוות המקצועי יש עדיין מקום לפעולה. ולא רק בנקודה זאת מכניס החוק המוגז לפנינו תיקונים בחוק העיקרי — חוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961 — וזאת כדי להבטיח את מסירת הנתונים הדרושים לשלטונות המס, דבר המחייב גם את שלטונות המס לערוך מיפקד מקיף של נכסי המקרקעין לצורך המיסוי וכן לקיים סקרים שוטפים שישקפו את השינויים אשר חלו בערכם של המקרקעין.

בין ההמלצות כלול גם סעיף קצר הקשור לדרך התשלומים. כמה קשיים ובעיות היו נפתרים אילו יכול היה האזרח במדינה להיכנס לבנק הקרוב ביותר לביתו ולחסל את כל תשלומיו. יוצא אני מתוך ההנחה שהחוק המוצע בא להקל על האזרח; אם כן, מדוע לא נמשך בהקלות, בצורה טכנית מתאימה — נמכן בציוד אלקטרוני חדש את כל התהליכים בעבודות המס הניתנים לביצוע על-ידי מיכון, ובמיוחד בתשלומי מס הרכוש המאוחד, אשר יהווה אחד המסים הנגבים מהגדולים ביותר?

אדוני היושב ראש, מבלי להיכנס לגופו של עניין הרשה לי להעלות בעת הדיון של חוק זה — שאין לי ספק שיוכח בברכת הבית כולו, ובודאי גם לתמיכתו ולקבלתו בעתיד הקרוב — את בעיית העסקות העובדים, שישתחררו כתוצאה מאיחוד ארגונות הרכוש ומס הרכוש. אמנם רואה אני גם את טובתו של הציבור באיחוד המוצע, דבר שימנע ממנו הטרדה כפולה, מילוי טפסים מקבילים, ביצוע התשלום לשני גופים והזדקקות לשני הליכים במקרה של ערעור. אך עצם העובדה שאחת הוועדות — בסעיף של שחרור עובדים — הגיעה למסקנה שיהיה צורך לפטר למעלה מאלף עובדים, מלבד עובדים זמניים, ארעיים ועקיפים, מעוררת מחשד מוגזם, שלאחרונה אנו שומעים עליהן פחות ופחות, כגון אבטלה, שביתות, השבתות וכדומה. אין ספק שיהיה עלינו לתת את מלוא דעתנו לבעיה זו, שבהכרח תתעורר מיום תחולתו של החוק.

חברי הכנסת, החוק שלפנינו מכניס מספר תיקונים ושינויים בחוק מס רכוש וקרן פיצויים תשכ"א-1961. זמני קצר ולכן אחיחש רק למספר מתיקונים.

סעיפים 1 ו-2 בהצעת החוק שלפנינו, הבאים לתקן את הסעיפים 1 ו-3 בחוק העיקרי, מטרתם — האחת: לעודד את התעשייה; השניה: לקבוע את שיעורי מס הרכוש המאוחד שייגבה. מדברי ההסבר ומדברי סגן השר אפשר להבין, כי מעלים כאן על גס את השיעורים החדשים הנמוכים במידה ניכרת משהיה הדבר לפני שני ההיטלים גם יחד. אך האם זה באמת כזו על מקרקעין באיזור עירוני חל עד עתה מס הרכוש בלבד בשיעור של 1.5% משוויים, ועתה במאוחד — 2.5%, דהיינו הקלה מסוימת של 0.5%. על בניין עירוני, בניין תעשייתי ובניין כפרי חל עתה מס בשעור של 2% משוויים, בעוד שמש רכוש בלבד לפי החוק הקיים היה 1.2%, דהיינו הקלה מסוימת של 0.4%, אם נחשוב ששיעורי מס הרכוש והארגונה היו זהים תמיד. אך יש לזכור כי בעוד מס הרכוש הממשלתי היה מוטל על-ידי הממשלה על בעלי הנכסים בלבד, מטילות הרשויות המקומיות השונות את הארגונות על בעלי נכסי בניין וקרקע ועל המחזיקים

לתשלום המוקטן, במקרה שיוקטן? אני יודע שלא אצליח לשכנע בדברי, אבל אולי נחשוב פעם על אותו עיוות דין גדול ורציני הכרוך במס הרכוש. אדם שבנה בית ומשכיר דירות, אפילו יש לו הכנסה של 2000 לירות מהרכוש הזה, מבפילים את הכנסתו זו ב-25% והסכום המתקבל הופך להיות הערכה של 50,000 לירות לצורך תשלום מס. על הסכום של 50,000 לירות הוא משלם אמנם רק 2% מס, אבל למעשה הוא משלם סכום של 1,000 לירות מהכנסה של 2,000 לירות. זה נקרא מס רכוש של 2% בלבד, אבל למעשה התשלום מהווה 50% מההכנסה.

אולי נחשוב פעם על איזו רביזיה ונברר לעצמנו מה אנו עושים. אנו יוצרים אווירה המעוררת רושם שבאילו קשה לחיות במדינה. בכך אנו מספקים חומר ליורדים למיניהם: בעל דירה משלם כאן מס רכוש; בעל בית שיש לו הכנסה של 2,000 לירות משלם עליה 50%, ממש אי-אפשר לחיות כאן.

בסיום דברי רצוני לחזור ולעורר את בעיית תשלום המס על המגרשים המוקפאים. דיברתי על כך פעם בכנסת וחשבתי שאזכה לאוזן קשבת. התקיימה מסיבת עיתונאים שבה דיבר היושב-ראש, מר גוזמן, וגם הוא סבר שבאוצר תהא אוזן קשבת. הוא הציע לא פטור מתשלום, אלא שיאפשרו לבעלי המגרשים לשלם את המסים הכבדים הללו על הרכוש — מסים בשיעור העולה על רכושם ותסכומם של רבים — במשך שבע שנים בלי ריבית וללא תשלום קנסות. תשובת האוצר על כך היתה: לא היו דברים מעולם. האוצר הכחיש זאת מכל וכל. נאמר שבאוצר אין אפילו נטיה לחשוב על כך.

אני מציע לאוצר לחזור ולשקול את ההצעה של בעלי המגרשים, שאני כלל לא תיארתי לעצמי שהם יעלו אותה, ולאפשר להם לשלם את המסים הללו תוך תקופה של מספר שנים. אין לשכוח שרבים מאנשים אלה נחלדלו בגלל רכוש זה, ולכן יש לאפשר להם לשלם את המסים בתשלומים לשיעורין.

היו"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ורדיגר, ואחריו לחבר הכנסת אבנרי.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"ח-1968, שבה אנו דנים, תכליתה מובנת וברורה. מטרתה לאחד את ההטלה והגביה של ארגונות הרכוש של הרשויות המקומיות עם מס רכוש ולקבוע לשניהם שיעור אחיד.

עקרונית יש לברך על החוק החדש ויש לראותו באור נכון של תוצאותיו, שביאו לצמצום נטל המסים מבחינה פסיכולוגית. אך מסופקני אם השינוי יהיה גדול, על אף המובטח לנו על-ידי החוק ובדברי סגן שר האוצר — לתת הנחה מסוימת ונקלות נוספות עם איחודם של המסים האלה. ביום 1 באפריל 1968.

אנו תומכים בחוק המוצע, אך הרשו לי להעיר מספר הערות בהתייחס לחוק עצמו ולתוצאותיו.

הוועדות השונות אשר בדקו את המצב לפני קבלתו של החוק — ודומני שהיו הקטאליזאטור הרציני להבאתו היום אלינו — הביאו המלצות שונות, שמן הדין שנשב את תשומת לבנו אליהן. ועדות אלה המליצו על קביעת ערך אחד לכל המסים המאוחדים, אשר יהיה הערך

כמה הוא משלם, והממשל היה יודע כמה הוא, על כל שלווחותי, גובה.

מובן שריכוז המסים מאפשר צמצום המנגנונים. חס' רונה העיקרי של ההצעה הנוכחית הוא בכך שהיא חלקית; היא פשוט אינה מספקת. המגמה צריכה להיות תיק אחד לכל משלם מס. בתיק זה צריך לרכז את כל סוגי המסים, העירוניים והארציים כאחד. ריכוז של כל סוגי המסים - מסי הכנסה ומסי רכוש - במסגרת אחת היה מאפשר גביה נכונה וזדקת יותר של המסים.

מסי הרכוש הנוכחיים הם רגסיביים. הם אינם מת' חשבים בהכנסות של משלם המס. אם אדם הוא בעל רכוש וגם בעל הכנסה גבוהה, ודאי שאינו צריך לשלם אותו שיעור של מס רכוש שמשלם חברו, המתפרנס בעי' קר על רכושו והחסר כל מקור פרנסה אחר. והנה דווקא כאן מבקשים להקשות עוד יותר על בעל רכוש המת' פרנס מהשכרת רכוש, וזאת על-ידי ביטול סעיף 6 לחוק המקורי, המעניק הגנה לאלה המשכירים את דירותיהם בשכירות מוגנת.

היום קשה מאד, באופן טכני, לשנות את המסגרות ולהתאים את גביית המס בהתאם לעקרונות אלה.

האיחוד, כפי שנעשה, לא הביא בפועל לצמצום מספר הפקידים. גביית מס הרכוש על ציוד הועברה בשעתו למס הכנסה. פקידים שעסקו בכך עברו למשרד מס הכנסה, והמנגנון שנשאר נותר לו לעסוק בגביית מס הרכוש של נכסי דלא נייד. הוא לא צומצם. עתה יעסוק אמנם מנגנון זה בגביית מסי רכוש נוספים, שבהם לא יעסוק המנגנון העירוני, אך המנגנון העירוני לא יצומצם, כיוון שנוותר לו לעסוק בגביית הארנונה הכללית.

אולי יש צורך להרגיע את חברי הכנסת ורדיגר, החו' שש מהצפת השוק בעובדים מובטלים, בפקידים שהיו משוחררים. אין כל חשש כזה. אני יכול להרגיע את חברי הכנסת ורדיגר ולומר שכמה שלא יאחדו מנגנונים - מספר הפקידים לא יקטן. הוא יגדל. על כך יש מחקר מעניין מאד של פרקינסון, שוודאי ידוע כאן לכולם. פרקינסון עשה מחקר על חיל-הים הבריטי, ומצא שככל שפחת מספר האניות של חיל-הים הבריטי - כן גדל מספר הפקידים במיניסטריון חיל-הים.

עד כה מוכיחה ההיסטוריה הקצרה של איחוד מסים בארץ אותו עקרון, ואני חושש מאד שאותו דבר יקרה גם כאשר יתבצע החוק הזה.

ויקטור שם טוב (מפ"ם) :

המסקנה היא לא לאחד מסים.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :

המסקנה היא, אם אפשר, גם לאחד וגם להעביר פקידים לעיסוקים יותר פרודוקטיביים.

אם מאחדים, צריך היה להעביר גם את גביית האר' נונה הכללית לרשות הממשלתית. זאת הצעתנו העיקרית. אילו היה לכל גישום תיק, שהיה מאחד בתוכו את כל הנתונים, ממילא אפשר היה, לפי הנתונים של נכסי דלא נייד שבהם מחויב הגישום, לקבוע את הארנונה הכללית החלה עליו. איחוד מעין זה היה מאפשר צמצום ניכר, וממילא חסכון רב. לצערנו ההצעה אינה מרחיקה לכת עד כדי כך. אולי יוכל כבוד סגן השר, בדברי תשו' בתו, להסביר לנו מה בעצם מונע את איחוד הארנונה, לפחות, עם מסים אלה.

בהם, וזאת בשיעורים שונים, בדרשויות המקומיות השונות. לעומת זאת יש להודות כי סעיף 41 המתוקן ושמידת הזכויות בהתאם לסעיף 22 מקומם יאה להם בחוקנו, בבואם להקל על העולים, וברמיזה - אולי גם על החו' רים לארץ.

סעיף בלתי-מובן בגישתו הוא סעיף 15 בחוק שלנו, הבא לתקן את סעיף 45 לחוק העיקרי, שממנו נודף ריח נפט. הרשו לי לשאול: האם אך ורק מפני הסכסוך, שפרץ והעלה את בעיית הנוקים בדרום ים-המלח, יש להחיל את החוק רק על מחצבים מדרום לקו הרוחב 31° 12' ? האם לא היה כדאי להרחיבו ולהחילו גם צפונה יותר, כפי שנעשה לגבי הנפט, שההקלות ניתנות לגבי צידו המשמש להפקת נפט בכל מקום בארץ? אין זו זריקת עידוד רצינית למתעתדים לחפש מחצבים בחלקים אחרים של הארץ, אך אולי זריקה מסוימת תהיה בכך.

בסיכום: חוק מס רכוש וקרן פיצויים, במתכונתו החדשה, ייצור אמנם חיכוכים בין הממשלה לבין הרשויות המקומיות, בכל הקשור להפעלתו, אך על הממשלה יהיה לשקול את דרכי ביצועו בצורה המושלמת ביותר. אני חו' זר ומוזכר את בעיית עודף העובדים בשוק, שיווצר עם כניסת החוק לתוקפו ב-1 באפריל, וכן את בעיית המיכון ודרכי התשלום, שיש לתת דעתנו אליהן.

התקוות שחוק זה ימנע סדרות כפולות מהאזרח, יחסוך כספים על פעולות ויכניס סדר בתחום המסי שבו, הן שעומדות כנגד כל שיקולינו האחרים.

בתקופתו הראשונה ייבחן חוק זה, אם היה אמנם ראוי לאמון הציבור.

הי"ר מ. סרדינס :

רשות הדיבור לחברי הכנסת אבנרי, ואחריו לחברי הכנסת קרגמן.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שאגע בדב' רים לגופם, אני מוכרח לומר, בתגובה על דבריהם של כמה מהנואמים הקודמים, שדבר אחד נפלא ממני, והוא שדוברי הימין באים בכל ויכוח כזה ורוצים להוריד מסים, בעוד שהם עצמם, בוויכוח אחר, באותו יום או ביום לפני זה או אחרי זה, דוגלים במדיניות שכל כולה הגב' רת הצורך בעומס בטחוני יקר והולך. אין כל קשר בין הגאום האחד לבין הגאום השני. אני נתקל בתופעה זו כבר שנתיים, ובמיוחד בתשעת התחדשים האחרונים. לפע' מים אני מתפלא באמת איך אנשים המכנים שני נאומים מיישבים אפילו לגבי עצמם את הסתירה המהותית הזאת - כאשר בנאום אחד הם באים ודורשים סיפוח שטחים, הקמת אימפריה, הכנת מלחמת נצח עם העם הערבי או השלמה עם מלחמת נצח עם העם הערבי - כאשר מחירו של הנשק הולך ומתייקר משנה לשנה, ואנחנו עומדים לפני הכנסת נשק למרחב שיהיה בסדרי גודל של יוקר חדישים לגמרי, ובאותו זמן באים ואומרים שצריך להוריד מסים, לשחרר אנשים ממסים, ולשחרר בעיקר את בעלי הרכוש.

לגופו של דבר, כבוד היושב-ראש, סיעתנו היא חסי' דת העקרון של איחוד מסים. לפיכך אנו מברכים על כל הצעה הבאה לקדם עקרון זה. האזרח מבלבל מרוב מסים. אילו היו המסים מרוכזים, הרי היה האזרח יודע

יהיו מופצלים. איזו הצדקה יכולה להיות לזה היום? למה לא לאחד היום את הדברים במשרד מרכזי אחד? לעצם העניין — זוהי הצעה חיובית, המאמצת עקרון חשוב. חבל רק שעקרון זה אינו מוגשם בשלמותו, לגבי כל שיטת המיסוי הקיימת אצלנו. אני מצביע בעד החוק.

היו"ר מ. סרדינס :

רשות הדיבור לחבר הכנסת קרגמן, ואחריו — לחבר הכנסת גולדשטיין.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין אני מקבל את ההנחה שמס רכוש הוא מס גרסיבי. אני חושב שזה מס פרוגרסיבי במידה מסוימת. זהו אחוז מסוים מערך הרכוש. יש להניח שלבעלי האמצעים יש רכוש גדול יותר מאשר לאלה שאין להם אמצעים. ולכן כשמדובר במס בשיעור של 2% או של 1.2% מערכה של דירה ששווייה 10 אלפים לירות, ועל אותו אחוז מדירה ששווייה 100 אלף לירות, ברור שהוא מס המתבטא בפרוגרסיה. הרי אין להניח כי מי שאין לו אמצעים הוא בעל וילות שערכן 100 אלף וואף 150 אלף לירות, — ויש כאלה בישראל.

גמסרה הדעה מפורשת, שבבית המס תיעשה על-ידי הממשלה ללא תוספת בפקידים.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית) :

והרי מדובר על צמצום המנגנון.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית) :

על כל פנים ברור כי על אף העובדה שיש בזה משום תוספת עבודה, העבודה תבוצע על-ידי המנגנון הקיים. אבל יש לתבוע — וזאת עשיו שעה שדנו בוועדת הכספים בתקציב משרד הפנים — שהעיריות המשתחררות מעול גביית המס ותצמצמה ותצמצמה את מספר העובדים שעסקו בזה; יעבירו אותם לעבודה אחרת או יעשו כל דבר אחר. אינני בא לומר ברגע זה מה יש לעשות בהם, אבל ברור שהמנגנון של הממשלה לא יגדל בגלל הגביה הזאת העוברת לידיו. לעומת זאת — המנגנון המוניציפלי יכול להצטמצם.

אע"פ עוד שתי הערות קצרות. אין כאן שני נאומים, נאום אחד המדבר על הצרכים הגדולים ועל כך שאין מקום להקטין את המסים, ונאום על הקטנת המסים. יש מגמה אחת ברורה וחיונית מבחינת המשק, והיא המגמה לצמצם את ההוצאות, שתחוללה על התעשייה, מ-1.2% ל-0.8%. מובן דבר חיובי לעידודה של התעשייה. והרי המגמה היא לעודד את התעשייה, ביחוד בייצור למען יצוא ובמחנה העסקה. זהו דבר גדול, שאינו עומד בשום סתירה לשאר המטרות, כמו למשל גם ההנחות לעולים. משום כך יש בזה דבר חיובי. זאת המדיניות וזהו הקו הברור שהובא לפנינו. כמובן יכול מישור לומר שאין זה מספיק, אלא שמדי פעם בפעם אנחנו הולכים שלב אחרי שלב לקראת מתן הקלות בתחום המיסוי על התעשייה, דבר התורם תרומה נכבדה לבניינו ולקיומו של המשק, ביחוד בכל הנוגע ליצוא ולמתן תעסוקה.

אני מעריך את ידיעותי על חברי הכנסת צימרמן. הוא הביא לפנינו הרבה מספרים על אחוזי המס הנהוגים בעולם. אבל כאשר נוקבים במספרים, טוב גם להתעמק קצת בעניין. חברי הכנסת צימרמן הגיע למסקנה שמס הרכוש בישראל הוא מהגבוהים בעולם. אין זה נכון.

כשאנו אומרים: איחוד, אין הכוונה רק לצירוף הארנונה הכללית. אפשר להביא לאיחוד כל מסי הרכוש. למשל: לפלוני מכונית. עובדה זו צריכה להופיע בתיקו האישי. החיוב לגבי המכונית יעשה באמצעות התיק האישי, ולא על ידי מנגנון נפרד. אילו היה מתקבל עקרון זה, היה הופך מנגנון הגביה במשרדי הרישוי למיותר.

יש לנו ספקות אם בכל המקרים יהיה המס החדש נמוך מהמס הקודם. כך, למשל, מס הרכוש על בניין עירוני הועמד עתה על 2% מהשווי, בניגוד ל-1.2% שהוטל קודם כמס רכוש ממשלתי. אמנם לפי המצב כיום משלמים בעד אותו בניין מס רכוש עירוני. והנה לגבי בניין — השווי לצורך ארנונת רכוש עירונית נופל בהרבה מהשווי שנקבע לצורך קביעת מס הרכוש הממשלתי. כך שיתכן מאד שלגבי בית מושכר לא יגיע השיעור הנוכחי של שני המסים ל-2% של השווי, כפי שמוצע בהצעה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין :

מאין הנתונים האלה?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :

אני אומר שזה יכול להיות. אינני קובע, חלילה, שזה מוכרח להיות בכל מקרה. אני אומר שיהיו מקרים — אינני יודע כמה, אני מניח שלך יש נתונים יותר מפורטים — שבהם זה יקרה. ודאי יהיו מקרים, פחות או יותר, שבהם זה יקרה.

כדי למנוע ספקות אנו מציעים — ואני חושב שזו הצעה פשוטה וסבירה — להכניס להצעת החוק הוראת מעבר, בתוקף לשנתיים או שלוש שנים, שבכל מקרה לא ישלמו בשנות המס הבאות יותר מכפי שמשלמים בשני סוגי המסים בשנת הכספים הנוכחית. אם אתה, אדוני סגן שר האוצר, כל כך בטוח שאין מקרים כאלה, הרי בוודאי שלא תהא מצדך התנגדות לכך שהוראה כזו תוכנס בחוק, כדי שידעו האזרחים שיקרה כאשר יקרה, לא ייגבה מס גבוה יותר בעקבות הרפורמה הזאת. תוך כדי כך ניתן יהיה גם לקבוע אם בפועל הביא האיחוד לעליה בתשלומי המסים, אם לא.

אין גם, לדעננו, הצדקה לסעיפי הקנס והריבית האוטומטיים. שיעורי הקנס, המהווים חלק מהמס, מנוגדים לכל הגיון כלכלי, ובתוספת אוטומטית בוודאי שאינם מוצדקים. זהו מס מוסווה נוסף.

אין גם כל הצדקה, כפי שמוצע בסעיף 19 של ההצעה, להכריח כל אדם המעביד נכס בטאבו לשלם את כל מסי הרכוש החלים עליו גם בגין נכסים אחרים, שאינם מועברים. זה הגיוני לגבי הנכס המועבר, אבל לא הגיוני לגבי נכסים אחרים.

החלוקה לאזורים, הקיימת היום לגבי מסי רכוש, גם היא אינה סבירה. כל המבנה המחוזי הוא ירושה מימי האנגלים, אשר חילקו את הארץ למשרדים מחוזיים, ועתה אנו סובלים מירושה זו. שכן תשבחות לגבי נישום אחד מופיעים, אם יש לו רכוש במקומות שונים, ביותר מאשר משרד אחד, וייצא שוב, שמספר גורמים מטפלים בנישום אחד, — פיצול שאינו מביא כל תועלת, פיצול המגדיל ללא צורך את מנגנון הגביה. זהו אחד הדברים, אדוני סגן השר, שבו איננו מתקדמים עם הזמן. בזמן המנדט עבדתי קצת בעניינים אלה, ואני יודע שטול כרם היתה או רחוקה מתל-אביב, וגם לוד היתה רחוקה, והיתה אז איזו שהיא הצדקה לכך שהמשרדים

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

הוא שכח שאצלנו יש קרן פיצויים, שאינה קיימת במקומות אחרים.

ישראל קרגמן (מפלגת העבודה הישראלית):

בארצות, שמנה אותן כאן חבר-הכנסת צימרמן, מס הרכוש אינו כולל את הביטוח, המהווה חלק נכבד ממס הרכוש. אני מתכוון לקרן פיצויים. אבל לא רק זאת. הבה נראה מהו השווי של האובייקט שעליו מטילים מס. ניקח לדוגמה דירה שערכה הוא 40 אלף לירות, ויש הרבה עובדים בישראל ששווי הדירה שלהם הוא 40 אלף לירות. מס הרכוש אינו נקבע על-פי הערך של 40 אלף לירות. הפורמולה של מס הרכוש בנויה על שכר הדירה הצפוי, והוא מגיע לשווי של 12 אלף לירות, ומה גובים 2% או 2.2% אין דבר כזה בשום ארץ אחרת בעולם.

חבר-הכנסת צימרמן הזכיר כאן את הולנד. הייתי בהולנד ולמדתי את הדברים שם. אילו עשינו בארץ את אשר עושים שם, היינו מעוררים שערוריות. שם נכנסים אל הבית, בודקים את התמונות התלויות על הקירות כדי לאמוד את ערך ציור המס. כי מס רכוש משלמים שם גם על תמונות ועל כל דבר ערך אחר שבדירה. דבר זה מקובל שם: נכנס פקיד שומה, בודק כל מה שיש בבניין, ולפי זה קובע את השווי של הרכוש שממנו ייגבה המס. ואם אנחנו מדברים על 2%, או על 1.2%, הרי לא זהו הדבר הקובע. השאלה הקובעת היא: ממה ייגבה האחוז הזה.

אני רוצה לומר עוד לחבר-הכנסת שוסטק, כי הייתי מבין אותו אילו בא והציע לבטל בכלל את מס הרכוש. עכשיו הוצעה הקלה במס הרכוש. אולי אפשר לדרוש הקלה נוספת. אבל איך אפשר לשלול בכלל, ובטמפרמנט כזה, את עצם מס הרכוש? חבר-הכנסת שוסטק, כשמדובר בדירה של שני חדרים ששווייה 20 או 25 אלף לירות, ושעליה יש לשלם מס מסכום של 8,000 לירות בלבד, הרי אין המדובר בסכום גדול. זהו סכום קטן. כי ההערכה של הרכוש אינה בנויה על ערך הרכוש ממש, אלא על גוסס-אות מסויימות, שכדאי שכל אחד יידע אותן, והן פשוטות עד למאד.

נדמה לי כי נאמר כאן שיכול להיות מצב שהמס לא יהיה קטן יותר, אלא גדול יותר. מצב כזה לא יכול להיות, כי בחוקים אחרים הקפאנו אפשרויות של שינוי השומות. ואילו עכשיו לא השתנה דבר בקשר לכך. העלאת שכר הדירה, בעקבות ועדת רווה, מביאה באופן אוטומטי לידי כך שיש אפשרות להעריך יותר את ערך הרכוש, כי זה בנוי על שכר דירה צפוי. כיוון שאמרנו שדבר זה לא יחול עד שנת 1970, לא יכול להיות מצב שמישהו ישלם יותר. הוא רק ישלם פחות.

אני מניח שבועדת הכספים נעבור על כל סעיפי החוק, ואם יהיה צורך בתיקון — נתקנם. אבל אין ספק שהצעת החוק בכללה רצויה. ואני חושב שהמעוניינים בכך מצפים שנקבל את החוק במהרה.

היו"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולדשטיין, ואחריו — לחבר-הכנסת בהיר.

אהרן גולדשטיין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מקדם בברכה את החוק המונח לפנינו. אני רואה בחוק זה התקדמות

רצויה מאוד. קראתי את מסקנותיו של השופט ויתקון. אבל אני גם יודע שב-31 בינואר 1966 הגשתי הצעת חוק בנדון. כעבור מספר חודשים צריך הייתי לנסוע למספר ימים לחוץ-לארץ, והקואליציה דאז הסכימה להעביר את הנושא לוועדת הכספים, אם תוחלף הצעת החוק שהגשתי בהצעה לסדר-היום. ביקשתי מחברי לסייעה, כיום השר ספיר, שיעזר את הבעיה מעל דוכן הכנסת. הבעיה הוצגה והועברה לוועדת הכספים. מאז טיפלתי בעניין זה במשך שנתיים בפגישות עם שר הפנים ושר האוצר. הורכבה ועדה בראשותו של מר גפני ובין חבריה היו נציגי מרכז הקבלנים. ועדה זו הגיעה למסקנות מסויימות.

אני רואה בחוק זה התקדמות, מפני שהסמ על הקרקע בישראל היה מס של הפקעה. והצבירה לא יכול היה לעמוד בו. אם אינני טועה, עומד כיום חוב של חצי מיליארד לירות של בעלי מגרשים בכל העירויות בארץ. ישנם הרבה מגרשים שהחוב עליהם, הן לארנונות רכוש עירונית והן למס רכוש וקרן פיצויים, עולה על ערך המגרש.

נכון שגם כיום המס הוא גבוה. והטעם העיקרי לכך הוא, שהקרקע במדינת ישראל הוא גם כיום יקר מאד; גם לאחר שחלה ירידה במחירי הקרקעות, משקל הקרקע העירוני בדיוור הוא כפליים מאשר משקל הקרקע בדיוור במקומות דומים בעולם. כאשר מחיר הקרקע הוא גבוה, גם המס המוטל על הקרקע הוא גבוה. ויש לכך השפעה על מחיר הדיוור. בודאי ששיעור המס המוצע כיום, 2.5%, הוא הרבה יותר נמוך מן השיעור הקודם, 6.5% שהיה קיים עד כה — 5% של הרשויות המקומיות ו-1.5% מס רכוש וקרן פיצויים. אולם כאשר יבוצע החוק המוצע, יתגלו קשיים. כי שלטונות המס הממשלתיים ושלטונות המס העירוניים פעלו בשיטות שונות.

בעוד שהממשלה קבעה את המס שצריך היה להטיל לפי קריטריון של מוכר מרצון וקונה מרצון, נהגה העיריה על-פי שיטה יותר ליברלית. שלטונות המס הממשלתיים שלחו שמאים להעריך את הקרקע על-פי העקרון של מוכר מרצון וקונה מרצון. בעצם העקרון הזה טמונים עיוותים. מי שמצוי בבדיקה יודע, שלעתים אדם משלם בעד מגרש מחיר גבוה יותר, משום שהוא זקוק לו. ומחיר זה אינו יכול לשמש אמת-מידה ליתר המגרשים הנמצאים בסביבה. מי שיטיל על שלושה שמאים לקבוע ערך המגרש, מבלי שהאחד יידע על השני, יראה הבדלים עצומים בין ההערכות של שלושת השמאים. כל ההערכה היא מקרית. העירייה היו נוהגות לשקול, בעוד שההערכות של הממשלה היו תמיד לחומרה. קרו מקרים רבים שהערכה על בסיס של 1.5%, שנעשתה על-ידי שלטונות המס הממשלתיים, הייתה גדולה מהערכה שנעשתה על-ידי העירייה.

הוטבה לנו על-ידי הממשלה, שאם יתבעו הערכה מחודשת, היא תיעשה, אם כי החוק אינו אומר זאת במפורש. החוק אומר שרק אם חלה ירידה של 20% בערך הקרקע, יש אפשרות לתבוע הערכה מחדש. אבל אני מניח שהממשלה תלך בדרך ליברלית. בהתחשב בכך שהקרקע בישראל הוא יקר, צריך שההערכות החדשות של הקרקע תיעשינה לא בצורה מדוייקת, שהיא תמיד מוגזמת. בסופו של דבר חשבון מהווה הקרקע העירוני רורה קרקעית בכל עיר לתקופה של חמישים שנה לפחות. לא ביום אחד בנוים על כל הקרקעות.

קיימת בעיה שניה, והיא — מתי מגרש הופך לבניין לצורך מס רכוש. גם בעניין זה היו שתי שיטות: השיטה

שתי מחלקות במשרד האוצר שיטפלו במסי רכוש, ומדוע יצטרך נישום לפנות שוב לשתי רשויות, הוסבר לי שיש שכירים שאינם משלמים מס הכנסה, אבל יש להם דירות והם צריכים לשלם מס רכוש. הדבר הניח את דעתי ואני מבין שמכרחה להיות מחלקה שתטפל במס רכוש וארנו. נה של אלה שאינם משלמים מס הכנסה. אבל לעומת זה, אלה שמשלמים מס הכנסה, למה להם שתי מחלקות, שני פקידים שומה, שני מיני טפסים ובלבול מוח, משא-ומתן שלעיתים קרובות אינו לטובת משלם המס, אלא מורט עצי-בים של כל אלה המטפלים בענייני?

הייתי מציע לסגן שר האוצר ולמשרד האוצר לבדוק ולשקול הנהגת הסדר לגבי אלה שמשלמים מס הכנסה — ואני מדבר גם על מפעלים, חברות, תעשייה ותיירות, אשר יש להם מקרקעין וגם מלאי וציוד — שהמס הזה ייגבה על-ידי פקיד שומה אחד ולא שניים.

בהזדמנות זו אני מציע לבדוק פעם נוספת את ההצעה אם להטיל תוספת חד-פעמית בזמן קניית הציוד, במ-קום תשלום המס השנתי. במקום חישוב פחת הציוד תוך עשר שנים או חמש-עשרה שנים, החשבון הכללי וההיוון — תשלום נוסף קטן בזמן קניית הציוד והבאתו ארצה, אם בדרך המכס אם בדרך מס קניה, עשוי לפטור אותנו מכל הצורך של התחשבות, טפסים ותשלומים שנתיים שונים. אני מבקש את סגן שר האוצר ואת משרד האוצר לבדוק את ההצעה הזאת, העשויה להקטין בהרבה את הצורך בהתחשבות ובירורים בתוך המשרדים.

מדובר על עזרה לתעשייה על-ידי הפחתת מסים. נאמר שעד עתה שילמה התעשייה בעד ציוד 1.2% ועכשיו תשלם 0.8%. אני רוצה לשאול אם אינני טועה אם אומר, שלעיתים יהיה בכך משום הגדלת מס ולא הקטנתו. מדוע? — כי לגבי ציוד כבד, שחישוב הפחת לגביו הוא 20% לשנה, והרבה מאד מפעלים, בעיקר מפעלים שעובדים בשתיים-שלוש משמרות יגנון להם רשות לחשב את הפחת בשיעור של 20% לשנה — במפעלים אלה לא תהיה הפחתת מס, אלא תהיה העלאת מס ב-16% בתקופה של עשר שנים. אנשים העוסקים בכך טוענים שהורדה זו ל-0.8%, כאשר צריך יהיה לשלם את המס מהשווי הראשי ביוני של הציוד בלי הורדת ערך הפחת, בסופו של דבר, בחשבון של מספר שנים, כאשר הציוד יישאר ויעמוד באותו סכום שנקנה, המס לא יקטן, אלא יגדל, למרות הפחתת שיעור המס. נכון שלגבי ציוד פחות-ערך ולגבי ציוד שאין עליו הפחתה גדולה, כמו לגבי פריטים בלתי-חשובים בציוד התעשייתי, מקטין הדבר את סכום המס. אבל לגבי ציוד כבד יעלה הדבר את סכום המס.

אני רוצה להגיד שהדבר מביא לעוד דבר שלילי, והוא שלא כדאי להחזיק מכונות ישנות כשצריך יהיה לשלם בעדן את המס לפי ערכן בזמן הקניה, בעוד שהפחת שלהן הופחת כבר במשך השנים. את הנקודה הזאת אבקש לבדוק בוועדת הכספים, בזמן שדנון בחוק. ואם הדבר הזה נכון — צריך יהיה למצוא את הניסוח המתאים כדי לתקן זאת.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אבל לא מוצע פה מאומה בקשר לציוד. ההצעה היא לגבי מלאי.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

כתוב: מ'-1.2% ל'-0.8%, גם בציוד.

העירונית, שנקבעה לפי סעיף 269 של פקודת העיריות, לפיה קרקע הופכת לבניין רק לאחר שנגמרת בניית המבנה וכנס לפחות הדייר הראשון. השיטה השניה היא של שלטונות מס רכוש וקרן פיצויים, לפיה הבניין הופך למג-רש כאשר מסיימים יציקת הגג העליונה של הבניין. יכול להיות מקרה שעוברת שנה מאז יציקת הגג עד כניסתו של הדייר הראשון לבניין, וביתניים כבר הפך המגרש לבניין לצורך המס. כיום בונים בניינים גבוהים, ולעתים על מגרשים קטנים. בהתאם לשיטה של שלטונות מס רכוש וקרן פיצויים, מיד אחרי יציקת הגג עולה המס פי כמה מזה שהוטל על הקרקע.

אלו רק אחדות מהבעיות שניתקל בהן כאשר נבוא לבצע חוק זה של איחוד שני המסים.

אינני מסכים לדעתו של חבר-הכנסת קרגמן, שהחיי-שוב אינו לוקח בחשבון את כל ערך הדירה. העיריות מעריכות את הבניין לפי שכר הדירה הצפוי. באותו זמן יש לממשלה חישוב של שכר דירה לתקופה של עשרים וחמש שנים. אם מישוה לוקח דירה של שלושה חדרים, דירה תפוסה, לא דירה שאפשר להשכיר בשכר חודשי, דירה המוגנת לפי חוק הגנת הדייר, שאפשר לקבל בעד 100 לירות לחודש, יוצא שהדירה הזאת תעמוד בהערכה של 22.5 אלף לירות. אפשר להשיג היום בהרבה מקומות דירות בסכום זה. בראשון-לציון אשיג לכם דירות בנות שלושה חדרים בסכום של 22.5 אלף לירות. יוצא שבעד דירה כזאת תצטרך לשלם 450 לירות מס לשנה, לפי שיעור של 2%.

אני תומך בחוק שהוגש. אך אין כל ספק שהוא יצטרך לעבור בדיקה מחודשת בוועדת הכספים.

רצוני לומר עוד כמה מלים לגבי מס על מלאי. אני שמח מאד שמתחשבים דרכים לעזור לתעשייה להוריד את המס מ-1.2% ל-0.8%. אבל נדמה לי שזה יותר מדי מסורבל; זה מסורבל לא המיסוי. יכול להיות מקרה שהדבר לא יהיה לטובת התעשייה. בחודש האחרון לפני היום הקובע, לפני ה-1 באפריל, יהיו הרבה אנשים שלא יהיו מוכנים למלא את המלאי, והמלאי יישאר בתעשייה. המלאי יהיה אצלם דווקא בתקופה הקשה ביותר לתעשייה, גם, בזמן שהם גומרים את המאגרים. גם זה צריך להיבדק. אם כבר מדובר בהקלות, נעשה זאת בצורה מקובלת, שתחול על הכל ולא רק על התעשייה. לא הייתי רוצה שתקבלו את דברי כאילו אני מוכן לוותר על ההנחה הניתנת לתעשייה, אם היא לא יכולה להינתן לכל.

בזה אני מסיים ואני שמח שניתנה לנו הזדמנות להתקדם במשהו בשטח זה.

ה"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בהיר, ואחריו לחבר-הכנסת מיקוניס.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. ככל אלה שקדמו לי, גם אני רואה התקדמות בחוק זה ואומר שיש לברך עליו. אך הייתי רוצה להציע למשרד האוצר לבדוק תיקון נוסף. עם איחוד המסים הממשלתיים והעירוניים ועם השינוי האדמיניסטרטיבי, ימשיכו להתקיים במשרד האוצר שתי מחלקות: אחת תטפל במס רכוש על מקרקעין, ומחלקה שניה תטפל במסים המוטלים על ציוד ומלאי, שהועברו למס הכנסה. כאשר ניסינו לברר מדוע נחוצות

חיובי זה ואגב הצורך להקל בהרבה על בעלי דירות קטנות ובעלי הכנסות נמוכות, מוצעות בחוק הקלות במס לבעלי תעשייה ולבעלי קרקעות, שאין להן מקום בצורה המוצעת.

ראוי להזכיר בהדמנות זו, כי דנים אנו במס אשר במידה שהוא נוגע לבעלי מגרשים בלבד, החייבים בו לא שילמו אותו לממשלה ולעיריות בסך של חצי-מיליארד לירות. כזהו החוב שלהם. (ראה, "הארץ", טור הכלכלה מ-12 בדצמבר 1967). ובעלי מגרשים אלה תובעים, לא פחות ולא יותר, "לגנות את השולחן" של החוב הזה באמצעות מה שמכונה "קונסולידציה של החוב".

בחוק הנדון מוצע להוריד את המס על מלאי בתעשייה ולקבוע שיעור מס נמוך מן המוטל על מלאי רגיל — כלומר: 0.8% במקום 1.2%. גישה כזאת, בדרך כלל, מוצדקת מבחינת צורכי הממשק. אך קיים מלאי בתעשייה הגדולה, בתעשייה חזקת, בתעשייה הבינונית, בתעשייה רווחית יותר ובתעשייה רווחית פחות. מה טעם בשוויון ההון מדוע אין הצעה של דירוג המס עם תקרית-מקסימום ועם תחתית-מינימום? אין פה התחשבות בחלש לעומת החזק. חסר יסוד הצדק בהצעה זו.

לגבי קרקעות יהיה סכום המס לפי השיעורים החדשים נמוך במידה ניכרת לעומת הסך הכולל של שני ההיטלים יחד בעבר. כמה נתונים סטטיסטיים שאביא לעניין זה יוכיחו, שאין מקום להקלה ניכרת לכולם, גם לבעלי מגרש אחד וגם ללווייתני המגרשים.

בחוק הקיים נקבע שהמס על מקרקעין לכל שנת המס ישולם תוך 30 יום מתחילת שנת המס. כעת מציעים שורה של הקלות לטובת בעלי המקרקעין: (א) תשלום המס בשלושה תשלומים שווים; (ב) הנחה בשיעור של 5% למי שמשלם את המס תוך שלושה חודשים; (ג) הנחה של 3% למי שמשלם את המס בתשעה שיעורים שווים.

לדעתי אין מקום להטבות אלו הניתנות בגדיבות לבעלי מקרקעין. אין הם עושים כל טובה למדינה על-ידי תשלום המס בעתו. אין נוהג כזה, למשל, לגבי מסים המוטלים על שכירים או על בעלי הכנסות קטנות אחרים.

התיקון הבא להקל על בעלי ציוד ומלאי, או על מקרקעין שעוויים אינו עולה על 3,000 לירות, הוא תיקון חיובי. יש מקום אף להעלות מעל ל-3,000 לירות את אלה הפטורים מחובת תשלום המס. אם יש מקום להקלות, הרי צריך לעשות זאת בעיקר לגבי בעלי ההכנסה הנמוכה, בעלי מלאכה קטנים, בעלי מגרשים שערכם קטן, ולא ללכת בדרך שהחוק מציע: הקלות דווקא לבעלי היכולת.

סעיף 17 המוצע מסמך את שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לגבי בעלי נכסים מסויימים שהיו פטורים מארנונת רכוש, אולם לא היו פטורים ממס לפי החוק הקיים, לנביהם שר האוצר מוסמך לפטור אותם מתשלום המס כולו. אין הצדקה שאגב מיווג הנביה ימצאו עצמם בעלי הנכסים פטורים מהחובו לשלם כבעבר את מס הרכוש. כמו-כן אין לפטור ממס, כפי שמוצע כעת, את הציוד המשמש להפקת נפט. מצב חברות הנפט אינו מצדיק זאת.

אולם, החסרון העיקרי שבחוק המוצע הוא אי-דירוג מס הרכוש באופן פרופורציונלי לגודל הרכוש.

ולבסוף, לבעלי הקינות על "שד העשירים" (פה בכו רבים מנציגי הבורגנות על כך ששחדיים את בעלי הר"כוש) — אני רוצה לציין כמה עובדות מאירות-עניינים,

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לא. בציוד זה קיים כבר מזמן.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

אבל אני טוען שמה שקיים מזמן, צריך לתקן.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אתה מציע איפוא הצעת חוק פרטית. כי פה מדובר רק על מלאי.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

איני מציע הצעת חוק פרטית, אלא מבקש שמשדר האוצר יבדוק את העניין מחדש ויביא תיקון לחוק, לאחר שתבדק טענתי.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

ההקלה לגבי ציוד הונהגה כבר לפני מספר שנים.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

בכל אופן, לגבי בנייני תעשייה שלא שילמו מס עירוני — ויש לא מעט כאלה שלא שילמו מס עירוני — החוק הזה מעלה את שיעור המס מ-1.2% ל-2%.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

תהיה סמכות לשר האוצר לפטור.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

אני רוצה שהנקודה הזאת תהיה לא בסמכות שר האוצר, אלא בחוק.

ועוד דבר אחד. אני מבקש שאותם הישובים הנחשבים כישוים חקלאיים, ובעיקר נקודות ההתיישבות, לא יוכל שר האוצר לחלקם לצורך המס הזה לישוים שחלקם ישובים חקלאיים וחלקם ישובים עירוניים. והדברים אמורים לגבי משקים חקלאיים שבהם קיימים מפעלי תעשייה, הבראה, קיט וכדומה.

ועתה — לעניין המלאי. ביחס למלאי אומרים שבמ-1.2% נשלם 0.8%. אבל השאירו בחוק את עניין העיר-כת המלאי ב-1 באפריל, בעוד שבועדת הכספים הובטח לנו שאפשר יהיה להעריך את המלאי לפי הערך הממוצע השנתי, בהתאם למלאי החודשי. עניין זה נוגע לדוב המפ-עלים התעשייתיים הגדולים. אני מקווה שבועדת הכספים נוכל לתקן את החוק הזה בנקודה זו.

לאחר שהחוק הזה, שאני תומך בהעברתו לוועדת הכספים, יעבור בוועדה את הבדיקה של כל פרטיו, נוכל לראות בו משום התקדמות. ואני מבקש שוב ממשרד האוצר לפשט את העניינים האדמיניסטרטיביים.

היו"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר הכנסת שם-טוב.

שמואל מיקוניס (מקי):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. הכנסת עדה בחדש שים האחרונים להצעות חוק המכוונות להקל על בעלי הון ועל בעלי הכנסות גבוהות בעיקר. האינטרסים של העמלים ושל בעלי ההכנסות הנמוכות נדחקים יותר ויותר לקרן-פינה. מגמה זו שלטת בעיקרה גם בהצעת חוק זו. עצם המגמה לאחד את ההטלה והנביה של ארנונת הר"כוש של הרשויות המקומיות עם מס הרכוש על-פי חוק מס רכוש וקרן פיצויים — היא חיובית. ברם, אגב תיקון

— חוק מס רכוש וקדן פיצויים (תיקון מס' 4) (מיקונים, סרדינס, שם-טוב, דינשטיין) —

המשתתפים בדיונים ומביאים נתונים ורוצים לשמוע דב-
רי הסבר, מן הראוי שימתינו הם עצמם לתשובות. או
שהכוונה היא לדבר לפירוט, או שהכוונה היא לה-
עביר את הביטויים לוועדת הכספים. ואם זו הכוונה, הרי
מוטב שגם הם ישאירו את הערותיהם לוועדת הכספים.
אני רוצה לומר לחברי הכנסת, כי ההנהגה מתחילה מבי-
ת, וכפי שהם טוענים כלפי שרים וסגני שרים, הרי הם
חייבים לקיים מצווה בעצמם.

ואמנם לא אתייחס להרבה מן הדברים שהושמעו
ואשאירם לדיון יותר מפורט, שיתקיים בוועדת הכספים.
ולכן אפסה על מספר תשובות, שחשבתי לאמרו, הנוג-
עות לעניינים הטכניים והמשפטיים של החוק שהועלו פה,
ושמעתי אותם, ואתייחס כאן רק לכמה נקודות עקרוניות.

רבותי חברי הכנסת, בדרך כלל כדאי מאוד מאוד
להישמר ולהזהר מהבאת דוגמאות מארצות שונות. כמ-
עט בכל נושא אפשר למצוא, כי נושא מסוים זוכה לטי-
פול כזה או אחר בארץ זו או אחרת. בוודאי, אם נדבר
על מס ההכנסה, הרי יביאו לנו דוגמאות של מס ההכנסה
מארצות שונות; ואם נדבר על מס רכוש, הרי יביאו דוג-
מאות מארצות אחרות, שם מס הרכוש זוכה שם לטיפול
אחר.

יש לראות את מערכת המסים כמיקשה אחת, ואי-
אפשר בתמונה הכוללת לייחד דברים על פינות שונות.

חבר-הכנסת צימרמן, אתה מביא לנו סטטיסטיקה.
לדאבוני הגדול, אין לסטטיסטיקה הזאת אחיזה לגבי הנו-
שא שבו אנו דנים. הבאת דוגמאות לא ממס הכנסה ולא
ממס רכוש, אלא ממה שעדיין לא קיים אצלנו. כנציג
האוצר יכול אני רק להודות לך על הרעיונות שהעלית
מאותן הארצות שבהן הוטל מס הון. וזכור ודאי לכולנו,
מה היה בארץ כאשר הועלה העניין הזה למישור של
ויכוח ציבורי. הדוגמאות שהבאת אינן ממש רכוש, אלא
ממס הון. באוסטרדיה זכר בארצות סקנדינביה מעריכים
ושוקלים את רכושו של הנישום, בכלל זה התמונות ה-
ליות, הרהיט העתיק והחדש, נכסי דינדי ונכסי דלא
ניידי, ואילו אנו מדברים רק על נכסי דלא ניידי.

על כל פנים, באשר לדוגמאות כדאי מאוד להזהר,
או — להביא דוגמאות עם המקורות, כך שאפשר להיכנס
לכל פרט ופרט. כי באופן כללי הרי גם אנו מצויים
בנתונים ובעובדות.

חלק מההערות שהושמעו כאן היו על כך שזה מעט
מאוד. בוודאי, רבותי, נעים בכלל להפחית מסים, אך דומ-
ני, וכבר ציין זאת חבר-הכנסת אבנרי, שאי-אפשר לרצות
הכל בעת ובעונה אחת. כאשר מדובר בשירותים, הרי
מדברים בפחות רב על ההכרח ועל העול המוטל על
המדינה להעניק שירותים. כאשר המדובר בענייני בטחון
— שאני, והוא הדין בכל דבר ודבר, רבותי, לכל דבר
שרוצים — שירות, או בטחון, או תמלוגים, או פיצויים —
לכל דבר יש שובר בצדו. הדבר אינו נעשה מאליו. צריך
לקבל את הכסף. יש גבול. אני אומר בפירוש: אינני עומד
כאן בדחילו ורחימו ובוש על כך שאנו רוצים לגבות מסים.
חובת האוצר לגבות מסים כדי להעניק שירותים, ובגאווה
רבה. איננו צריכים להתנצל על מסים שגובים. הבית הזה
מתלתי עליהם. אין גובים מאומה מבלי שהכנסת דנה על
כך ומחליטה. אם רוצים להפחית מסים, בבקשה — אותו
חבר-הכנסת המציע להקטין, יציע גם איך לאן עם סעיף
ההוצאה.

בגליון הראשון של הרבעון לענייני מסים, בהוצאת
מינהל הכנסות המדינה, התפרסמו נתונים על ערך הרכוש
העירוני בקרקע, בניינים וציוד, ועל חלוקתו של רכוש
זה לפי שווי. אם כי אין הנתונים חדשים, הרי יש עניין
רע לעמוד על אופן חלוקת הרכוש בארצנו. נתונים אלה
מזימים את הטענות הנשמעות, שאין בארץ בעלי רכוש
גדול או הכנסה גבוהה.

נתונים על קרקעות ומטעים באזורים העירוניים
מראים, כי ל-4955 בעלי נכסים יש רכוש של 100 אלף
דונם קרקע עירוני, ששווי בשנת המס 1965/66 הסתכם
ב-1.8 מיליארד לירות ויותר. המדובר ב-5% מבעלי הנכ-
סים, שברשותם 56.6% מערך הקרקע העירוני. כל חלקה
מתוך חמשת אלפים הנכסים האלה ערכה מעל ל-100 אלף
לירות.

נתונים על ציוד ומלאי מראים, כי ערך הציוד והמלאי
של 657 מפעלים, שערך הציוד והמלאי שברשותם בשנת
1963/64 עלה על 500 אלף ל"י, הסתכם ב-2.2 מיליארד
לירות.

אותם נתונים מלמדים אותנו גם כי 1.3% מכלל בעלי
נכסים אלה, ברשותם 71% מכלל המלאי והציוד שהיה
במשק בשנת 1963/64.

אשר לבניינים ודירות באזורים העירוניים מסתבר,
כי ערך 2845 בניינים, שערכם בשנת 1962/63 עלה על
50 אלף ל"י, הסתכם ב-370 מיליון ל"י בקירוב. 0.7%
מהבניינים שווים הגיע ל-18.5% מכלל ערך הבניינים
והדירות באזורים העירוניים. יש מקום איפוא לדבר על
בעלי רכוש גדול. הם מעטים במספר, אך שולטים על רוב
הרכוש בארץ.

נתונים אלה מצדיקים את דרישתנו האלמנטרית לדי-
רוג פרוגרסיבי וקפדני של מס הרכוש ואף לגבייתו הלכה
למעשה מאת בעלי הרכוש הגדול, ושימת קץ למדיניות
השוויון הרגרסיבי, הפוגע בחלשים ומחזק את החזקים
ברכוש ובממון.

הי"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שם-טוב.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, היות ואפילו הנאום הריטורי
המצויין ביותר לא יוכל לשכנע את הרוב הגדול של
הכנסת, אותר על רשות הדיבור.

הי"ר מ. סרדינס:

הפתעת אותנו.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ. הוא איננו.

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מצוין בסיפוק,
שכל הדוברים, חברי הכנסת הנכבדים שהשתתפו בוויכוח,
קיבלו את הצעת החוק בברכה. אם כי כל אחד מהם מצא
„אבליים“ רבים ושונים לצרף לדברי הערותיו לגבי החוק
המוצע בזה.

אני מצטער מאוד, שמספר חברי כנסת, שהביאו עוב-
דות ונתונים, מאותם חברי הכנסת שהשתתפו בדיון זה,
נעלמו ואינם. בהזדמנות זו רוצה אני לומר, כי כשם שחבר-
י הכנסת באים בטענות לשרי המדינה ולסגני השרים,
על שאינם משתתפים בדיונים, כך חושבני שחברי כנסת

רמת המלאי לביקוש; אין לו מלאי שהוא נשאר תקוע בו, כי הוא מתאים עצמו לתנודות.

(קריאה: או לצורך ספקולציה.)

במקרה זה ודאי שאיננו צריכים לבוא לעזרתו. אין הדבר דומה לגבי התעשיין החייב להפעיל את מפעלו בקצב מסוים, אפילו בעתות שפל. על התעשיין, בניגוד לסוחר, מוטל גם מס רכוש על צידו, ולפיכך חושבים אנו כי מוצדקת האפליה. אין גם חשש לסרבול מבחינה זו, כי קל מאד לגבות זאת, לפי שיטות שהצבעתי בדברי הפתיחה לחוק.

חבר-הכנסת בהיר הציע לקבוע ממוצע של מלאי. היינו מוכנים לקבל דרצפט איך אפשר לעשות דבר כזה מבלי שההוצאות תעלימה על ההכנסות. זה מסובך ומורכב ביותר. אנו קובעים זאת לפי מצב המלאי ב-1 לאפריל. יש מפעלים הטוענים כי קביעת המלאי ב-1 לאפריל מקשה עליהם באופן מיוחד, נניח במפעל כמו "עסיס", הק"ש בועות פרי-ההדר, שאצלו מגיע המלאי לשיאו ב-1 באפריל. לגבי מפעלים כאלה אנו מוכנים לקבוע תאריך אחר, נניח תחילת שנת המאזן. מפעלים אשר כתוצאה מאופיים ועיסוקם יש להם מלאי גבוה במיוחד ב-1 באפריל, אנו מוכנים להגיע אתם להסכם על תאריך אחר. בדרך כלל, התאריך מתאים פחות או יותר. אפשר להגיד שזה יכול להיות הממוצע.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

אנשי האוצר הסיכמו להצעה זו בוועדת הכספים.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אני מסופק אם אפשר למצוא דרכים אחרות. נחפש דרכים. אינני חושב שאפשר למצוא דרך אחרת מאשר קביעת תאריך אחד, להוציא יוצאים-מן-הכלל, שעליהם מקשה הדבר באופן מיוחד.

אחת הטענות שהושמעו כאן נוגעת לדיבית, לקנס. לא מדובר על לקיחת ריבית עם הגביה, אלא מדובר על לקיחת ריבית ממי שאיננו מלא את חובתו או ממי שמשלם רק מחצית הסכום ועל המחצית השניה מערער, ולאחר-מכן מתברר שהיה חייב. האם אין לקחת ריבית על אותו סכום? איננו רוצים לתת תמריצים לפיגור בתשלום. ישנה ועדה ציבורית, ישנם בתי-משפט; לא הכל תלוי בשרירות-לבו של פקיד השומה. אם לאחר כל ההליכים האלה מתברר שהיה חייב לשלם, האם לא צריך לקחת את זה, כדי לא לתת תמריץ לדחיית התשלום?

רבותי, לגבי מרבית ההערות יקויים דיון מפורט יותר בוועדת הכספים. אני מקבל את הרמו של חבר-הכנסת שם-טוב, לפי הדוגמה שהפגין כאן, ואני מסכים שמרבית ההערות האחרות תידונה בוועדת הכספים.

כולם הסיכמו שההצעה היא אתחלתא בביון הנכון. בוועדת הכספים נבדד את הטעון תיקון. אני משוכנע שדבר זה יביא לייעול, וחבר-הכנסת אבנרי — גם לחסכון במנגנון.

הי"ר מ. סרדינס:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4), תשכ"ח—1968, לוועדת הכספים נתקבלה.

לגבי הערכות — אינני יודע מניין למספר חברי כנסת הידיעות הבדוקות שהמדינה גובה לפי שווי גבוה יותר ואילו הרשויות המקומיות גובות לפי שווי נכסים נמוך יותר. אני משוכנע שאם נחליט כי השומה והגביה תיעשה-נה על-ידי הרשויות המקומיות, יהיו כאלה שיטענו ההיפך, כי השווי הנקבע על-ידי הרשויות המקומיות הוא גבוה יותר מזה הנקבע על-ידי הממשלה.

כיום גובים מס רכוש ממשלתי ממבנים בשיעור 1.2%, ואילו הרשויות המקומיות גובות בין 1.2% ל-1.5%. וכעת מוצע מס אחד בשיעור 2%. לגבי מגרשים היה המס הממשלתי 1.5%, הרשויות המקומיות גבו 3%—6%, וכעת מוצע מס אחד בשיעור של 2.5%. ריבוננו-של-עולם, לפי איזה חשבון אריתמטי יוצא כי מוצע עכשיו לגבות יותר? הקריטריונים לקביעת שווי הנכסים זהים בממשלה וב-רשויות המקומיות. אין קובעים את שווי הנכסים באופן שרירותי. קיימות שלוש אינסטנציות. אפשר גם לערער. יש גם אפשרות לפנות לבית-משפט.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

בעיריות השווי נמוך יותר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לא תמיד. אני חולק על כך. אני יכול להצביע על מקרים הפוכים.

יש כאלה שמצאו פסול בהצעת החוק בגלל זה שאיננה מרחיקה לכת דיה, — שאנו מאחדים רק את מס הרכוש הממשלתי והעירוני ומשאירים את הארנונה הכללית. בדרך כלל, היותר טוב הוא האויב הגדול ביותר של הטוב. נבצע את השלב הזה, נבחן, נבדוק, ונראה באיזו מידה ניתן להגיע למיוזג רחב יותר. נתחיל במשהו.

לא הבינותי את הערתו של חבר-הכנסת בהיר לגבי גביית המס על-ידי משרד האוצר. אולי תשחרר אותי ממתן הסבר כאן; הסבר מפורט יותר יימסר בוועדת הכספים. אני חושב כי מפישוט מוגזם מגיעים לתוצאות הפוכות.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

יש גם היום שתי רשויות.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

יש שני מדורים במשרד האוצר.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

שני אנשים מטפלים בזה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

יש להבחין בין מס על הכנסה ובין מס על רכוש. הערכת שווי הרכוש, משלוח ההודעות — כל זה נעשה על-ידי מחשב אחד. מאחר שמדובר על אותו גישוש — יש זיקה בין ההכנסה למס. לגבי רכוש אין זיקה כזאת. אני מסכים בהחלט להצעה שהדבר ייבדק.

הנושא שכמעט רוב חברי הכנסת ייחדו עליו את הדיבור הוא נושא המלאי. היתה איוו טעות: בחוק המונח לפינוי מוצע להקטין את מס הרכוש על מלאי בלבד. לגבי מלאי תעשייתי — מ' 1.2% ל-0.8%. לגבי הציוד הדבר כבר נעשה בחוק קודם, אשר כבר נכנס לתוקף.

אשר לשאלה על אפליה, כביכול, — נתנו עידוד מסוים יים לתעשייה. אני אומר זאת בגלוי, ואני מוכן גם להסביר זאת. אנב, יש מלאי תקלאי, יש מלאי מסחרי, ואנו נתנו עידוד למלאי תעשייתי. בדרך כלל, הסוחר מתאים את

ו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 8), תשכ"ח — 1968 (* (קריאה ראשונה)

עצם הפיגור נועד לאפשר הן לממשלה והן לרשויות המקומיות לדעת את הסכום המדויק שיוכנס לתקציבה, כאשר יחושב לפי תקבולי המדינה בשנה אשר ממנה יש דו"ח כספי בעת הכנת התקציב לשנה שבה יחולק הסכום".

באם רשות מקומית מקבלת לפי החישוב בסעיף ב' לשנת 1968/69 סכום הקטן מתקבוליה מארונות רכוש בשנת 1966/67, יושלם הסכום החסר עד לסך התקבולים מארונות רכוש בשנת 1966/67.

לפי הדו"חות הכספיים הנמצאים אצלנו, הגיע בשנת 1964/65 סך הסכום שנכנס לרשויות המקומיות ממס רכוש ל-89,888 אלף לירות, וזה התחלק כלהלן: לעיריית ירושלים — 79,553 אלף לירות; למועצות מקומיות של יישובי יהודה — 8,146 אלף לירות; למועצות מקומיות של יישובי מיעוטים — 247 אלף לירות, ולמועצות אזוריות — 1,942 אלף לירות. בשנת 1965/66 הגיע סך ההכנסות לרשויות המקומיות ממס רכוש ל-99,587 אלף לירות, ובשנת 1966/67 ל-94,457 אלף לירות.

ב-1965/66 היה ממוצע אחוז הגביה 69.4%, ב-1966/67 ירד ל-65.8%. אם על הממוצע של שלוש שנים אלה נוסף עוד 5%, הרי הסכום שהרשויות המקומיות יקבלו השנה מהממשלה יגיע בערך ל-106 מיליון לירות.

לאור ההסכם הנ"ל ולאור הצעת החוק שהובאה לפני הכנסת היום על ידי סגן שר האוצר, אין עוד צורך בהוראות החוק המתייחסות לארונות הרכוש. על כן בא החוק שאני מביא לפניכם ומציע לבטל את כל הוראות פקודת העיריות המתייחסות לארונות הרכוש או גבייתה או לתקן אותן ההוראות הטעונות תיקון או התאמה.

כמובן, אם מבטלים את ארונות הרכוש, מבטלים גם את הפטורים ממנה וסעיף 15 לחוק קובע זאת.

מאחר שמספר חיקוקים, דוגמת חוק הניקוז וההגנה מפני שטפונות, מורים כי תשלום חובה מסויים יש לגבות בדרך שגובים ארונות רכוש, בא החוק המוצע, בסעיף 16, לקבוע כי תשלומי חובה אלה ייגבו בדרך שגובים ארונות כללית.

החוק כולל גם סעיף מעבר, סעיף 17, לגבי עניינים שהם תלויים ועומדים משנים קודמות, ואלה יידונו בהתאם לחוק הקודם ולא לפי ההצעה המתוקנת. אני רוצה לציין כאן, שכל הפיגורים הקיימים אשר הצטברו עד סוף השנה הזאת, נשארים לזכותן של הרשויות המקומיות וגביית הפיגורים האלה תימשך על ידי הרשויות המקומיות. ההכנסה שהן תקבלנה כתוצאה מגביית הפיגורים האלה תהיה הכנסה נוספת לרשויות המקומיות, בנוסף לסכום שהרשויות המקומיות מקבלות כפיצוי על ביטול מס רכוש.

נוסף על כך יש עוד מקרה אחד שהיינו צריכים לטפל בו. בעיריית תל-אביב גבו עד היום ארנונה כללית לפי השווי לצורך ארנונה הנכסים, בהתאם לסעיף 274 (ב) לפקודת העיריות. סעיף זה אמנם בוטל על ידי החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 5), תשכ"ז-1967, ויחד עמו בוטלה האפשרות לגבות ארנונה כללית לפי עקרונות אלה, אבל בחוק שביטל את האפשרות הזאת

היו"ר מ. סרדינס:

אנחנו עוברים לסעיף ד' בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 8), תשכ"ח-1968, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר הפנים.

סגן שר הפנים י.ש. בן-מאיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. לאחר גמר הדיון בקריאה ראשונה בחוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 4), תשכ"ח-1968, אשר עניינו בין היתר הגדלת אחוזי מס הרכוש שישתלם במקום ארונות הרכוש של הרשויות המקומיות, שאנו מציעים לבטלה היום, — הנני מביא לפניכם את הצעת החוק לביטול אותם סעיפים בפקודת העיריות הנותנים את הסמכות להטיל מס רכוש.

כידוע, עוד בשנת 1964 כללה הוועדה לבדיקת שיטת המסים ברשויות המקומיות, בראשות של כבוד השופט ויתקון, בין יתר המלצותיה את איחוד שומתם וגבייתם של ארונות הרכוש ומס הרכוש הממשלתי. המלצה זו היוותה בזמנו חידוש מהפכני בסדרי המיסוי ברשויות המקומיות וקשה היה לצפות שתבוצע בבת אחת.

ניגשנו איפוא לביצוע ההמלצות בהדרגה. לפני שנה הגשנו לכנסת את החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 5) תשכ"ז-1967, שיצר את הכלים לשומות דומות במידה ניכרת לגבי שני המסים ולאפשרות גביית ארונות הרכוש העירונית על ידי מגוון מס הרכוש הממשלתי.

אם כי לפי התיקון לפני שנה הפעלת הגביה המאוחדת נשארה עדיין לברירת הרשויות המקומיות, דהיינו, אם רצו, יכלו לבוא לידי הסדר עם משרד האוצר ולהעביר את גביית הארנונה לידי מגוון מס הרכוש, ואם לא — יכלו לגבות את הארנונה בעצמן, הרי בכל זאת נוצרו דפוסי מחשבה שאיפשרו להגיש היום את הצעת התיקון לביטול גמור של ארונות הרכוש העירוני. הרשויות המקומיות אינן מפסידות בכך. לפי הסכם בין הממשלה לבין הרשויות המקומיות תקבל כל רשות מקומית סכום מסויים, שהוא אקוויבולנטי לסכום שנגבה על ידי הרשויות המקומיות ממס רכוש עירוני בממוצע במשך שלוש השנים הקודמות לשנה זו.

אקרא כאן סעיף של החלטת ועדת השרים בדיון, המהווה את ההסכם בין הרשויות המקומיות לבין הממשלה. הסעיף העיקרי אומר: "כל רשות מקומית תקבל סכום שיהווה המכפלה של אחוז התמורה כנ"ל (אחוז התמורה לארונות הרכוש יהווה היחס שבין גביית ארונות הרכוש בכל רשות מקומית בשנים 1964/65, 1965/66 ו-1966/67 לבין גביית המסים בממשלה באותן השנים) בתוספת 5% ממנו בתקבולי המדינה ממסים בשנת הכסף פים שהסתיימה ב-31 במארס שנה לפני שנת התקציב שבה יחולק הסכום...". אני רוצה להסביר, שכיוון שהגביה בדרך כלל אינה מגיעה לסכום החיובי, ובממוצע לא הגיעה ליותר משישים וכמה אחוזים, הסכימה הממשלה להוסיף את האחוזים הנוספים כפיצוי במקרה שתהיה שנה של גביה טובה יותר. אני ממשיך לקרוא את הסעיף: "....5% שנוכרו ברישה של סעיף זה נועדו לפצות את הרשויות המקומיות על פיגור של שנתיים בחישובים.

(* רשומות (הצעות חוק, חוב' 764).

השיטה, שהיא שיטה מיושנת של מיסוי, שאינה הולמת את תקופתנו.

מכיוון שסגן שר הפנים, או שר הפנים, הצליח, לאחר תקופה ממושכת, להתגבר על חילוקי-הדעות והדעות הקדומות בנושא, ומביא בזה את התיקונים המוצעים, הנני מברך את השר ועוזריו, שהצליחו בהשגת המטרה, אם כי קיים ערפל סביב ביצוע החוק, — ועל כך אעמוד במספר הערות קצרות.

קודם לכל יציין ויודגש, שאיחוד המסים ומסירת גבייתם למנגנון אחד הוא דבר רצוי, בתנאי שצעד זה: (א) יוביל לצמצום מנגנון הגביה. אם אינני טועה ראיתי ניצן מסוים היום, בהודעת סגן ראש עיריית תל-אביב, שכתוצאה מהשינויים אשר יחולו מה-1 באפריל 1968, מנגנון הגביה בעיריית תל-אביב יצטמצם ב-29 עובדים. אם כי לגבי מנגנון עובדי עיריית תל-אביב, ובעיקר הגזברות והגביה, זהו אחוז אפסי, הרי זוהי בכל זאת אתחלתא שיש לברך עליה. אנהנו מקווים שבסופו של דבר יהיה צמצום רחב יותר וכוח-אדם יופנה לשטחים הרבה יותר קונסטרוקטיביים.

(ב) שיהיה חסכון בהוצאות הרשויות המקומיות על פעולות הגביה ככל האפשר ובכל הכרוך בכך. אם אני חוזר פה על דברים, שנאמרו בעת הדיון בהצעת החוק שהביא לפני כן סגן שר האוצר, אני מבקש סליחה, אבל הכוונה היא לריכוזים של ההיטלים ברשויות המקומיות שאינם כלולים בחוק זה, החל במס עסקים וכלה במס שלטים, ועל סוגי מסים אשר מביאים לדי כך שהאזרח נכון ואיננו יכול לעמוד בפני המבחנים המרים של הביורוקרטיה שלנו.

(ג) יש צורך לגרום לכך שהאזרחים יגיעו למגע יעיל ופשוט בטיפול במס זה, בעיקר על-ידי פקדי האוצר.

(ד) זה סעיף חשוב ביותר: באיזו מידה הערכת השווי לצורך המיסוי תהיה תואמת את המציאות כפי שהיא.

כאן אנהנו מגיעים לנקודה רגישה, שלגביה, אדוני סגן שר הפנים — ואני שמח שנמצא כאן גם סגן שר האוצר ד"ר דניאל שטיין — קיים ערפל מסוים. אתה נגעת בנקודה זו, אבל דומה לי שלא שכנעת.

הערפל הכבד ביותר נסוך על מידת הפחתת המסים, שהיו עד כה כבדים מנשוא, הייתי אומר קטלניים. עד כדי כך שהציבור, במידה מסוימת, לא יכול היה לעמוד בג-זירה זו.

חיים לנדאו (גח"ל):

הוא לא שילם.

יוסף תמיר (גח"ל):

נכון, הוא לא שילם. יש לנו ידיעות בדוקות שאנשים החידעו לרשויות המקומיות: קחו לכן את המגרשים שאנחנו בעליהם ותעשו בהם כאוות נפשכם; איננו יכולים לעמוד במבחן המסים הללו. ובאמת, הציבור לא יכול לעמוד בגזירה הכבדה הזאת של המסים.

במה דברים אמורים? הם אמורים בכך ששני המסים הגיעו עד כדי 7.5%.

חיים לנדאו (גח"ל):

6.5%

יוסף תמיר (גח"ל):

6.5% או 6%, פלוס 1.5% או 1.2% של האוצר — יחד 7.5% או 7.2%. זה היה שיעור המסים המשותפים.

הושארה הזכות בידי עיריית תל-אביב להמשיך בנוהל הקודם עד שנת הכספים 1969/70 ועד בכלל. על כן בא סעיף מיוחד בהצעת חוק זו לא לשנות את ההוראות האלה ולהשאיר אותה זכות בידי עיריית תל-אביב.

החוק המוצע הוא תיקון לפקודת העיריות. אם הוא יתקבל, יכניס שר הפנים לצווי המועצות המקומיות את השינויים הדרושים, כדי להחיל אותו הסדר גם על המועצות המקומיות ועל המועצות האזוריות.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, כיוון ששני החוקים קשורים יחד, החוק שהובא קודם והחוק הזה, והם למעשה מאטריה אחת, להעביר גם את החוק הזה לוועדת הכספים.

היו"ר מ. סרדינס:

הדיון יהיה אישי, במסגרת של עשר דקות לנואם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

יוסף תמיר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מופתע לשמוע שסגן שר הפנים מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

סגן שר הפנים י.ש. בן מאיר:
היא קשורה בחוק השני.

יוסף תמיר (גח"ל):

אמנם שני החוקים, שהובאו הערב זה לאחר זה, צמודים למאטריה אחת, אבל עם כל הכבוד לוועדת הכספים, הרי בסמכותה של ועדת הפנים לדון בנושא זה. אני חושב שגם הנתונים וסעיפי החוק, אדוני סגן השר, אינם מתייחסים למיסוי במובן המקובל, אלא להליכים ותיקונים משפטיים, שאינם מפרעים כלל וכלל שהחוק הזה יידון בוועדת הפנים. אני מניח שבסופו של דבר נמצא בעניין זה את הפתרון הרצוי, על כל פנים אין זה עניין לוועדת הכספים.

סבורני שבאווירה השקטה, שבה מנהלת הכנסת את דיוניה הערב בנושא המיסוי, אנהנו עושים אחד השינויים המהפכניים לגבי עבודת הכנסת בתחום החיוני ביותר למשק המדינה, למשק הרשויות המקומיות ולכלל האוכלוסיה. אני למד שהלכטים של משרד הפנים, עד שהגיש את ההצעה שהונחה הערב על שולחן הכנסת, ארכו כעשר שנים. אם אינני טועה הרי מ-1957 נדונה שאלת איחוד המסים בין הממשלה ובין העיריות. היתה ועדה מיוחדת שטיפלה בכך מ-1957. אבל אם הגענו בסופו של דבר לכלל הצעה מסוג זה, הרי הזמן הרב שעסקו בה לא הלך לאיבוד.

משום כך, הננו מחייבים את הצעת החוק לתיוקן פקודת העיריות (מס' 8), המובאת בזה לפני הכנסת. סי-עתי טענה מזמן, זה שנים על שנים, שהמיסוי המוניציפלי והמיסוי הממשלתי הכפול, באותו מישור בערך, הוא מיסוי אכזרי, המחבל במשק המדינה, בפיתוחה, בקידומה בתחום עסקות המקרקעין, הבניה וכו'. אנו טענו נגד הכפילות הזאת, משום שגם ריבוי הרשויות שעסקו בג-ביה ובהטלת מסים לא היה לברכה, לא לרשות המקומית ולא לאוצר המדינה. הדגשנו את האבסורד שבבזבוז כוח-אדם ומרץ המושקעים בגביה הזאת ובהטרדת האזרח להחזיק למנגנון העיריות, למנגנון הרשויות המקומיות השונות ולמנגנון האוצר, ובעיקר התרענו לא אחת נגד

(חבר-הכנסת י. ספיר קורא קרי-את-ביניים)

מכיוון שלא שר הפנים קובע את מדיניות ישראל, כי אם שר החוץ ושר הבטחון, במסגרת הממשלה—במידה שאפשר לקרוא לגוף הזה "ממשלה" — אני מצטער על העיתוי הזה. אבל זה — רק דרך אגב.

לגופו של דבר אסתפק בדברים קצרים, כי עיקר הדברים נאמרו כבר קודם.

שאלה גדולה היא, באמת, אם בעקבות האיחוד הזה יבוא צמצום מכריע במנגנוני הרשויות המקומיות, שכן חלק מתפקידי הגביה שהיו בידיהם יעבור לממשלה. נכון מה שנאמר בוויכוח הקודם, שתפקידי הממשלה אינם מצטמצמים כאן, כי אם להיפך. אבל תפקידי הרשויות המקומיות בוודאי מצטמצמים. הייתי רוצה לשמוע מכבוד סגן השר, בדברי התשובה שלו, את אשר לא שמעתי בדברי הפתיחה — מה יקרה למנגנון הזה? האם כבוד סגן השר יכול להבטיח לנו שבאמת יחול צמצום מכריע בפ-קידות העירוניות, בעקבות הצמצום הזה?

אגיד עוד דבר אחד, שכבר אמרתי קודם. אני סבור שאת הארגונים הכוללים העירוניים יש לאחד עם הגביה הממשלתית. מדברי סגן שר האוצר אני למד, שהוא איננו מתנגד לרעיון זה, אלא אומר שההצעה שלפנינו היא צעד לקראת זה. אם כך, אשמח אם סגן שר הפנים יצטרף לדעה הזאת.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
יש תיאום.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
בעניין זה — הלוואי.

דבר אחד משונה יש בחוק הזה, כך אומר לי היועץ המשפטי שלי, ואולי יכול סגן השר להבהיר לנו בדברי תשובתו מה העניין הזה. מציעים פה לבטל, בפקודת העיריות, אותם סעיפים העוסקים בהשגה, ערר וערעור. אך למרות הביטול מציעים להשאיר סעיפים אלה לסוג מסויים של עיריות. כלומר, מצד אחד מחיקת ההוראות בספר החוקים, ואילו מצד שני חוזרים ומסתמכים על ההוראות המבטלות. זה נראה לי קצת משונה. זו דרך משונה ביותר של חקיקה. לדעתנו צריך היה ללכת בדרך הפוכה: להשאיר את תוקפן של ההוראות, ולקבוע כי לא יחולו על אותן עיריות שבהן מוטלת הארגונה שלא לפי אחוז מסויים מהשווי לצורך הארגונה.

בגלל השעה המאוחרת אינני רוצה לדבר על עניין שבעצם היה צריך להיות העיקר בדיון זה, אילו היה נערך בשעה סבירה יותר. כי פה ההזדמנות לדבר על כל המשק העירוני בכללו, על השחיתות ברשויות המקומיות, על הגרעונות המתמידים בהן, על המנגנונים המנופחים, על חוסר כל הגיון בשיטה המוניציפלית השוררת אצלנו, חוסר כל הגיון בפיצול הרשויות וכל שאר הדברים הנוגי-עים למבנה הרשויות המקומיות. אבל אני קצת מרחם על הכנסת בשעה מאוחרת זו, ואדבר על כך בהזדמנות אחרת. אצביע בעד החוק.

הי"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לוי, ואחריו — לחבר-הכנסת לנדאו.

דינאל לוי (ממד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק לתיקון

בחופה הוא עבר את ה-6.5%. עכשיו מוצע שהאחוז יהיה 2.5% על מגרשים. הדבר הביא לידי כך שכל משק נכסי דלא ניידי, עסקות והשקעות מחוץ-לארץ ופיתוח השטחים, כל זה הוקפא והביא את ענף הבניה לידי משבר. השאלה עכשיו היא אם 2.5% החדשים, כלומר 1.2% שהיו קיימים קודם או 1.5% שהיו קיימים קודם פלוס האחוז הנוסף שנתווסף עכשיו למס המאוחד, לא יהיו שווים משקל לסכום הביטול של מסי הארגונה של העיר-ריות.

תשאל: כיצד זה יכול להיות? אסביר לך. מנגנוני ההערכה, גישתם לגבי הנכסים, וכן שיטות ההערכה של משרד האוצר הם שונים בתכלית מאלו של הרשויות המקומיות, ובעיקר משום שהרשויות המקומיות היו ל-י-בדליות בגישתן. המסים שלהם, של שלטונות משרד האוצר, היו גבוהים יותר, אחוז הגביה היה גבוה יותר. הם "שיחקו" באחוז הזה בצורה כזאת שאני חושש מאד — הלוואי ואתכדה — שאחוד התוספת שלכם ישווה ל-5% של העיריה שבטולו.

יוצא מכאן שבעלי המגרשים, משק המדינה והאוצר צפויים למצב של קפאון כפי שהיה בעבר, אלא אם כן תתנו אתם, האחראים לביצוע חוק זה, את דעתכם שדבר כזה לא יקרה, כי זה נוגד את האינטרס הלאומי.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

יש עשרות פניות לאוצר לקבל את ההערכה של נכסים כפי שנקבעה על-ידי הממשלה. כלומר ההערכה על-ידי הממשלה היתה נמוכה יותר.

יוסף תמיר (גח"ל):

אני מופתע מכך, אבל אם אתה אומר זאת, אתה ודאי מוסמך ויודע. אם כך, ודאי שאין בינינו חילוקי-דעות.

דבר אחד חשוב הוא. שהמצב, שהיה קיים לאחריה, לא ישוב. אנחנו מתריעים חוזר והתירע על השיתוק שפקד ענף חשוב במשק המדינה, בכלכלת המדינה, ואנחנו רוצים להכניס את התיקון בהזדמנות זו שהחוק הזה מובא לפנינו והערות אלו מובאות כדי לשרת מטרה זו.

כפי שאמרתי, לולא הספק הזה, יש לבקר על התחיקה החדשה, שאנחנו מקווים שתהיה נקודת מפנה חיובית, אשר תכניס לאפיק נכון את המיסוי המסורבל, הייתי אומר אפילו: המובלבל, שהיה קיים עד היום, ועל כך יבואו המחוקקים על הברכה.

הי"ר מ. סרדינס:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת לוי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. קודם כל רוצה אני לבקר את סגן שר הפנים, שבעניין זה דווקא הצליח לתי-אם את צעדיו עם רשויות ממשלתיות אחרות. יש תיאום בין הצעות החוק שהובאו היום, שלא בדומה למעשים אחרים של שר הפנים ואולי של סגן שר הפנים, שלגביהם התיאום הזה, כפי שראינו קודם, היה חסר בצורה מצערת, עד כדי כך שהשר, או סגן השר, הצליח לטרפד בצורה מוצלחת את מאמציו של שר החוץ השבוע ואת האווירה החיובית שהשתררה במרחב, על-ידי פרסום צו שחוקיותו מוטלת בספק, ושעיתויו גובל בשערוריה. קראנו בעתונים את התגובות של משרד החוץ ומשרד הבטחון על מעשה זה.

הפנים היא שאישרה את התיקונים הקודמים בחוק זה, גם בעניין המסים. ומן הדין שגם הצעת חוק זו תועבר איופא לוועדת הפנים.

הי"ר מ. סרדינס :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לנדאו, ואחריו — לחבר-הכנסת מיקוניס.

חיים לנדאו (גח"ל) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אנחנו נצביע בעד העברת החוק הזה לוועדה. טוב הדבר שמאחדים את הגביה של מס הרכוש: מס הרכוש הממשלתי ומס הרכוש העירוני.

ארשה לעצמי לברך בהודמנות זו את סגן השר, לאו דווקא על הצעת החוק שהביא לפנינו, אלא על הצו שפורסם לפני שבוע. אני סבור שהצו, שהוא ביסודו מין הלי, מעיד על מינהל טוב בישראל. והמינהל הטוב הוא פשוט מאוד: הוא קבע כי אין גבול בארץ-ישראל המעי-רבית, בין יהודה ושומרון לבין אפרים, לבין תל-אביב, לבין נתניה וחדרה. אין גבול. יחידה אחת היא, וארץ-ישראל המערבית שמה, ויש לה חקלים ותבלים: יהודה ושומרון, ורמת הגולן, ומרחבי סיני ועזה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :

כל זה ארץ-ישראל? גם סיני?

חיים לנדאו (גח"ל) :

אני מדבר ברגע זה על ארץ-ישראל המערבית.

וטוב עשה סגן השר. אני מציע לו שלא יתרגש מן הרעש שקם בחוק, ובל יתרגש מן ההתרגשות שקמה בין קומץ יהודים בפנים, נוכח הרעש שקם בחוק; כל יתרגש ממספר יהודים החשים מפעם לפעם בפיץ ברכים, כאשר אויבנו בחוק רועשים. ובל יתרגש מקומץ דפטיסטים, שקרה להם כנראה „אסון“ מאחר שצבאנו ניצח והביס את אויביו. כל יתרגש מאלה הרואים בנאצר עד עצם היום הזה שוחר שלום ורודף שלום. אדוני סגן השר, כל יתרגש מאלה, ולנדאו למינהל טוב ולסדר טוב, ונראה את הארץ כפי שהיא — שלנו היא.

ואוסיף: אין צורך להצטרף יתר על המידה. אני מציע שנחדל מן המנהגים הגלויים — להצטרף בפני כל גוי על מעשינו. יש לראות את טבע הדבר כפי שתודה לאל קם לנו. וטוב הדבר.

ועתה לחוק עצמו. אני שמח שתוקנו בו אבסורדים. במהות ההצעה התקיים בכנסת דיון. בחדש אפריל אשתקד, בו התדענו על שיעורי מס הרכוש שהיו קיימים. התדענו כי במצב שהיה קיים „אכל“ המגרש את בעליו תוך עשר שנים. לפני שנה בדיוק הצעתי אותו שיעור המס, לגבי המגרשים, שהוצע היום: 1.5% מס רכוש ממשלתי, בתוספת 1% מס רכוש עירוני. אם נביא בחשבון את מס הרכוש המקובל בעולם, הרי אף שיעור זה גבוה, גבוה מאוד. אבל אמרתי: המדינה זקוקה לכסף, הרשויות המקומיות זקוקות לכסף. ענו לי על כך מצדדים שונים: לא, לא ייתכן. הוזהרתי אז, שאנו רוכעים שיעור מס שהציבור לא יעמוד בהם. אז גזי-קו שאין הציבור יכול לעמוד בה. ואין זה טוב לחוקק חוקים כאלה. אין זה טוב להפוך את הציבור לעברייני בידעין. אמרו לי: אין דבר, ישלמו. מותר שלא ישלמו. והחוב של מס רכוש, המגיע לעיריות, עולה על מאה מיליון לירות. אני סבור שאם הדבר עומד לכוא על

פקודת העיריות והצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (שכבר עברה בינתיים קריאה ראשונה) המובאות היום לכנסת, יש לברך עליהן בגלל המיזוג המוחלט שבגביית המסים על רכוש: המס הממלכתי שנקרא לפנים „וורק“ והמס המוניציפלי המכונה „ארנונת רכוש“.

מסי הרכוש העיקריים בארץ היו תמיד מס רכוש עירוני ומס רכוש חקלאי. הם הוטלו על בסיס שווים הנקי של הנכסים. לגבי בניינים היה זה בדרך כלל סכום דמי השכירות הצפויים, בניכוי אחוז מסויים בעד פחת ותיקונים; ולגבי קרקע — אחוז מהסכום העשוי להתקבל בעדו ממוכר ברצון לקונה ברצון. הם הועמדו להלכה על-פי יכול הרכוש, ולא על-פי הרכוש עצמו. לשני סוגים אלה נוסף בזמן הקמת המדינה חוק הארנונה לפיצוי נזקי מל-חמה, תשכ"א-1961, שחל גם על מלאי וציוד מכל הסוגים. אך חוק זה הועיד את המס שנגבה על פיו לקרן מיוחדת, שתשמש כיסוי נזקי המלחמה. כיום כלולים שלושת המסים האלה בחוק אחד, הוא חוק מס רכוש וקרן פיצויים.

אולם לא סגי בכך. לפי פקודת העיריות משלם האזרח סכום נוסף כארנונות רכוש הנגבות על-ידי הרשויות המקומיות. לגבי נושא אחד כזה למיסוי מן הדין שהגביה תהיה מרוכזת, וממילא יימנעו פיצול, כפילויות והוצאות נוספות ומיותרות לגביה.

הצעות החוק האלה מקדמות אותנו לקראת פישוט הליכי הגביה, ואין ספק שגם אוצר המדינה, גם הרשויות וגם האזרח ייהנו מכך. אבל יש לבדוק את המרחק הקיים עדיין בין הרצוי לבין המצוי, דווקא בשטח הנוגע לאזרח עצמו. בדברי ההסבר נאמר, כי מס הרכוש יוגדל, ושהמדינה תעניק חלק מזה לרשויות המקומיות. מי יזנו יתקע שהאזרח לא יפסיד מכך, ושהמס החדש לא יעלה בסך הכל על שני המסים הקיימים היום; מדוע לא אמרו זאת בפירוט? ואכן כבר התעוררו ספקות רבים בוועדת הפנים, שעשה שדנה בתיקון מס' 5 לפקודת העיריות, והייתי מציע לכבוד שר הפנים כי בדברי תשובתו יאמר לנו אם נקטו באמצעים המתאימים לסילוק הספקות האלה. אני מתכוון לקביעת סוגי שומה שונים ולקביעת שווי הנכסים.

אמנם ידוע כי על פי תיקון מס' 5 לפקודת העיריות הוקפא באופן אבסולוטי שיעור המס לשנת 1967/68. אבל מה יהיה בעתיד? כיצד תשתקף התמונה במציאות? האם בסופו של דבר צדקו אלה שאמרו כי תיקון זה, והכוונה היא לתיקון פקודת העיריות מס' 5, פירושו שהאזרח ישלם יותר?

ומתיקון — לתיקון: מתיקון מס' 5 לתיקון מספר 8. מה יהיה התוצאה של קבלת תיקון זה? האם בסופו של דבר ישלם האזרח יותר? רבותי חברי הכנסת, אם כוננת החוקים המוצעים (וגם חוק מס רכוש שהתקבל היום בקריאה ראשונה משמעותו זהה למשמעות החוק המעסיק אותנו עתה) היא רק לפשט את ההליכים ולרכז את הגביה, יש לחייב קבלתם, כפי שאמרתי, אבל יש לבדוק היטב אם אין בהם כדי להכביד את נטל המסים הרובץ על האזרח. אני מקווה שגם הממשלה שותפה לדאגה זו.

ובסוף דברי עוד הערה אחת, כדי לחזק את דברי חבר-הכנסת תמיד. גם אני, כמוהו, מציע שהצעת חוק זו תועבר לוועדת הפנים, ולא לוועדת הכספים. ועדת

הוא להביא הכנסה. ואם אין הכנסה והבנין עומד ריק — ואנו עדים לכך שהרבה מושכרים שנבנו עומדים ריק קים — אני סבור שאין לחייב בעל בנין כזה שישא בנטל של המס.

והערה אחרונה — לגבי העברת ההצעה לוועדה. אני סבור שדווקא לאור המאטריה שהעליתי, שיש לה אספקטים עירוניים ולא דווקא פיסקליים, אני סבור שיש להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים.

תורשה לי עוד הערה אחת — לגבי שיעור מס הרכוש המאוחד על בתים שחוק הגנת הדייר חל עליהם. אני חושב שבעיה זו דורשת קונסידרציה מסוימת. עד היום שיעור מס הרכוש הכפול בבתים אלה עולה כדי 30% מההכנסה ברוטו, בעוד שעצם ההכנסה לעומת ערך ההשקעה היא כמעט אפסית. ואין ויכוח על העובדות. ההכנסה היא 2% מערכו של הנכס. אני סבור שנטל המס אינו מוצדק מבחינה אובייקטיבית. ואני מציע התחשבות עניינית לגבי סוג רכוש זה, בל ייהרס לחלוטין. אציע בוועדה — אם הצעת החוק תועבר לוועדת הפנים — שי קול חדש, קריטריון חדש, אשר ישקף את המציאות הקיימת.

היו"ר מ. סרדינס :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו — לחבר-הכנסת לין.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. התיקון המוצע בא לאחד את עניין גביית מס הרכוש, — מס הרכוש בלבד. ברור שתיקון זה, שהוא חיובי כשלעצמו, אינו חופף את הצורך החיוני של שינוי שיטת המסים המוניציפליים. כאן המקום להזכיר, שוועדת ויתקון לבדיקת שיטת המסים ברשויות המקומיות המליצה לאחד את שומתם וגבייתם של ארונות הרכוש, הארנונה הכללית ומס הרכוש הממשלתי, ולרכז פעולות אלו במוסד כלל-ארצי, שבהנהלת הממשלה מן השלטון המקומי והשלטון המרכזי. כן המליצה הוועדה, כי שיעורי הארנונות יישארו בסמכותה של כל רשות מקומית לחוד.

התיקון המוצע לא יענה כמובן את מצבן הקשה של הרשויות המקומיות. לפי חישובי הרשויות המקומיות יגיע הגרעון הצפוי בכולן בשנת התקציב 1968/69 ל-120 מיליון לירות. על חובותיהן של הרשויות המקומיות אין סיכום כולל; על כל פנים — לא בפומבי. אך סימ-פטומי לכך הוא החוב של עיריית תל-אביב בלבד, שהס-תכם השנה ב-200 מיליון לירות לערך וגרעונה המצטבר יגיע השנה ל-25 מיליון לירות. נשאלת השאלה — עד מתי נתעלם הממשלה מן המצב החמור של הרשויות המקומיות עד מתי נתעלמו מתביעתן לבצע רביזיה בשיטת המיסוי? האם לא הגיעה השעה להמיר שיטת המסים הרגסיבית והאנטי-סוציאלית בשיטת מסים פרו-גרסיבית וצודקת יותר — בשיטת המיסוי לפי ההכנסה של התושבים?

הוועדה האחרונה לבדיקת שיטת המסים ברשויות המקומיות — ועדת ויתקון — ביקרה אף היא את שיטת המסים המוניציפליים. כן ציינה הוועדה, כי מקומה של ישראל בין הארצות שבהן יש לשלטון המקומי חלק קטן באופן יחסי בכלל ההוצאות.

זוהי הוכחה נוספת, שמוצדקת בהחלט הדרישה של יציגי השלטון המקומי לאפשר להם, לשם תיקון המצב

תיקונו היום, יש להסיק את המסקנה עד תומה. ואני מציע מורטוריום לגבי החוב שהצטבר בגלל שיעורי המס הבלתי ריאליים. מעניין גם מי חב את החוב הגדול. לא קבלנים. הקבלן נאלץ לשלם את המס, כי בלעדי התשלום אינו יכול לקבל רישיון בניה. אין לו איפוא ברירה והוא משלם. בעלי החוב הם יהודים שעמלו שנים ובחסכוניותם שלהם הצליחו לרכוש מגרש. חסכונם זה נאכל והולך על ידי העיריות בגלל שיעור מס הרכוש. אני סבור שמצב זה תובע פתרון. ואני מציע שהפתרון יהיה מורטוריום.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

תשמע את דברי.

חיים לנדאו (גח"ל) :

אתה מציע מורטוריום? אני מוותר על ה"קופירייט". בבקשה, תעלה ותציע. אני מדבר על המעמד הבינוני, שהוא כל כך יקר לך. אני מציע שתאמץ לך את הדאגה לו.

אני רוצה להציע מספר הצעות הקשורות בהקלות ופטור ממס רכוש על מגרשים. אדוני סגן השר, השאלה היא — מה על מגרש שהבניה עליו הוקפאה על פי החלטת העירייה בעל המגרש אינו יכול לעשות בו דבר, וזלת למכור אותו. אבל הוא אינו רוצה למכור אותו. למה יוכרח לעשות זאת בגלל שיעור המס? אני מציע שלגבי סוג זה של מגרשים, שהבניה עליהם הוקפאה כדין, המס שיוטל עליהם יהיה רבע משיעור המס הקבוע בחוק לגבי מגרשים. מסוג אחר.

ועתה — לבניינים. אנו חייבים להציג את השאלה: האם ההצעה שלפנינו זו שקדמה לה, לגבי השיעורים החדשים של המס, טובה ליהודים אם לא? האם ייהנו מהקלות או שההקלות המוצעות אינן אלא אחיות עניינים? מבחינה אריזמטית פשוטה, השיעור המוצע קטן מהקיים, אך זה כמובן בתנאי שהשומה וההערכה לא ישתנו. איננו יודעים מה יהיה הקריטריון לגבי השר-מה וההערכה של הממשלה. יחד עם זאת רצוני להעיר: יש עיריות — ואני גר בתחום שיפוטה של עיריה כזאת — שלגבי דירות בבתיים משותפים שולחות חשבון לתשלום מסים עירוניים, משאין בו פירוט לסוגי המסים. בעל דירה בבית משותף מקבל חשבון על סכום כולל. עכשיו יצטרך לדרת חלק מסכום זה, כי מס הרכוש העירוני היה כלול בו, ומעתה ייגבה על-ידי הממשלה. אני חושש שבעיריות אלו יוסיפו לקבל בעלי הדירות בבתים משותפים את חשבון מסיהם כמו בעבר, ואילו לגבי מס רכוש יקבלו חשבון נפרד מהממשלה. הייתי רוצה לקבל הבטחה שהרשויות המקומיות יחייבו למדט את סוגי המסים שבהם יחייבו את האזרח, ואז יידע האזרח אם איחד הגביה הוא לטובתו או לאו.

אחזור על שאלה שהוצגה: האם איחוד המסים יביא למעשה גם לצמצום המנגנון? האם ייחנה האזרח מכך?

לגבי מס רכוש על בניינים רוצה אני לחזור על הצעה שהצעתי אשתקד. בנין שנבנה מחדש ולא הושכר והוא עומד ריק — האם חובה על בעליו לשלם מס רכוש? אני סבור שאין לשלם עליו מס רכוש, כי דין בנין מבחינה זו אינו כדין מגרשים. לגבי מגרשים הכלל הוא, שאין המגרש מיועד להכניס הכנסה. ההנחה היא כי מחירו יעלה. אך במקרה של בניין, יעודו של הבניין

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
יותר מאלה שבחרו אותך.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
מי אמר לך זאת?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
אלוהים בחר אותך...

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
נתמודד בבחירות הקרובות.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
מי בחר בך?

היו"ר מ. סרדינס:
זה לא דו-שיח.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
מי נתן לך רשות לגנוף ולקרוא לך שעורדיה?
אני חושב שעשית מעשה שלא ייעשה. אני חושב שזה
חשוב כשלעצמו, ואני אומר לך, אדוני סגן שר הפנים,
שאני חושב ששר הפנים, משרד הפנים ואתה הבאתם
לכנסת לאישור, ולוועדת הפנים, חוק חשוב. עשיתם צעד
במקומו, המסדיר עניין מינהלי לטובת האוכלוסיה החיה
בשלטון מדינת ישראל וכדי למנוע אי-הבנות שהיו גו'-
רמות צרות רבות לאוכלוסיה עצמה ולמדינת ישראל.
תבורכו על המעשה שעשיתם.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
אם אתה משבח אותם...

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
עשיתם מעשה רב, אל תשימו לב לכמה קטני-
אמונה, החוששים פן גרמתם נזק אי-שם. יבוא יום ורבים
וטובים במדינה הזאת יודו לשר הפנים על המעשה
שעשה. ייתכן שהמעשה הזה והצו הזה יתרמו תרומה
רבה לזיורו היענותם של אותם אנשים שאתה, חבר-
הכנסת אבנרי, אולי רוצה לדבר בשמם; אויבי ישראל
ירוצו או יבואו לדון אתנו על הסדרי שלום במזרח-התיכון
לא בגלל החוק, אבל הצו הזה תרם תרומה לא-מעטה
לך, שהם יחשבו שבע פעמים אם הם יכולים להוביל
אותנו על בטנו של שלום אתם, או שהם ילכו לחפש
דרך להסדרי שלום במזרח התיכון.

תבורך, אדוני סגן שר הפנים, על המעשה שעשית.
העם ברובו אתך.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
הברכה שלך מעידה על טיבו של החוק.

היו"ר מ. סרדינס:
רשות הדיבור לסגן שר הפנים.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק לתי-
קון פקודת העיריות חייבת היתה לעבור לוועדת הפנים.
אני רוצה להסביר מדוע הצעתי שהיא תעבור לוועדת הכ-
ספים. עשיתי זאת מאותם הנימוקים שהביא חבר-הכנסת
לנדאו בדיון על החוק לתיקון פקודת העיריות. גם חברי
כנסת אחרים עשו זאת. הם התייחסו להצעה קודמת, אותה
הביא סגן שר האוצר. על כן אני מניח, שבדיון על החוק
ירצו שוב להתייחס לבעיות כלליות של מס רכוש. החוק
הזה מבטל את מס הרכוש בעיריות. כאשר דנים על החוק
הזה, אי-אפשר לדבר על שיעור מס הרכוש, על החקלות
במס הרכוש, על התוצאות של החוק החשוב, כמה זה

הכספי שלהם, להטיל מס מקומי המבוסס על הכנסה.
לא הייתי מציע לרשויות המקומיות להפסיק את תנופת
הפיתוח ולהצטמק, אך המצב מחייב שהממשלה תגיש
להן עזרה גדולה יותר, על ידי שחרורן מחובות שהן
בעלות אופי ממלכתי, כגון החינוך, הסעד ועוד.

יש להביא למצב שבו בעלי ההכנסות הגדולות יתחילו
לשלם מסים עירוניים מתאימים, במקום שירבו בביקורת
על המיסוי הממשלתי והעירוני, בעוד שבעלי ההכנסות
הקטנות נושאים בעולו.

היו"ר מ. סרדינס:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת לין.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לא חשבתי להש-
תתף בדיון על החוק הזה, המוצע על ידי משרד הפנים.
אני חושב שהוא חוק יעיל, חשוב, תורם תרומה חשובה
לציבור בישראל ועשוי להגשים הרבה כמיהות ומשאלות
שהציבור הביע אותן בזמנו. אני חושב שאנחנו עושים
עכשיו מעשה חשוב מאד לציבור. אולם כאשר שמעתי
את דבריו של חבר-הכנסת אבנרי, שניצל מעמד זה,
דיון זה, שהוא דיון חשוב לגופו של עניין, דיון העוסק
בענייני מיסוי של מדינת ישראל כדי להקל על התושבים;
שניצל מעמד זה כדי לגנוף בשר הפנים, ומצד שני להת
לו "מחמאה" על עניין שלא נדון בכלל הערב, ועוד
יותר מזה, לכנות את הצו שהוגש על-ידי שר הפנים
ואושר על-ידי ועדת הפנים ועל-ידי הכנסת ולקרוא לך
"שעורדיה", - על-כך חשבתי להגיב. כאשר יושבים כל
חברי ועדת הפנים של הכנסת, ודנים בנושא זה ומאשרים
את ההצעה, ולאחר מכן הכנסת מאשרת אותה...
(חבר-הכנסת א. אבנרי קורא קרי-
את - ביניים)

ועדת הפנים פועלת בשם הכנסת.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
לא.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
זו הפעם הראשונה שאני שומע שחברי ועדת הפנים
אינם נבחרים מטעם הכנסת להיות בוועדת הפנים. מכל
מקום, כחבר ועדת הפנים אני רוצה לומר לך, חבר-הכנסת
אבנרי, לאחר ששמעתי את ההצעה שהוגשה על-ידי שר
הפנים, דננו בה, שקלנו אותה, אין אנו חושבים שעשינו
מעשה שעורדיה. יותר מזה -

(חבר-הכנסת א. אבנרי קורא קרי-
את - ביניים)

- אני חושב שהכנסת חייבת זה ממכר לחשוב
כיצד ננהל דיון מבוגר, תרבותי, חברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
דוגמה של אדם מבוגר...

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
כאשר דנים כאן בנושא מסויים ואתה מוצא לנכון
לגנוף, קודם-כל - מי שמך?

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
הבוחרים שלי. לא אבא חושי, זה נכון.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
כמה בוחרים?

עולה לאזרח פלוני או אלמוני. החוק הוא חוק יבש והוא מבטל מס רכוש עירוני לגמרי. על כן, אם מישהו רוצה בקשר לחוק זה לערוך השוואה ולראות מה תהיה התוצאה הכללית לאחר שמבטלים את המס, ומצד שני, לאחר שמוֹ-סיפים את החוק השני, אותו הביא סגן שר האוצר —

הדבר צריך להיות גלוי ויחיד.
לא הייתי מתנגד, מבחינת משרד הפנים, שהחוק יידון בוועדת הפנים. אך דומני שתועלת העניין דורשת ששני החוקים יידונו יחד, באשר הם מהווים מאטריה אחת.

על כן לא אתייחס לכל אותן בעיות של החוק השני. על כך יהיה ויכוח בוועדת הכספים. שם, כפי שאמר סגן שר האוצר, יהיה דיון על פרטים ונוכל לברר את הבעיה. גם אני בדעה, שבסופו של דבר יהיה זה לטובת האזרח. צריך לעשות עוד חישובים. לפעמים אני מתפלל על חרי" פותם של יהודים שיכולים להביא מיד כל מיני דוגמאות. עד כמה שעשיתי את החישובים, כל אורח ירוויח בכך, גם הרשויות המקומיות ירוויחו בכך, וכנראה המפסידה היחידה בעניין זה תהיה הממשלה.

אינני חושב שבקשר לחוק זה יש מקום לדון על הבעיה הכללית שהעלה חבר הכנסת מיקוניס, הבעיה של שינוי שיטת המסים של העיריות והפיקחה לשיטת מסים פרוגרסיבית. בקשר למס הכנסה היה דיון וקיים דיון, ואני מניח שבסקירה על משרד הפנים יהיה שוב דיון בנושא זה. אז יהיה פנאי ואפשר יהיה שוב לשוחח על העניין. את עניין תל-אביב הסברתי. העניין שהעלה חבר הכנסת אבנרי הוא פשוט מאוד. ברור שיש דברים תלויים ועומדים: מנהל שומה, ועדת שומה, בית-משפט וכן הלאה. יש עררים שצריך לגמור אותם. על כן משאירים את הסעיפים הנוגעים לעניין.

אין אני מתרגש כלל מהתקפות הבאות אפילו על ידי חבר כנסת שאינו מתמצא בעניין שהוא. מדבר עליו, או אולי רצונו להעיר הערות ולתת ציונים. אני מודה לאלה שרצו לעודד. אבל לא נפלה רוחי. אני מתפלל. אולי אינני צריך להתפלל, כי אין זו הפעם הראשונה שחבר הכנסת אבנרי (שכפי שאני שומע יש לסיעתו מנגנון גדול פי כמה מהסיעה כולה, ויש לו גם יועץ משפטי) עולה על הבמה ומדבר על העניין מבלי שכנראה אף הטריח את עצמו להסתכל באותם הצווים שהוא מדבר עליהם.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

למה אתה חוזר בכל פעם על עצמך?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

מפני שאתה מראה איגנורנציה מלאה בעניין.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אני אומר לך שזה אינו חוקי.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אל תגיד לי שזה אינו חוקי. אני חושב שהמלים שלך אינן מתאימות. זה כבר נאמר לך. לא הפרעתי לך, ואל תחשוב שאתה יכול לעלות על הבמה ולומר כל מה שאתה רוצה, ואחר-כך יעברו על זה בשתיקה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

תענה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אני מוכן לענות, אם אתה יודע על מה אתה מדבר. אבל אתה אינך יודע את העניין. אינך מכיר אותו. אפילו

לא הסתכלת, אני מניח. כי אינני רוצה להאשים אותך שבדון אתה אומר דברים לא נכונים.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד סגן השר...

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אני אומר לך מה שכתוב בצווים.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אני יודע מה כתוב.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אתה יודע — יפה מאוד. בצווים נאמר שיש, לפי הור" אות שניתנו בעבר, אפשרות לממשל הצבאי להרשות לכל תושב ישראל בעל תעודת זהות להיכנס לשטח הממשל הצבאי. לפי החוק, כדי לצאת ממדינת ישראל צריך דר" כון או תעודת מסע. צריך היתר.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד סגן השר...

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

עכשיו אני מדבר, ואל תאמר לי...

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

לא על זה הוויכוח.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אינני מתווכח אתך. אני אומר לך עכשיו דברים שלי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אתה כן מתווכח. תתווכח לעניין.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אתה דיברת על העניין הזה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

לא על זה; על תחנות גבול...

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

אדבר גם על זה.

בעל תעודת זהות רשאי איפוא להיכנס לכל השטחים. על-ידי כך הוא עובר עבירה על חוק הכניסה. בא הצו של שר הפנים ואומר שאם אדם יש לו היתר כללי או אינדיבידואלי לצאת ממדינת ישראל לשטחים אלה, והוא מקיים תנאי ההיתר — ההיתר שניתן על-ידי השלטון הצבאי — מבטלים כלפיו את חוקי הכניסה, שלא יהיה עבריין.

נוסף לכך יש צו שני, שבו נאמר דבר אחר. נעשו דברים, ואני חושב דברים טובים, גם הומאניטריים. אפשר לעבור מעזה ליהודה ושומרון, וגם זה לפי היתר של הממ"ש. אבל כשעוברים ממקום אחד לשני — עוברים את מדינת ישראל. ההיתר של הממשל קובע כלפי השטחים שהאיש יוצא מהם. הוא איננו קובע כלפי הכניסה לתחום מדינת ישראל. על כן, איש העובר ממקום למקום ולא קיבל אשרת ביקור או לא קיבל אשרת כניסה — לפי החוק הוא עבריין. בא הצו השני של שר הפנים וקובע שאם ניתן לו היתר על-ידי הממשל הצבאי, שמוותר לו לצאת משטח מוחזק — אין צורך בקיום סעיפי חוק הכניסה, ומוותר לו להיכנס למדינת ישראל. לפי דברי חברי הכנסת אבנרי זוהי שערוריה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

דבר על הצו השלישי.

חוברת י"ט, ישיבה רס"א, ד' אדר תשכ"ח (4 מארס 1968)
 - חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 8) (בן-מאיר, אבנרי, סרדינס) -

מדינות בעולם. כשאתה נוסע ממונטריאול לארצות-הברית - אתה עובר את תחנת הגבול של ארצות-הברית במונט-ריאול. וכשאתה נוסע מז'נבה לפאריס - אתה עובר את תחנת הגבול של צרפת בז'נבה. אין בזה שום פגם.

על כן אני חושב שיש לגנות נוהל של ניצול דיון בחוק (זאת איננה הפעם הראשונה, כפי ששמעתי) סתם כדי לומר דברים לא-נכונים, מתוך רצון למצוא חן בעיני אנשים מסויימים, אולי גם בתוך הארץ, אבל בעיקר בארצות אחרות.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה. כיוון שנשמעו פה דעות שונות, אני מציע שוועדת הכנסת תכריע מה תהיה הוועדה.

היו"ר מ. סרדינס :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 8), תשכ"ח-1968, לוועדה, שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 8), תשכ"ח-1968, לוועדה, שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת, נתקבלה.

היו"ר מ. סרדינס :

הישיבה הבאה של הכנסת - מחר בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

אדבר. שלא כמוך - אני אינני מעלים דברים.

אומר חבר-הכנסת אבנרי: זוהי שערוריה. ולא הוא היחידי מדברים על זה. אני מבין ששליטי ערב מדברים בנוסח כזה. אבל הזהות הזאת בנוסח בין חבר-הכנסת אבנרי ובין שליטי ערב - הוא צריך להשגיח קצת שלא יקפיד עליה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :

על-ידי דיבור אינך מבהיל אותי.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

לימדתי עליך כף זכות. חשבתי שלא ראית את הצ'וויס - ואת הצוויס האלה לא ראו לא בקהיר ולא בירדן, ולכן הגיעו למסקנה זו. אלה היו צוויס מינהליים שבאו לתקן...

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש) :

דבר על הצו השלישי.

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר :

ברצון. כיוון שעוברים עכשיו על גשר אלנבי הרבה אנשים - הרי שוב, לפי החוק, לאחר שעוברים את גשר אלנבי צריך לעבור תחנת גבול לפי חוק הכניסה. כמו-כן עוברים עכשיו דרך הגשר מבקרים ועוברים תיירים. משום כך קבע שר הפנים, שגשר אלנבי יהיה תחנת גבול, ולא צריך לעבור תחנת גבול נוספת. קיים דבר כזה בהרבה

הישיבה ננעלה בשעה 21.27.